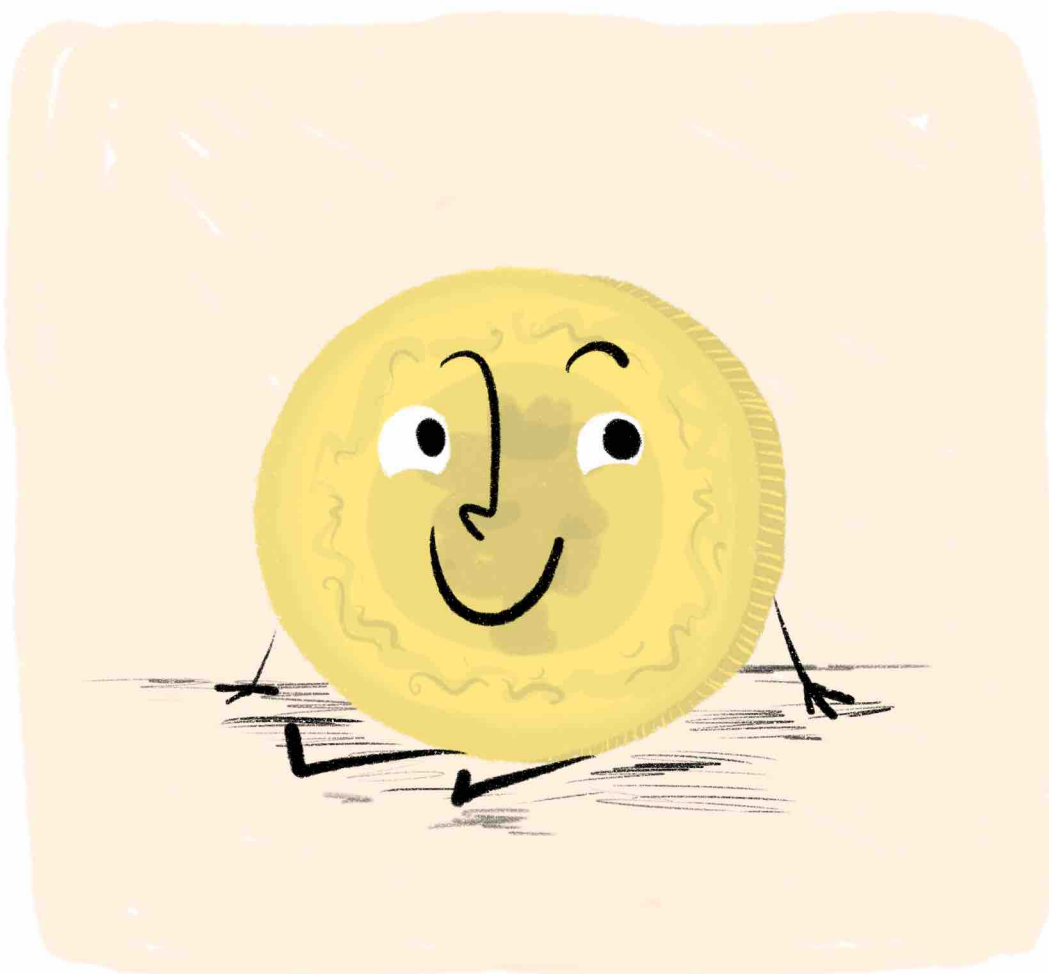

Fundacja
ING
Dzieciom

EDUKACJA EKONOMICZNA W MAŁYM PALCU

Autorki i Autorzy: Grzegorz Furgalski, Barbara Jurak, Marta Kołodziejczyk, Karolina Lesik, Katarzyna Maksymiuk, Aleksandra Malinowska, Marta Mrowiec, Anna Orawiec, Anna Płaza, Anna Pośpiech, Maria Słota, Katarzyna Stępińska, Krzysztof Ścipień

Grafika i skład: Edyta Adamowska

Konsultacja merytoryczna: Prof. zw. dr hab. Anna Karwińska

Konsultacje metodyczne i współpraca z zespołem autorów: Wioleta Mueller-Konieczny

Redakcja: Aldona Radomska-Paluchowska

Korekcja tekstu: Anna Sajdak

Spis treści

Wstęp autorstwa Bożeny Graczyk.....	1
Wstęp autorstwa Prof. zw. dr hab. Anny Karwińskiej	2
Spojrzenie metodyczne	4
Autorzy & Autorki	6
PIENIĄDZE.....	7
OBOWIĄZKI DOMOWE.....	22
BUDŻET DOMOWY.....	35
CENA/REKLAMA	51
METODY PŁATNOŚCI	59
KREDYT I POŻYCZKA	72
OSZCZĘDZANIE.....	83
MISJA: OSZCZĘDZANIE.....	91

Drodzy Nauczyciele!

W dzisiejszym, dynamicznie zmieniającym się świecie, znajomość zagadnień ekonomicznych nabiera kluczowego znaczenia. Dlatego z dumą oddajemy w Wasze ręce narzędzia edukacyjne, które pomogą młodemu pokoleniu lepiej rozumieć mechanizmy gospodarcze, a w efekcie świadomie uczestniczyć w życiu ekonomicznym.

Opracowania te są efektem pracy interdyscyplinarnego zespołu złożonego z pracowników ING Banku Śląskiego, pracowników Fundacji ING Dzieciom oraz dydaktyczek i ilustratorki. To różnorodne spojrzenie pozwoliło stworzyć przystępne i angażujące materiały, które w prosty sposób tłumaczą zagadnienia ekonomiczne. Jesteśmy przekonani, że korzystanie z nich pomoże dzieciom lepiej je rozumieć i wesprze je w podejmowaniu mądrych decyzji finansowych. Przygotowany zestaw zawiera scenariusze lekcji, interaktywne gry, analizy przypadków i praktyczne ćwiczenia, które uczą m.in. planowania budżetu domowego, oszczędzania i świadomego podejmowania decyzji konsumenckich.

Treści ujęte w tych materiałach zostały dostosowane do różnych grup wiekowych uczniów, by odpowiadały zarówno poziomowi ich rozwoju, jak i ich zainteresowaniom.

Zachęcamy Państwa do tego, aby pomoce te stały się wsparciem w Państwa codziennej pracy z dziećmi, dostarczając inspiracji i gotowych rozwiązań do prowadzenia zajęć i rozmów o finansach. Wierzymy, że dzięki nim wspólnie zbudujemy fundamenty wiedzy i odpowiedzialności ekonomicznej, które pomogą młodym pokoleniom osiągać sukcesy w dorosłym życiu.

Bożena Graczyk

Wiceprezes Zarządu
ING Banku Śląskiego

Wstęp autorstwa Prof. zw. dr hab. Anny Karwińskiej z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

Socjalizacja to proces wprowadzania najmłodszych członków społeczeństwa w tajniki różnych obszarów życia zbiorowego. Z jednej strony jej zadaniem jest przygotowanie młodego człowieka do funkcjonowania jako członka społeczeństwa, zdolnego do włączania się w życie społeczne i przyczyniającego się do dobrego funkcjonowania społeczeństwa.

Z drugiej zaś, od socjalizacji oczekujemy, że przygotuje jednostki do skutecznego działania, osiągania celów i zamierzeń, pełnienia wybranych ról, realizowania pasji i zainteresowań.

Jednym z bardzo ważnych elementów socjalizacji jest edukacja obywatelska, obejmująca także edukację ekonomiczną, czyli dostarczenie wiedzy, umiejętności, kształtowanie postaw, wzorów zachowań i działań opartych na ważnych wartościach, słowem, wszystkiego, co jest potrzebne (i będzie w przyszłości) do uczestniczenia w tym ważnym obszarze życia zbiorowego jakim jest gospodarka.

Z zagadnieniami ekonomicznymi zaczynamy spotykać się bardzo wcześnie. W bajkach mowa o zdobywaniu bogactwa, uczciwości i nieuczciwości w interesach, popadaniu w biedę. Czasem wierzymy, że skarby łatwo zdobyć znając odpowiednie zaklęcie, czy inny magiczny sposób, wierzymy, że możliwe jest posiadanie magicznego stolika, który zawsze zapewni nam suty obiad, zastanawiamy się nad losem króla Midasa, który wszystko zamieniał w złoto i tak dalej. To może być oczywiście początek zainteresowania zagadnieniami ekonomicznymi, ale w pewnym momencie trzeba pójść dalej.

Jak wskazują antropolodzy, to co wyróżnia nasz gatunek czyli homo sapiens, to zdolność przewidywania, która pozwala nam na wybór odpowiednich środków i sposobów działania, by zapobiec lub przywołać. Można powiedzieć, że to najpotężniejsze narzędzie jakim dysponujemy. Inny nasz potężny „zasób” to oczywiście świadomość i dzielność etyczna, pozwalające na odróżnianie „słusznego” od „niesłusznego” i ułatwiające wybór w warunkach niepewności. To oczywiście część naszej socjalizacji w sensie ogólnym, zdobywanie i wzmacnianie zdolności do funkcjonowania wśród innych. Jednak to także bardzo istotne (i nie jedyne- dodajmy) elementy edukacji ekonomicznej.

Rok 2024 został ogłoszony Rokiem Edukacji Ekonomicznej nieprzypadkowo. To był rok, w którym obchodziliśmy stulecie reform gospodarczych Władysława Grabskiego, stulecie powstania polskiego złotego, stulecie utworzenia Banku Polskiego, także Banku Gospodarstwa Krajowego i wreszcie stulecie wydania książki Janusza Korczaka „Bankructwo Małego Dżeka”. Już zatem sto lat temu wybitny pedagog Janusz Korczak zachęcał do uczenia dzieci czym jest pieniądź, co to znaczy wartość, z czym wiąże się posiadanie dóbr, od czego zależy wynagrodzenie za pracę, jakie są dobre i złe strony uczestniczenia w życiu gospodarczym.

Dziś można by powtórzyć te oczekiwania. Z badań wiemy, że dzieci i młodzież coraz aktywniej uczestniczą w różnych procesach gospodarczych, jako konsumenci, osoby podejmujące decyzje w sprawie posiadanych środków finansowych, pracowników, inwestorów, posiadaczy...

Czy mają dostateczny dostęp do wiedzy i możliwość zdobywania umiejętności pozwalających być mądrym, przewidującym inwestorem? Aktywnym przedsiębiorcą? Kreatywnym i skutecznym menadżerem? Świadomym konsumentem? Czy poznają system wartości związanych z procesami gospodarowania, czy mają świadomość jak ważne jest zaufanie w realizowaniu zadań gospodarczych? I czy wiedzą, że istnieją też pewne ograniczenia tego zaufania?

Pytania można mnożyć, ale odpowiedzi nie do końca napawają optymizmem. Chodzi nie tylko o wyniki badań nad wiedzą ekonomiczną członków naszego społeczeństwa, ale też o dawne i nowe fakty pokazujące jak bardzo możemy błędzić, jak możemy zostać oszukani, a nawet okradzeni, w związku z brakiem wiedzy czy niezrozumieniem pewnych zachowań i zjawisk.

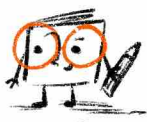
Przywołajmy tu chociażby znaną z XVII-wiecznej Holandii historię bańki spekulacyjnej związanej z cebulkami tulipanowymi. Cebulki Semper Augustus osiągały wysokość rocznego dochodu wykwalifikowanego rzemieślnika! Fala bankructw była efektem braku rozwagi, wiedzy o mechanizmach rynku. Bardziej współczesne przykłady piramid finansowych zdobywających kolejnych klientów wierzących w możliwość osiągnięcia bardzo wysokich zysków, pokazują, że oszukani przez działania piramidy finansowej Bernie'go Madoffa, Amber Gold i inne podobne działania nie orientują się jakie ryzyko niesie za sobą inwestowanie, nie mają wiedzy o procesach ekonomicznych i finansowych. Inny charakterystyczny problem, to oszustwa „na pracownika banku”, na które nabierają się czasem nawet osoby wykształcone tracąc nieraz oszczędności całego życia. Brak wiedzy o tym jak działa bank powoduje, że ulegamy perswazji dzwoniącego oszusta...

Oczywiście zawsze można zadeklarować ,trawestując znane powiedzenie o polityce , „nie interesuję się ekonomią”. Jednak „ekonomia”, podobnie jak „polityka” interesuje się nami i **koniecznie trzeba wiedzę ekonomiczną mieć w małym palcu!**

Anna Karwińska

Prof. zw. dr hab. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Edukacja finansowa stanowi nieocenione źródło oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych. Z jednej strony jest przestrzenią do rozbudzania ciekawości poznawczej, czyli jest ukierunkowana na zdobywanie wiedzy. Z drugiej pozostawia nam możliwość testowania zaplanowanych strategii, podejmowania prób i wyciągania wniosków z popełnionych błędów czyli kształtowania postawy aktywnej. Wszystko z dala od przykrych konsekwencji, na które narażeni są dorośli. Takie działania zmierzając poprzez zrozumienie, analizę, syntezę i ocenę- służą integralnemu rozwojowi biologicznemu, poznawczemu, emocjonalnemu, społecznemu i moralnemu ucznia. Każdy element tej drogi prowadzi do samodzielności i podejmowania świadomych decyzji (nie tylko finansowych) w przyszłości. Dzieje się tak za sprawą szerokiego spektrum oddziaływań na młodego człowieka.

Co zaskakujące, prowadząc rozmowę o pieniądzu, natychmiast zdobywamy uwagę ucznia (temat jest nieustannie niezwykle interesujący dla człowieka w każdym wieku) i tym samym skutecznie edukujemy. W efekcie dziecko poznaje świat wartości (współpracy, szacunku, solidarności, altruizmu), otrzymuje przykłady wzorców godnych naśladowania, wzmacnia poczucie tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej; rozwija kompetencje takie jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość. Doskonali umiejętność krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania, rozbudza własną ciekawość oraz motywację do nauki. Podejmowane działania aktywizują, wspierają ucznia do poznawania własnych predyspozycji i określenia drogi dalszej edukacji, pozwalają na wszechstronny rozwój. Pieniądz w niniejszej publikacji traktowany jest zatem bardzo szeroko a poruszane z jego pomocą treści odnoszą się bezpośrednio do Podstawy programowej kształcenia ogólnego i są priorytetem w planowaniu pracy nauczyciela drugiego etapu edukacyjnego.

Rolą nauczyciela, nauczycielki oraz edukatora lub edukatorki jako przewodnika wprowadzającego w przedstawione w publikacji zagadnienia jest pobudzanie uczniów do stawiania hipotez i zadawania pytań, na które wspólnie należy poszukiwać odpowiedzi. Nie jest wymagana dogłębna wiedza z zakresu ekonomii, historii czy matematyki. Każda z proponowanych aktywności została opatrzona komentarzem i zawiera niezbędne wskazówki do realizacji. Struktura proponowanej lekcji opiera się na sprawdzonym wzorcu efektywnych działań metodycznych, które wzmacniają motywację uczniów i zawsze prowadzą do podsumowania zdobytych kompetencji (określenia osiągniętego progresu). W nawigacji po materiałach pomocny jest podział treści na siedem podrozdziałów. Każdy z nich wprowadza odbiorcę w złożony świat pieniędzy. Rozpoczynamy od rysu historycznego ich powstania, by w konsekwencji dotrzeć do nowoczesnych metod płatności. Sprawdzamy, kto i w jaki sposób reguluje ilość pieniądza w obiegu. Rozważamy celowość wypełniania obowiązków domowych, szukamy składowych budżetu domowego, zastanawiamy się co/kto kieruje naszymi decyzjami konsumenckimi. Wybiegamy w przyszłość, by poznać tajniki kredytów, pożyczek i oszczędzania. Manipulujemy pieniądzem dosłownie i w przenośni po to, by poznać świat finansów.

Aby skupić uwagę uczniów, każda aktywność rozpoczyna się od działania zatytułowanego „**Na dobry początek**”. „**Wiem, potrafię, działam**” to sekcja, która wskazuje na cele, jakie uczniowie powinni osiągnąć podczas zajęć. Opiera się na aktywności własnej i ogranicza do minimum formę przekazywania wiedzy poprzez wykład. Po krótkim wprowadzeniu zatytułowanym „**Czy wiesz, że...**”, pojawiają się pytania badawcze w sekcji „**Kto pyta, nie błądzi**”. Odkrywanie odpowiedzi na te pytania wspierają działania w ramach „**Bądź uważny**”, „**Sprawdź to**”, oraz dodatkowe wskazówki dla nauczycieli i edukatorów. W sekcji „**Chcę wiedzieć więcej**” znajdują się informacje, które poszerzają temat i pogłębiają wiedzę uczniów. Rekomendujemy, abyś, zanim odpowiesz na pytania zawarte w aktywnościach lub wyjaśnisz trudne pojęcia, dał uczniom i uczennicom czas na samodzielne ich przemyślenie i sformułowanie odpowiedzi. Dzięki temu inspiracje mogą być realizowane w różnorodnych grupach wiekowych, dostosowując się do indywidualnych potrzeb odbiorców i wspierając wdrażanie edukacji włączającej. Najobszerniejszą część stanowi zbiór zadań pt. „sprawdź to”. Zawiera on kilka różnorodnych i interdyscyplinarnych ćwiczeń. Bez trudu odnajdziesz tu elementy języka polskiego, matematyki, historii, ekonomii, doradztwa zawodowego czy oddziaływań wychowawczych. Nauczyciel wybiera odpowiednie ćwiczenia, uwzględniając poziom trudności, możliwości indywidualne uczniów oraz dostępny na realizację czas.

Nasze materiały kierujemy bezpośrednio do nauczycieli i nauczycielek. W niektórych miejscach zwracamy się do uczniów, oferując nauczycielom sugestie, w jaki sposób można poprowadzić rozmowę z uczniami i uczennicami. Inspiracje mogą być wprowadzane kompleksowo, jako cykl zajęć lub w formie odrębnych jednostek lekcyjnych na różnorodnych przedmiotach lekcyjnych (w tym godzinie wychowawczej, zajęciach kształtujących kreatywność, doradztwie zawodowym, wiedzy o społeczeństwie, matematyce, języku polskim itd.). Interdyscyplinarny charakter publikacji uwzględnia założenia inkluzji, nowoczesne trendy edukacyjne (w tym techniki uważności) i w sposób kompleksowy wspiera realizację Podstawy programowej kształcenia ogólnego w klasach IV-VIII. Spośród wielu inspiracji wybierz te, które uważasz za najcenniejsze dla siebie i twojego zespołu klasowego. Zanurzcie się w świecie pieniędzy.

Już brzmi obiecująco, a to dopiero początek...

Wioleta Mueller-Konieczny,
pedagożka, doradczyni metodyczna,
wicedyrektorka szkoły podstawowej

AUTORZY & AUTORKI

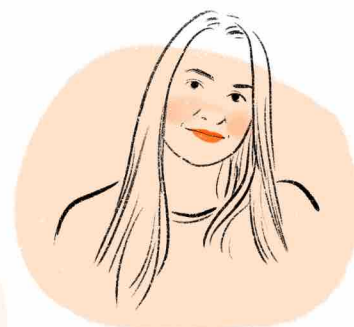
Anna **Orawiec**

Anna
Płaza

Anna **Pośpiech**

Karolina **Lesik**

Ola **Malinowska**

Grzegorz
Furgalski

Katarzyna
Maksymiuk

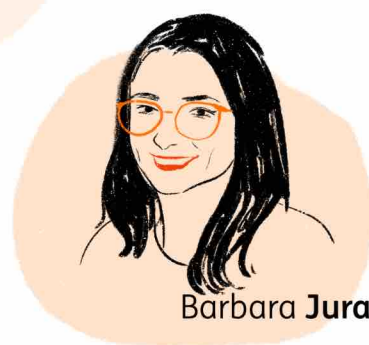
Krzysztof
Ścipień

Marta **Mrowiec**

Katarzyna
Stępińska

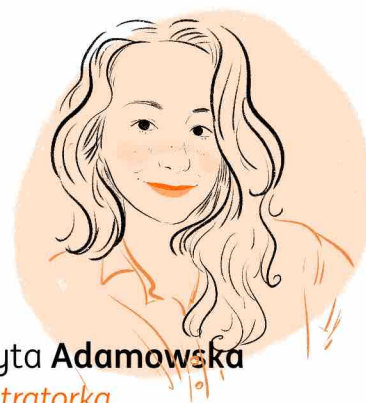
Barbara **Jurak**

Maria **Słota**

Marta
Kołodziejczyk

Edyta **Adamowska**
Ilustratorka

Aktywność: Dawno, dawno temu...czyli pieniądz i jego historia.

Każdy z nas ma swoją historię, czyli wydarzenia ułożone chronologicznie, które mają wpływ na nasz obecny obraz. Podobną drogę przeszły pieniądze – od towaru służącego jako środek regulowania zobowiązań do wirtualnej wersji, niedostępnej dla większości naszych zmysłów.

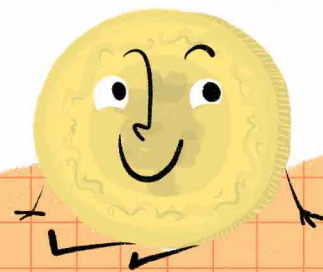
Jakie były początki pieniądza? W jaki sposób regulowana jest jego wartość i kto za to odpowiada? Odpowiedzi na powyższe pytania i wiele więcej znajdziesz w poniższych inspiracjach. Przedstaw je swoim uczniom i wspólnie dajcie się ponieść w świat finansów.

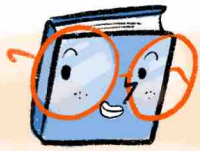
Na dobry początek...

Po powitaniu, bez dodatkowego komentarza, napisz na tablicy kilka zwrotów oznaczających pieniądze (np. **kasa, forsa, szmal, dudki, hajs, gotówka, waluta...**). Poproś klasę o kontynuowanie wyliczanki. Tym sposobem wprowadzisz uczniów w temat zajęć.

Alternatywnie, możesz wykorzystać nowoczesne narzędzia interaktywne, takie jak np. chmura wyrazowa. Za pomocą aplikacji (np. Mentimeter) odpowiedzi dzieci będą natychmiast wyświetlane na rzutniku. Jak to zrobić? Szybko i wygodnie w zaledwie 5 prostych krokach:

1. Wejdź na stronę www.mentimeter.com i dokonaj rejestracji.
2. Spośród dostępnych opcji wybierz „New slide”, a następnie „Word cloud”.
3. Wpisz temat chmury wyrazowej, np. „Wymień znane ci określenia pieniędzy”, i kliknij „Present”.
4. Uczniowie uzyskują dostęp do aplikacji poprzez wejście na stronę www.menti.com i wpisanie kodu widocznego w górnej części ekranu.
5. Obserwujcie zmiany pojawiające się na ekranie i rozpocznijcie rozmowę na temat pieniędzy.

CZY WIESZ, ŻE...?

Pieniądze to środek płatniczy, którego ludzie używają do kupowania rzeczy i płacenia za usługi. Występują w formie tradycyjnej, jako monety i banknoty, oraz w wersji cyfrowej, na przykład w postaci kart płatniczych lub aplikacji w telefonie. Używamy ich, ponieważ są wygodnym sposobem wymiany i regulowania zobowiązań.

Pieniądz powstał jako towar, który ułatwiał wymianę handlową. Zanim przybrał obecną formę, jego postacie zależały od stopnia rozwoju technologicznego i gospodarczego poszczególnych społeczeństw.

Z tego względu wyróżnia się następujące formy pieniądza:

Barter – wymiana towaru na towar (obecnie: obrót bezgotówkowy).

Pieniądz towarowy – wybrane towary pełniące funkcję środka płatniczego, np. bydło w regionie śródziemnomorskim, konie na stepach Euroazji, zboże na Bliskim Wschodzie, herbata w Azji Południowo-Wschodniej, ziarna kakaowca w Ameryce Środkowej.

Płacidła – przedmioty, które jedynie symbolizowały wartość i pozwalały ludziom oszczędzać lub kupować dowolny towar, np. muszle w Chinach, Indiach, Japonii, Afryce, Azji i Oceanii; kamienne toporki w Nowej Gwinei i Europie Środkowej; krążki marmuru na Nowych Hybrydach; agaty na Borneo; nefryty w Chinach.

Pieniądz metalowy – kawałki metali nieszlachetnych, takich jak żelazo, brąz czy miedź, a później szlachetnych, jak srebro i złoto, które były odważane (pieniądz ważony) i formowane w sztabki (pieniądz odliczany).

Pieniądz bity (kruszcowy) – monety, czyli okrągłe przedmioty z umieszczonymi na nich specjalnymi znakami, potwierdzającymi wartość ich stopu.

Pieniądz papierowy – banknoty, czyli przedmioty wywodzące się z kwitu potwierdzającego wartość monet zdeponowanych u bankiera.

Pieniądz wymienialny – pieniądz, który można było wymienić na kruszec (obecnie: pieniądz wymienialny na inne waluty, oficjalnie uznane).

Pieniądz bezgotówkowy i elektroniczny – obejmujący чеки, przelewy bankowe oraz karty magnetyczne. Karty kredytowe i obciążeniowe są połączone z kontem, z którego pokrywane jest zadłużenie, a karty debetowe pozwalają na wypłaty ograniczone do stanu rachunku.

Kto pyta, nie błądzi

Poniżej znajdziesz kilka pytań. Zachęć uczniów do udzielenia odpowiedzi.
W moderowaniu rozmowy skorzystaj z zaproponowanych wyjaśnień.

Jak powstają pieniądze?

Jakie instytucje są odpowiedzialne za drukowanie pieniędzy?

Czym zajmuje się bank banków?

Pieniądze (monety) powstają w mennicy, czyli zakładzie zajmującym się mincerstwem, czyli produkcją (biciem) monet, medali oraz stempli.

Aby zapoznać się z przebiegiem tego procesu, możecie skorzystać z filmu edukacyjnego przygotowanego przez Mennicę Polską.

<https://www.youtube.com/watch?v=pOwXevZ34rc&t=10s> (źródło: Mennica Polska, Jak powstają monety?)

Produkcją banknotów, dokumentów (np. dowody osobiste, paszporty), druków zabezpieczonych oraz systemów IT zajmuje się Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych S.A. (PWPW).

Narodowy Bank Polski (NBP) to bank centralny Rzeczypospolitej Polskiej, z siedzibą główną w Warszawie. Wypełnia zadania określone w Konstytucji RP, ustawie o Narodowym Banku Polskim oraz ustawie Prawo bankowe. Pełni trzy podstawowe funkcje.

Bank emisyjny

NBP ma wyłączne prawo do emitowania znaków pieniężnych będących prawnym środkiem płatniczym w Polsce. Określa wielkość emisji, moment wprowadzenia pieniędzy do obiegu oraz odpowiada za ich płynność. Organizuje obieg pieniężny i reguluje ilość pieniądza w obiegu, zapewniając stabilność waluty.

Bank banków

NBP pełni funkcje regulacyjne w stosunku do banków komercyjnych, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa depozytów oraz stabilności sektora bankowego. Organizuje system rozliczeń pieniężnych, prowadzi rozrachunki międzybankowe i aktywnie uczestniczy w międzybankowym rynku pieniężnym. Odpowiada za stabilność i bezpieczeństwo całego systemu bankowego oraz nadzoruje systemy płatności w Polsce.

Centralny bank państwa

NBP obsługuje bankowo budżet państwa, prowadząc rachunki bankowe rządu, centralnych instytucji państwowych, państwowych funduszy celowych oraz jednostek budżetowych. Realizuje ich zlecenia płatnicze, zapewniając sprawny przepływ środków finansowych.

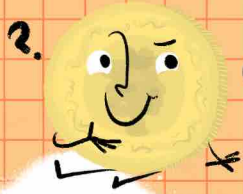
Bądź uważny

*Polskie banknoty są nie tylko środkiem płatniczym, ale również pełnią funkcję edukacyjną, historyczną i artystyczną.
Czas przyjrzeć się im z bliska. Każdy banknot ma unikalny design i zawiera wiele elementów zabezpieczających, które mają na celu zapobieganie fałszerstwom.*

- Podziel uczniów na równoliczne zespoły.
- Każdemu z nich wręcz jeden autentyczny banknot o dowolnym nominale. Będzie on podstawą do udzielenia odpowiedzi na pytania umieszczone w załączonej karcie pracy.
- Po wykonaniu ćwiczenia porównajcie wyniki swoich spostrzeżeń.

Do wnikliwej obserwacji możesz wręczyć uczniom również lupę i latarkę.

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

Korzystając z załączonej grafiki oraz opisu, przedstaw uczniom historię płatności.

Historia płatności swoich początków upatruje w wymianie handlowej. W dawnych czasach, ludzie wymieniali towary i usługi bezpośrednio za inne towary i usługi. **System ten zwany był barterem.** Niestety miał on swoje ograniczenia, takie jak konieczność bezpośredniego dopasowania potrzeb obu stron, przechowywanie, wycena czy transport. Poszukiwano zatem innego rozwiązania. Do wyceny wartości zastosowano **pieniądz towarowy.** Wykonany był on z metali szlachetnych takich jak: złoto, srebro, miedź itp. Taka forma zapewniała trwałość i zdobyła powszechną akceptację. **Pierwsze monety najprawdopodobniej pochodzą z VII wieku p.n.e. z Lydii (dzisiejsza Turcja). Były one wykonane z elektumu, naturalnego stopu złota i srebra.**

Szybko rozprzestrzeniły się w starożytnym świecie, stając się standardowym środkiem wymiany w imperiach, takich jak Persja, Grecja i Rzym. Jak możecie przypuszczać ich transport nie należał do najłatwiejszych.

Zatem pomyślano o stworzeniu jego lżejszej wersji.

Pierwsze papierowe pieniądze pojawiły się w Chinach w okresie dynastii Tang (618–907 n.e.). Stały się one powszechne za czasów dynastii Song (960–1279 n.e.), również z powodu niedoboru miedzi na monety.

W Europie, papierowy pieniądz pojawił się później. Pierwsze banknoty zostały wydane w XVII wieku przez Bank Szwecji i Bank Anglii. Powstanie **banków centralnych i systemów bankowych** spowodowało szerokie rozpowszechnienie pieniądza znanego nam w obecnej wersji. Skupmy się zatem na chwilę na naszej polskiej historii monetarnej. Powszechnie uznaje się, że **pierwsze polskie monety zostały wybite za panowania Mieszka I w X wieku. Były to denary ze srebra. Syn Mieszka I, Bolesław Chrobry, również bił monety, które nosiły jego imię i różne symbole, takie jak krzyż.**

Za pierwsze **pieniądze papierowe w Polsce** uznaje się bilety skarbowe wyemitowane 8 czerwca 1794 roku przez Dyрекcję Biletów Skarbowych podczas trwającego powstania kościuszkowskiego. Wpływ na decyzję o ich druku miały przede wszystkim problemy finansowe państwa po drugim rozbiórze oraz brak wystarczającej ilości kruszcu do bicia monety. Mimo że znajdowały się w obiegu zaledwie od 16 sierpnia do 6 listopada 1794 roku, banknoty jako nowa forma środka płatniczego zdołały zakorzenić się w świadomości społeczeństwa.

Płatności bezgotówkowe

Płatności bezgotówkowe rozpoczęły się w USA wraz z wynalezieniem kart kredytowych w latach 50. XX wieku i kart debetowych w latach 70. XX wieku. Akceptacja płatności realizowanych przy użyciu kart płatniczych rozwijała się w Polsce od lat 60. XX wieku.

Do początku lat 90. akceptowane były głównie karty wydawane przez zagraniczne banki, którymi płacili turyści z Zachodu. Polskie banki nie wydawały wówczas kart. **Pierwsze polskie karty płatnicze pojawiły się dopiero w latach 90.**

Przelewy elektroniczne:

- Przelewy tradycyjne – realizowane na podstawie ręcznie wprowadzonych danych odbiorcy
- Przelewy natychmiastowe (Express Elixir, BlueCash, SEPA Instant) – umożliwiają szybkie
- przekazanie środków między bankami.

Płatności cykliczne :

- polecenia zapłaty
- zlecenia stałe

Karty Płatnicze:

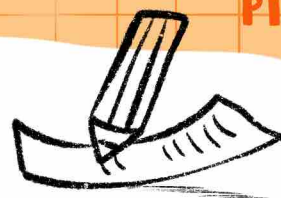
- karty debetowe
- karty kredytowe
- karty charge
- karty prepaid
- karty wirtualne
- karty zbliżeniowe

Płatności mobilne:

- płatności sms
- płatności w aplikacji mobilnej banku
- płatności telefonem
- portfel elektroniczny
- aplikacje płatnicze
- płatności internetowe (PayPal, Revolut, Wise, Skrill – systemy umożliwiające szybkie przelewy i płatności online; PayU, Przelewy24, Dotpay, Tpay – operatorzy płatności internetowych używani w sklepach online.
- wirtualne waluty (Płatności realizowane za pomocą kryptowalut, takich jak Bitcoin, Ethereum, USD)
- płatności biometryczne (autoryzowane odciskiem palca, skanem twarzy lub siatkówką oka)

SPRAWDŹ TO

Siła osobistych doświadczeń w przyswajaniu wiedzy jest nieoceniona. To doskonała okazja do bacznej obserwacji, wyciągania wniosków, interakcji rówieśniczej i poszerzania interdyscyplinarnej wiedzy. Wybierz z poniższych aktywności te, które uważasz za najcenniejsze dla swojego zespołu klasowego.

Zgadnij co to?

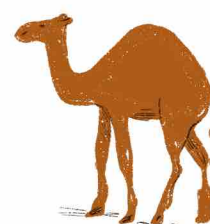
- Podziel klasę na 5-6 zespołów, korzystając z losowania przygotowanych wcześniej monet. Uczniowie, którzy wylosują np. 50 groszówkę, utworzą jedną drużynę, ci z 20 groszami będą stanowić kolejną, i tak dalej.
- Gdy zespoły będą gotowe, wręcz im zestawy monet (identyczne dla każdej grupy). Zadaniem uczniów jest w wyznaczonym czasie (np. 5 minut) wyróżnienie wszystkich cech charakterystycznych monet (kształt, wielkość, kolor, ornamenty). Dodatkowo, uczniowie mogą poszukać ciekawostek o swojej walucie, korzystając z internetowych źródeł.
- Po analizie monet rozpocznie się emocjonująca rozgrywka. Zespoły będą wzajemnie zadawały sobie zagadki, opisując wybraną monetę (bez podania jej nominału). Drużyna, która chce odpowiedzieć, musi odgadnąć nominał. Za każdą poprawną odpowiedź zespół zdobywa punkt. Łączna liczba punktów do zdobycia odpowiada liczbie monet (np. 9).

Zespół z największą liczbą punktów może zostać nagrodzony – na przykład organizacją zajęć na świeżym powietrzu lub lekcją przy muzyce, zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami z nauczycielem.

Finansowa wędrówka po świecie

Przedstaw uczniom karty pracy (ilustracje) zawierające przykłady płacideł i różnorodne zakątki świata. Poproś o połączenie regionu z produktem, stanowiącym niegdyś na danym terenie walutę.

Finansowa wędrówka po świecie

Kantor

Przedstaw uczniom wybrane kursy walut, wyświetlając je na tablicy lub zapisując. Przykładowe waluty to **jen japoński**, **peso meksykańskie**, **lej rumuński**, oraz **bat tajlandzki**. Następnie zachęć uczniów do przeliczenia, ile środków otrzymają w tych walutach, dysponując 100 polskimi złotymi (PLN). Możesz wybrać kursy z danego dnia lub przygotować przykładowe dane. Dla podniesienia poziomu trudności możecie dodatkowo obliczyć różnicę pomiędzy kursem kupna a sprzedaży.

Quiz Wiedzy - "Finansowe 5 sekund"

"Finansowe 5 sekund" to dynamiczna gra zespołowa, która angażuje uczniów w szybkie myślenie i sprawne udzielanie odpowiedzi. Aby rozpocząć, podziel uczniów na 4-5 zespołów. Każdy z zespołów otrzymuje zestaw kart z pytaniami i opcjonalnie klepsydrę odmierzającą czas.

Zasady gry:

- ➔ Uczniowie rozdają między sobą karty. Każdy gracz kolejno odczytuje pytanie z karty na głos.
- ➔ Gracz siedzący po lewej musi udzielić odpowiedzi w przeciągu 5 sekund.
- ➔ Jeśli odpowiedź jest poprawna, osoba odpowiadająca zachowuje kartę.
- ➔ Jeśli odpowiedź jest błędna, karta pozostaje u osoby zadającej pytanie.
- ➔ Gra toczy się do momentu wyczerpania pytań z kart.

Wygrywa osoba, która zgromadzi najwięcej kart, czyli udzieliła najwięcej poprawnych odpowiedzi.

Dzięki temu zadaniu uczniowie mogą ćwiczyć swoją wiedzę finansową w interaktywny sposób, a także doskonalić umiejętności podejmowania szybkich decyzji.

Finansowe 5 sekund

Orzeł na
monecie to:

- rewers
- awers

Co to
jest
awers?

Reszka na
monecie to:

- awers
- rewers

Co to jest
rewers?

Podaj dwa
synonimy
słowa

“wynagrodzenie”.

Policz
pieniądze:

Jaki jest
kształt
monet?

Z czego
wytwarza
się
banknoty?

- z papieru
- z metalu
- z gliny

Wymień
3 elementy
banknotu

Jak ocenić
autentyczność
banknotu:

- spróbować
- dotknąć
- zgiąć

Czyj portret
widnieje na
banknotach:

- władcy
- znanego aktora
- prezydenta Polski

Wymień
nominały
wszystkich
polskich
monet.

Finansowe 5 sekund

Kto zleca produkcję pieniędzy w Polsce?

- wojsko
- prezydent
- Narodowy Bank Polski

Banknoty drukuje się w

- drukarni
- szwalni
- Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych

Monety wytwarza się w:

- stoczni
- spawalni
- Mennicy Polskiej

Co to jest bilon?

- banknoty
- monety
- pojemnik na wodę

Do czego służy świnka skarbonka?

- do zabawy w gospodarstwo
- do zbierania monet

Co to jest nominał?

- kwota zapisana na banknocie
- kwota zapisana na paragonie
- kwota wypłacona z banku

Za co otrzymujemy pensję?

- za zabawę
- za pracę
- za oszustwa

Najmniejszy banknot w Polsce ma nominał

- 10zł
- 5zł
- 20zł

Rozwiń skrót NBP

Rozwiń skrót PWPP

Najmniejsza moneta w Polsce ma wartość

- 1 GROSZ
- 10 GROSZY
- 1 ZŁOTY

Ile banknotów potrzebujesz żeby kupić rower za 1000zł?

- 2x500zł
- 3x200zł
- 1x1000zł

Finansowe 5 sekund

Jaki pierwszy władca Polski wprowadził monety?	Jak nazywały się pierwsze monety w Polsce?	Co to jest pieniądz? - środek płatniczy - towar - usługa	Jak nazywa się polska waluta?
Jaki pierwszy władca Polski wprowadził monety?	Jak nazywały się pierwsze monety w Polsce?	Wymień 3 funkcje Narodowego Banku Polskiego.	Jakich pieniędzy używa się w Unii Europejskiej? - euro - jeny - ruble
Kiedy występuje dług? - gdy zarobiliśmy pieniądze - gdy dostaliśmy kieszonkowe - gdy jesteśmy winni komuś pieniądze	Jaki pieniądz nie występuje w Polsce w jednym banknocie? - 20zł - 100zł - 35zł	Do czego służy karta płatnicza? - jako zakładka do książki - do ozdoby - do płacenia	Ile musisz zapłacić za 2 ciastka po 3 zł? - 8zł - 6zł - 9zł

Finansowe 5 sekund

W jakim kraju pojawiły się pierwsze banknoty?

Jak nazywa się wymiana towaru za towar?

W którym wieku zaczęto używać banknotów w Europie?

Która instytucja w Polsce nadzoruje ilość pieniądza w obiegu?

Gdzie w Polsce produkuje się monety?

Gdzie w Polsce produkuje się banknoty?

Jakie znasz formy płatnicze?

Wymień 5 nominatów polskich monet?

Wymień 5 nominatów polskich banknotów

Jaki król widnieje na 100 zł banknocie polskim?

Jaki jest największy nominat banknotu w Polsce?

Wymień 3 towary jakimi można było płacić przed wprowadzeniem banknotów i monet?

Finansowe 5 sekund

Wymień
nominały
wszystkich
polskich
banknotów.

Wymień
3 elementy
zabezpieczające
banknoty.

WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

- Uczniowie szczegółowo charakteryzują polskie banknoty i monety.
- Rozumieją funkcję pieniędzy oraz kluczowych instytucji finansowych.
- Potrafią przedstawić historię pieniądza.
- Umieszczają procesy, zjawiska i fakty historyczne w czasie oraz ustalają związki przyczynowo-skutkowe.
- Dostrzegają zmiany w życiu politycznym i społecznym.
- Sprawnie komunikują się w języku polskim (posiadają szeroki zasób słownictwa, tworzą samodzielnie zagadki językowe, uważnie słuchają).
- Wykorzystują narzędzia matematyczne w życiu codziennym (dokonują prostych obliczeń na podstawie przedstawionych kursów walut).
 - * Poszukują, porządkują i krytycznie analizują informacje.
 - * Przestrzegają zasad gry i zgodnie współpracują.
 - * Myślą nieszablonowo (twórczo).

AUTORZY: Marta Kołodziejczyk, Maria Słota

OBOWIĄZKI DOMOWE

Aktywność: Po co komu obowiązki?

Człowiek, niezależnie od wieku, każdego dnia ma do dyspozycji 24 godziny na realizację różnych zadań, takich jak prowadzenie gospodarstwa domowego, praca zawodowa lub nauka, a także rekreacja i wypoczynek. Sprawny podział tych aktywności w czasie jest kluczowy. Kiedy wszyscy domownicy angażują się w podział obowiązków, w domu panuje porządek i harmonia. To pozwala nie tylko na sprawną realizację codziennych zadań, ale również na wygospodarowanie dodatkowego, cennego czasu, który można przeznaczyć na wspólne przyjemności.

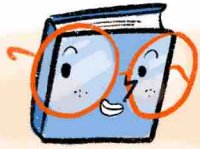
Na dobry początek...

Na początku zajęć zaproponuj uczniom krótkie głosowanie. Poproś, aby podnieśli ręce ci, którzy zgadzają się z poniższymi stwierdzeniami:

- Jestem samodzielna/samodzielny.
- Jestem odpowiedzialna/odpowiedzialny.
- Potrafię współpracować.
- Jestem gotowa/gotowy na podejmowanie nowych wyzwań.

Podsumowując to ćwiczenie, wyjaśnij uczniom, że te cechy są niezwykle ważne. Przynoszą satysfakcję osobistą, wzmacniają poczucie własnej wartości, dają poczucie sprawczości, bezpieczeństwa, przynależności oraz szczęścia. Są siłą napędową do działania i spełniania najśmielszych marzeń. Co ciekawe, uczymy się tych cech m.in. poprzez wypełnianie codziennych obowiązków domowych!

CZY WIESZ, ŻE...?

Do obowiązków domowych dzieci i młodzieży w Europie zazwyczaj należą takie zadania, jak włożenie naczyń do zmywarki, odkurzenie podłóg, wyrzucenie śmieci czy posprzątanie swojego pokoju. Zakres obowiązków może jednak znacząco różnić się w innych częściach świata.

Na przykład w Afryce czy Indiach dzieci czasami muszą pracować w kopalniach lub szwalniach, by wspierać finansowo swoje rodziny.

Aby lepiej zobrazować te różnice, możesz przeczytać opowiadanie **„Niesamowita historia Samii i Dżamii”** z książki **„Ty też możesz uratować świat. Ekoopowieści z Pietruszkowej Woli”** Justyny Bednarek. Książkę znajdziesz na stronie www.ingdzieciom.pl

Do połowy XIX wieku większość prac domowych przypadała kobietom, co często uniemożliwiało im podejmowanie dodatkowej pracy zarobkowej.

Obecnie rodzice coraz częściej pełnią rolę partnerów w obowiązkach domowych. Część obowiązków z powodzeniem mogą wykonywać także najmłodsi domownicy.

Co zaskakujące, czynności dnia codziennego można wycenić.

Szacuje się, że czas pracy w domu jest wart więcej niż średnia płaca minimalna, która w 2024 roku wynosi około 4 300 zł!

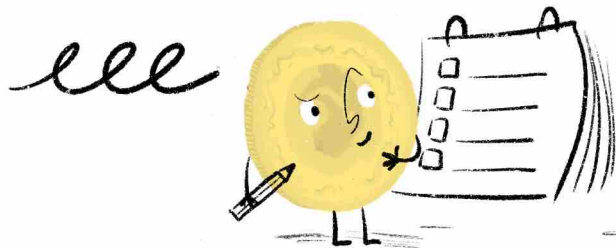
Kto pyta, nie błądzi

Zadaj uczniom pytania, które pozwolą dostrzec rolę wypełniania obowiązków domowych, zdobyć praktyczne wskazówki gotowe do wdrożenia oraz rozwikłać zagadkę, czy za prace domowe przysługują dodatkowe pieniądze (a jeśli tak, to ile i dla kogo)?

Jak podzielić obowiązki domowe pomiędzy poszczególnych członków rodziny?

Czy za wykonanie obowiązków domowych należy się nagroda? Jeśli tak to dla kogo i jaka?

Dlaczego podział obowiązków domowych pomiędzy wszystkich członków rodziny jest ważny?

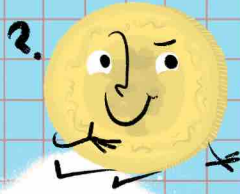

Bądź uważny

Pozwól uczniom na chwilę refleksji dotyczącej codziennego funkcjonowania ich gospodarstw domowych. Ta cenna lekcja może znacząco przyczynić się do zwiększenia ich zaangażowania.

Zadanie dla uczniów

Podejmij wyzwanie i wciel się w detektywa. Obserwując swoją rodzinę przez jeden dzień, tydzień lub dłużej, sprawdź, ile czasu każdy z jej członków spędza poza domem (w pracy, szkole, przedszkolu, na zajęciach dodatkowych). Pamiętaj, aby uwzględnić także siebie. Następnie sporządź listę wszystkich obowiązków domowych (zakupy, pranie, prasowanie, odkurzanie, ścielenie łóżka, przygotowanie posiłków, nakrywanie do stołu, prace w ogrodzie lub na balkonie, segregacja śmieci, podlewanie kwiatów, wyprowadzanie psa itp.) i oszacuj czas potrzebny na ich wykonanie. Czy to możliwe, aby jedna osoba podołała wszystkim tym zadaniom?

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

Zaproś uczniów do odkrycia faktów związanych z wypełnianiem obowiązków domowych.

Obowiązki domowe są istotnym elementem naszego codziennego życia. Choć wymagają czasu i wysiłku, stanowią niezwykle cenne doświadczenie, ponieważ:

Uczą ważnych praktycznych umiejętności życiowych, takich jak utrzymanie porządku, gotowanie, sprzątanie czy pranie. Te umiejętności ułatwiają codzienne życie i będą przydatne w przyszłości przy prowadzeniu własnego domu.

Kształtują samodzielność, która jest kluczowa w rozwoju osobistym.

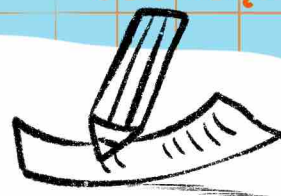
Rozwijają umiejętność pracy zespołowej – większe zadania wymagają współpracy, planowania i podziału obowiązków, co uczy wartości zespołowej pracy, słuchania i postępowania według instrukcji.

Budują odpowiedzialność, jedną z najważniejszych cech w życiu, którą nabywa się poprzez praktyczne wypełnianie zobowiązań i zadań.

Wzmacniają poczucie własnej wartości – pomagają nam mieć wpływ na otaczającą nas przestrzeń, poprawiają nastrój zarówno nasz, jak i pozostałych domowników.

SPRAWDŹ TO

Czas na inspiracje, które pozwolą zamienić teorię w praktykę. Tylko wiedza, która jest przetwarzana i stosowana, trafia do naszej długotrwałej pamięci. Zadania, które postawisz przed uczniami, mają na celu wymianę informacji i wyciągnięcie wniosków potwierdzających tezę, że obowiązki domowe to nie ciężar, lecz przywilej.

Centrum zarządzania

Zachęć uczniów do wymienienia wszystkich czynności niezbędnych do utrzymania w domu porządku. Zapiszcie je na tablicy, pogrupujcie i przepisujcie na kartki. To baza do dalszych działań, które uczeń może przeprowadzić w domu.

Jak rozdzielić zadania wśród wszystkich członków rodziny?

Można zrobić to na wiele sposobów. Najpierw niech każdy wybierze te czynności, które lubi i będzie wykonywał je z ochotą.

Gdyby część obowiązków pozostała (to prawie pewne), to należy skorzystać z możliwości **negocjacji, losowania lub ustalenia stałych zamian w zakresie przydzielonych czynności.**

Pomocne do podziału i realizacji obowiązków domowych mogą okazać się **planery.**

Lubię- nie lubię

Ta aktywność składa się z dwóch etapów.

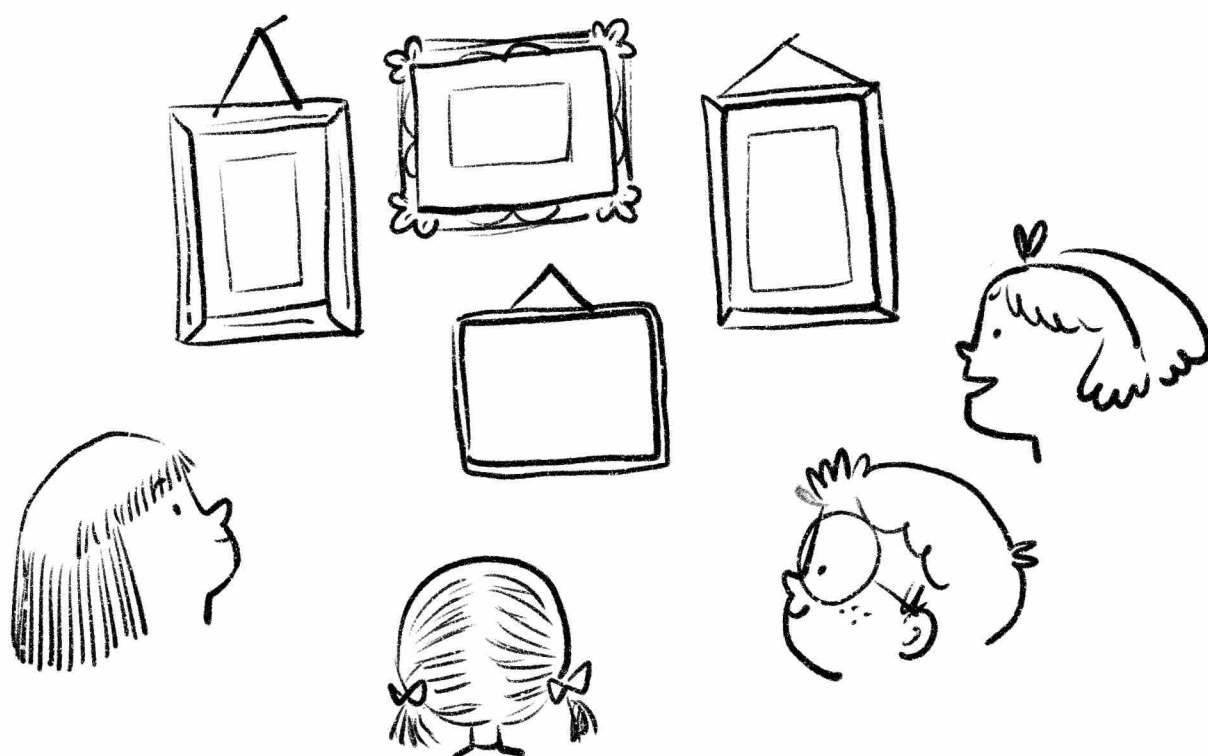
W **pierwszym** uczniowie, pracując indywidualnie, korzystają z przygotowanej listy obowiązków domowych, czyli powtarzalnych czynności niezbędnych do funkcjonowania domu. Zaznaczają na niej te zadania, w których mogą lub powinni brać udział, wskazując czynności, które lubią wykonywać, oraz te, które wykonują niechętnie.

Drugi etap to czas na wymianę spostrzeżeń. Aby zachęcić uczniów do wypowiedzi, wykorzystaj piłkę lub inny przedmiot, który można sobie przekazywać. Osoba, która trzyma przedmiot, zabiera głos, korzystając z poniższego schematu: **"Lubię..., ale nie znoszę..."** (np. "Lubię wynosić śmieci, ale nie znoszę odkurzać").

Jak zamienić obowiązki domowe w przyjemność?

Zaproponuj uczniom wykonanie pracy plastycznej lub technicznej na temat „Jak zamienić obowiązki domowe w przyjemność?”.

Ze zgromadzonych dzieł stwórzcie galerię, którą będą mogli obejrzeć uczniowie z innych klas. Taka wystawa może inspirować innych do kreatywnego podejścia do codziennych obowiązków!

Mam pomysł na...

Zagrajcie w kalambury, w których tematem przewodnim są obowiązki domowe. Hasła możecie przedstawiać poprzez pokazywanie lub rysowanie, bez użycia słów. Każdorazowo, po odgadnięciu zagadki, podzielcie się pomysłami na usprawnienie wykonywania danego obowiązku.

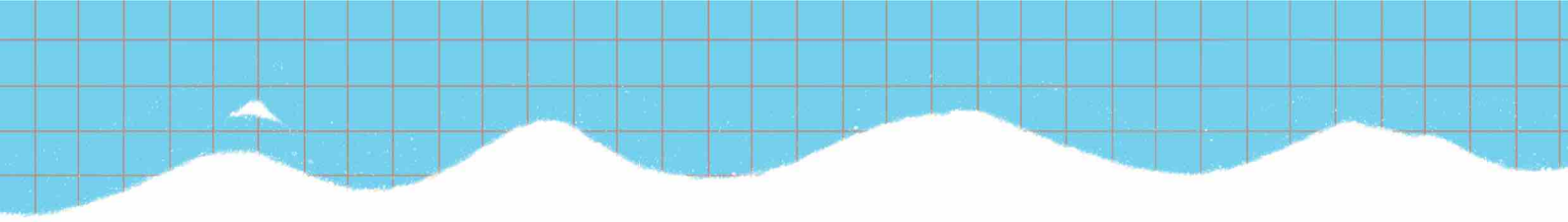
Może to być np. zastosowanie technologii, podział pracy w rodzinie, czy stworzenie zabawnych rytuałów, które uprzyjemnią codzienne zadania!

WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

- Uczniowie potrafią wskazać niezbędne obowiązki domowe, rozumieją ich celowość i wartość.
- Posiadają umiejętność planowania i organizowania swojego czasu.
- * Dokonują ewaluacji własnych działań.
- * Prezentują piękno języka ojczystego, wypowiadają się płynnie i na temat.
- * Zgadzą się z cudzymi poglądami lub polemizują z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.
- * Doceniają różnorodność w poglądach.
- * Wykorzystują wyobraźnię twórczą, kreatywność podczas ekspresji plastycznej.
- * Pracują w zespole, są społecznie aktywni.

AUTORZY: Anna Orawiec, Anna Płaza, Katarzyna Stępińska

"Oure emeke lala." (Nigeria)

Oszczędzanie jest najmądrzejszym planem.

"Cut your coat according to your cloth." (Wielka Brytania)

Szyj płaszcz według dostępnego materiału, zbliżone do polskiego „Tak krawiec kraje, jak mu materii staje”

"Save for a rainy day." (Wielka Brytania)

Oszczędzaj na deszczowy dzień.

"Money saved is money earned." (Indie)

Zaoszczędzone pieniądze to zarobione pieniądze.

"A fool and his money are soon parted." (Anglia)

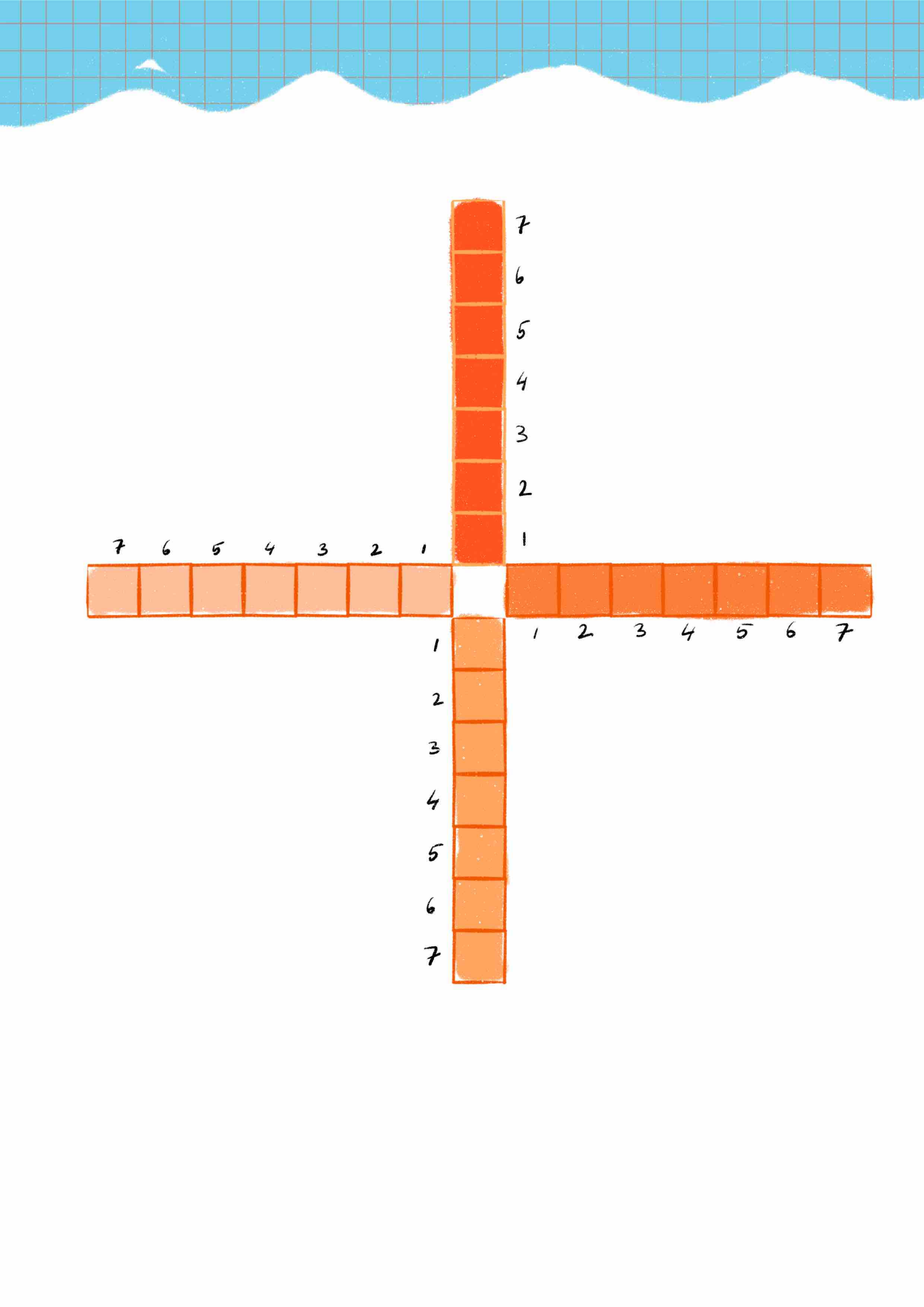
Głupiec i jego pieniądze szybko się rozstają.

„A saving of five coins is better than earning ten." (Chiny)

Oszczędność pięciu monet jest lepsza niż zarobienie dziesięciu.

"Money in the pocket is the best receipt." (Grecja)

Pieniądze w kieszeni to najlepszy dowód zakupu.

≡ Pomagamy w domu ≡

Planner obowiązków domowych

IMIE:

TYDZIEŃ:

1

2

3

4

5

6

7

[illegible]

Nominał

Na jaki nominał wskazują liczby i litery na banknocie?

Kolorystyka

Jakiego koloru jest banknot?

Wizerunek Historycznej Postaci

Jaka postać historyczna znajduje się na banknocie i dlaczego?

Motyw Tła

Jakie motywy dekoracyjne widzisz w tle banknotu?

Elementy Zabezpieczające

- **Znak wodny:** W jaką postać lub symbol wtopiony jest w znak wodny?
- **Nitka zabezpieczająca:** Czy widzisz nitkę zabezpieczającą pod światłem?
- **Elementy UV:** Czy widzisz pod światłem świecące numery lub wzory?
- **Mikrodruk:** Czy widzisz bardzo mały tekst, widoczny tylko pod powiększeniem?
- **Tłoczenia:** Czy wyczuwasz pod palcami w niektórych miejscach banknotu tłoczenia?
- **Elementy holograficzne:** Czy widzisz na banknocie 20 zł hologram zmieniający wygląd w zależności od kąta patrzenia?
- **Kinegram:** Czy zauważasz efekt trójwymiarowości i zmieniający się wygląd banknotu w zależności od kąta patrzenia?

Numer Serii i Numeracja

- **Numer seryjny:** Czy umiesz wskazać numer seryjny banknotu?
- **Numeracja kontrolna:** Czy widzisz numerację widoczną w różnych miejscach banknotu? Jak myślisz, do czego ona służy?

Podpisy i Data Emisji

Czyj podpis znajduje się na banknocie i jaka jest data?

Elementy Artystyczne

Do czego nawiązują różne elementy artystyczne na banknocie?

Znak wodny

Nitka zabezpieczająca

Pas opalizujący

Recto-verso
(uzupełniający się drukobustronny)

Efekt kątowy

Mikrodruki

Zabezpieczenia utajone (w ultrafiolecie)

Banknot obiegowy zmodernizowany o nominale 20 zł

Charakterystyka banknotu o nominale 20 zł / Banknot zmodernizowany

Na banknocie o nominale 20 złotych widnieje portret króla Bolesława I Chrobrego. Z jego lewej strony znajduje się portal romański, zaś z prawej korona młodego dębu z Drzwi Gnieźnieńskich ze sceny wystawienia zwłok św. Wojciecha.

Stronę odwrotną zdobi srebrny denar Bolesława I Chrobrego z sylwetką ptaka i napisem PRINCES POLONIE.

Z lewej strony umieszczono wizerunek rotundy św. Mikołaja w Cieszynie, a z prawej – lwa rozpiętego na wici roślinnej z obramowania Drzwi Gnieźnieńskich.

Charakterystyczne elementy zmodernizowanego banknotu:

- **wymiary:** 126 x 63 mm,
- **znak wodny** z cyfrowym oznaczeniem nominału widoczny pod światło na niezadrukowanym polu (1),
- **pas opalizujący** w kolorze liliowym (3),
- **korona w owalu**, której pełny obraz tworzy się podczas oglądania banknotu pod światło (4),
- **wyczuwalne w dotyku** m.in.: oznaczenia nominału, portret władcy, godło RP, podpisy Prezesa i Głównego Skarbnika NBP, oznaczenie dla niewidomych.

BUDŻET DOMOWY

Aktywność: Czy w budżecie domowym może być dziura?

Budżet domowy określa sposób wydatkowania pieniędzy, które gromadzi gospodarstwo domowe.

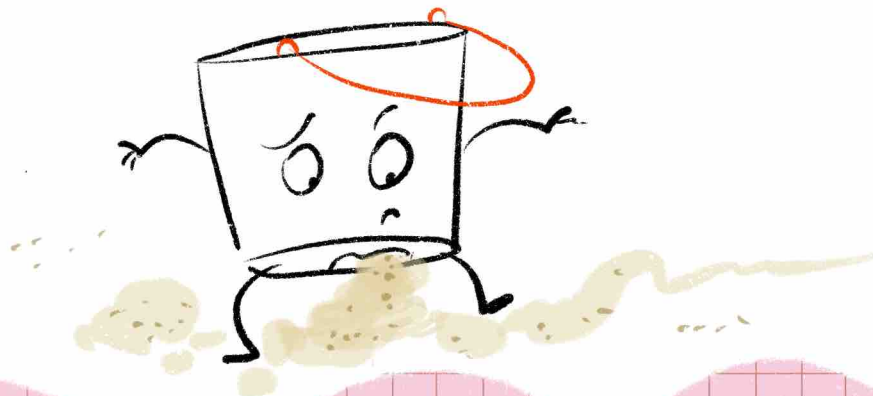
Jest to narzędzie, które służy do kontrolowania finansów, śledzenia przychodów i wydatków oraz planowania przyszłych wydatków i oszczędności. Budżet domowy może przypominać gumę tylko wtedy, gdy za zwiększającymi się wydatkami idzie realna możliwość powiększania dochodów. Jeśli dochody są stałe, każde kolejne zakupy uszczuplają pulę środków, którymi dysponuje gospodarstwo domowe podobnie jak zmniejszająca się ilość piasku w dziurawym wiaderku.

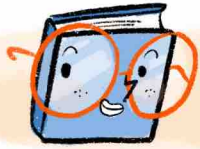
Na dobry początek...

Co budżet domowy ma wspólnego z gumą?

A może więcej z dziurawym wiaderkiem, którego chcemy użyć do przeniesienia plażowego piasku?

Przyjmij wszelkie (nawet najbardziej odważne) skojarzenia uczniów wraz z ich uzasadnieniem. Wykorzystaj klasową interakcję do wprowadzenia tematu zajęć.

CZY WIESZ, ŻE...?

➔ Źródłami zasilającymi domowy budżet są dochody.

Podstawowym źródłem dochodu jest praca zarobkowa, np. w formie umowy o pracę lub działalności gospodarczej. Inne możliwe źródła dochodów to wynajem nieruchomości, zwrot z inwestycji, świadczenie 800+.

➔ Elementami uszczuplającymi budżet domowy są wydatki.

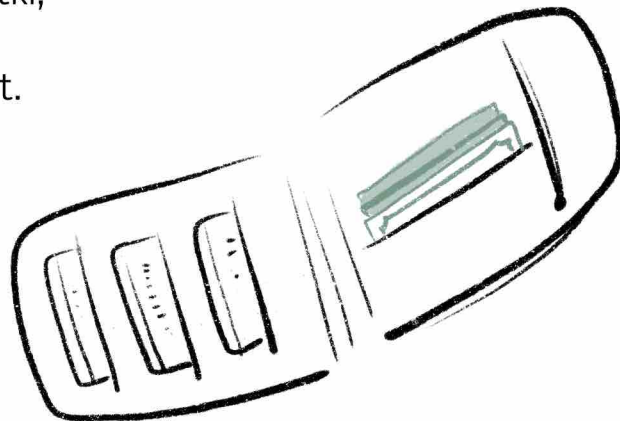
Pewną formą wydatków są także oszczędności, które mają pokryć przyszłe bardziej lub mniej planowane potrzeby.

➔ Jeśli dochody przewyższają wydatki (w tym oszczędności) mamy do czynienia z **nadwyżką budżetową**, którą można przeznaczyć na zachcianki lub kolejne oszczędności.

Jeśli wydatki przewyższają dochody, mamy do czynienia z niedoborem (dziurą budżetową).

Oznacza to, że:

- 1) musimy zmniejszyć wydatki,
- 2) zwiększyć dochody,
- 3) zaciągnąć pożyczkę/kredyt.

Kto pyta, nie błądzi

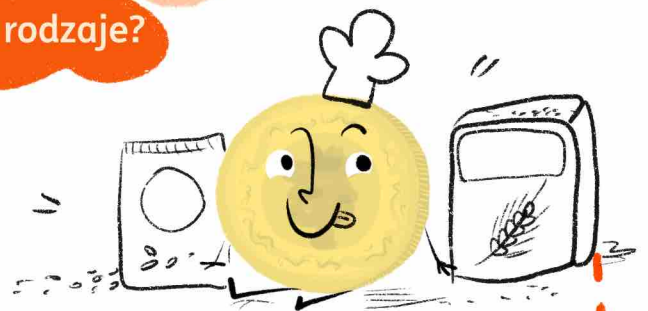
Wprowadź uczniów w tematykę budżetu i jego źródeł przedstawiając poniższe pytania.

Po co planujemy budżet i jakie narzędzia możemy do tego wykorzystać?

Ile warta jest godzina pracy?

Co to są dochody i kto lub co może je generować?

Co to są wydatki i jakie mogą być ich rodzaje?

Bądź uważny

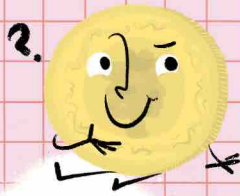
Przedstaw uczniom torebkę mąki, ryżu lub innego sypkiego środka spożywczego. Zwróć ich uwagę na opis wagi produktu (brutto i netto) znajdujący się na opakowaniu.

Powiedz, że **waga produktu brutto** zawiera zawartość oraz opakowanie. Interesującą dla nas jest jednak waga netto. Podobnie jest w przypadku wynagrodzenia.

Wynagrodzenie brutto to pensja przed potrąceniem składek ZUS i zaliczki na podatek dochodowy. (Wysokość potrąceń zależy m.in. od rodzaju umowy i wysokości zarobków.) Ta kwota jest zdecydowanie wyższa, niż gotówka, którą faktycznie będziesz dysponować.

Wynagrodzenie **netto** to kwota, którą faktycznie dostajemy „do ręki” po odjęciu składek na ZUS (emerytalna, rentowa, chorobowa, zdrowotna) i podatku dochodowego.

Wysokość tych potrąceń zależy od rodzaju umowy. Przy umowie o pracę wszystkie składki są obowiązkowe, a przy umowie zlecenie składka chorobowa jest dobrowolna. Wyjątek stanowi umowa o dzieło podpisana z pracownikiem, który jednocześnie ma umowę o pracę. Wynagrodzenie netto może wynosić od 50% do 80% pensji brutto, w zależności od zarobków i rodzaju umowy.

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

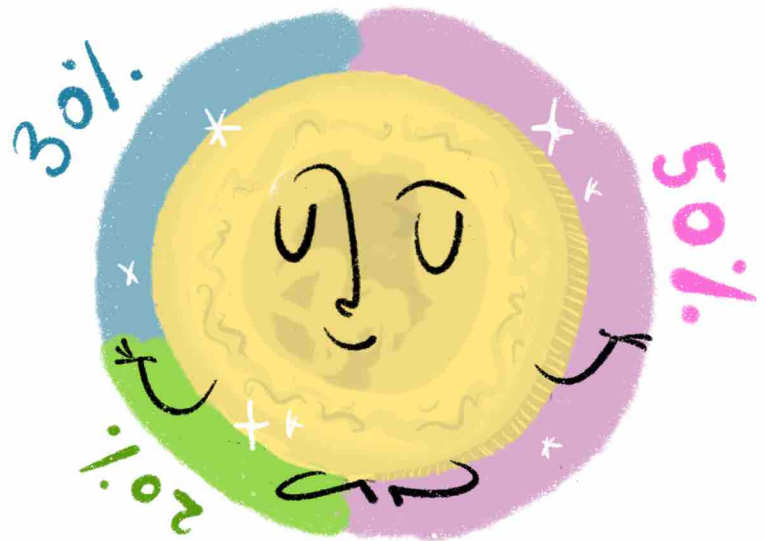
Rozpocznij z uczniami rozmowę na temat różnych metod planowania budżetu domowego. Na podstawie zgromadzonych informacji (3 różne rozwiązania) wskażcie, która z propozycji spotkała się z waszym uznaniem.

Prowadzenie domowego budżetu zgodnie z regułą 50/30/20 opiera się na bardzo prostych założeniach:

50% swojego miesięcznego dochodu przeznaczasz na podstawowe, niezbędne wydatki;

30% na zachcianki, czyli rzeczy, które sprawiają Ci przyjemność, ale bez których można się obejść, gdyby zaistniała taka potrzeba;

20% oszczędzasz i/lub inwestujesz.

Zasada 50/30/20 wywodzi się z wydanej w 2005 roku książki „**All Your Worth: The Ultimate Lifetime Money Plan**”, napisanej przez **Elizabeth Warren** i jej córkę, **Amelię Warren Tyagi**. Autorki poparły swoją publikację dwudziestoma latami badań nad sytuacją gospodarstw domowych w Stanach Zjednoczonych. Dwa główne wnioski, do jakich doszły, to:

Budżet domowy musi dobrze równoważyć teraźniejszość i przyszłość. Oszczędzanie nie może wiązać się z nadmiernymi wyrzeczeniami i odbierać radość z życia „tu i teraz”. Jeśli praktyka ta stanie się udręką, szybko zostanie porzucona. Kluczem do sukcesu zawsze jest konsekwencja i wytrwałość.

Budżet domowy nie powinien być skomplikowany. Poświęcanie wielu godzin na analizę wydatków, przygotowywanie dziesiątek kolumn i wykresów to zwyczaj, który prędzej czy później zostanie zaniechany.

50% - niezbędne wydatki

Do podstawowych wydatków zazwyczaj zalicza się:

- * czynsz,
- * rachunki za wodę, prąd czy gaz,
- * transport do i z pracy,
- * ubezpieczenie i opiekę zdrowotną,
- * spłaty zobowiązań,
- * podstawowe artykuły spożywcze,
- * konieczną odzież.

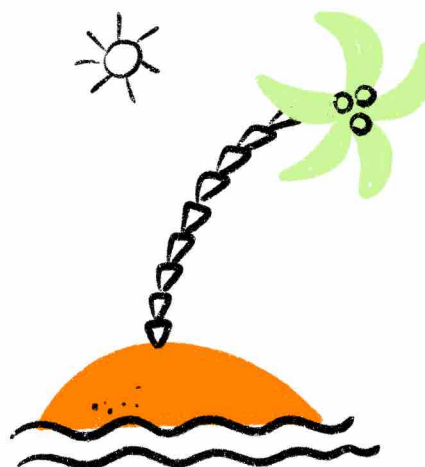

Jeśli miesięczny dochód netto wynosi na przykład 5000 złotych, niezbędne wydatki powinny zamknąć się mniej więcej w 2500 złotych. Gdy znacznie przekraczają tę sumę, należy rozważyć wprowadzenie pewnych ulepszeń. Być może wystarczy zmienić niektóre z nawyków na bardziej ekonomiczne i ekologiczne. Na przykład oszczędzać wodę czy energię. Możliwe, że właściwym rozwiązaniem będzie połączeniu zobowiązań i płacenie mniejszej miesięcznej raty. Jeśli mimo tych działań wydatki nadal znacząco przewyższają zalecane 50%, może być konieczne wprowadzenie większych zmian, takich jak: znalezienie lepiej płatnej pracy lub przeprowadzenie się do tańszego lokum, czy rezygnacja z samochodu.

30% - zachcianki

Przykładowe wydatki, które nie są konieczne, to:

- jedzenie na mieście lub z dowozem
- modne ubrania
- wakacje
- karnety (na siłownię, basen itp.)
- subskrypcje rozrywkowe, np. Netflix
- inne niż podstawowe artykuły spożywcze.

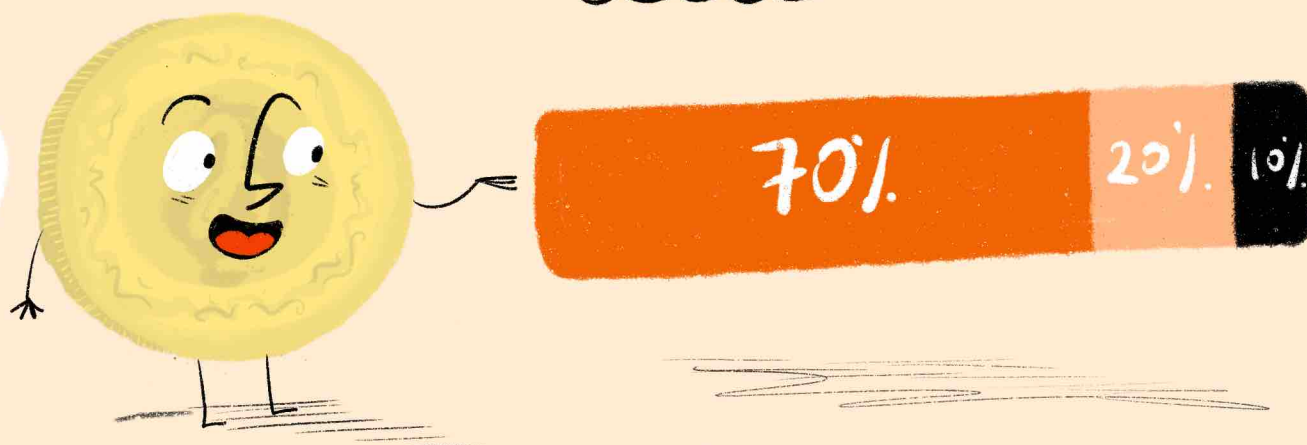
Zostańmy przy przykładzie 5000 złotych. Budżet na przyjemności to mniej więcej 1500 złotych. Jeśli wydatki w tym obszarze są znacznie większe, należy pomyśleć, z czego bez większego żalu zrezygnować. Nie chodzi o to, aby odmawiać sobie wszystkich przyjemności, ale aby wydawać pieniądze świadomie - na rzeczy, które naprawdę przynoszą satysfakcję. Cięcia w domowym budżecie najlepiej zacząć od najmniej istotnych spraw, np. dawno nie używanej subskrypcji lub zbędnych ubrań zalegających w szafie.

20% – oszczędności i inwestycje

Pozostałe 1000 złotych można przeznaczyć na wyznaczony cel oszczędnościowy, co pomoże utrzymać motywację. Warto zastanowić się, czy środki mają służyć budowaniu „poduszki finansowej”, sfinansowaniu podróży, czy uzbieraniu wkładu własnego na mieszkanie. W zależności od tego, czy cel jest długo- czy krótkoterminowy, należy ulokować pieniądze w odpowiednim miejscu, takim jak konto oszczędnościowe, lokata, obligacje lub fundusze inwestycyjne, dostosowane do indywidualnych potrzeb i preferencji dotyczących ryzyka.

Prowadzenie domowego budżetu zgodnie z regułą

70/20/10

W tym przypadku również dzielimy wydatki na trzy kategorie. Trzymamy się jednak nieco innych proporcji i struktury:

- 70% miesięcznego dochodu przeznaczamy po prostu „na życie”. W jednym zbiorze mamy zatem zarówno niezbędne wydatki, jak i zachcianki/przyjemności
- 20% oszczędzamy i/lub inwestujemy
- 10% kierujemy na spłatę krótkoterminowych zobowiązań oraz darowizny.

Na każdy aspekt budżetu 70/20/10 możemy spojrzeć z dwóch stron. To, co dla jednych będzie właściwe, inni potraktują za minus.

Łączenie niezbędnych wydatków i zachcianek w jedną pulę 70% daje więcej swobody – nie trzeba stale analizować, na co wydajemy. Jednak tracimy przy tym cenną okazję do nauki. Mamy mniej szans, aby odkryć, co jest dla nas naprawdę ważne, a z czego moglibyśmy zrezygnować w razie potrzeby.

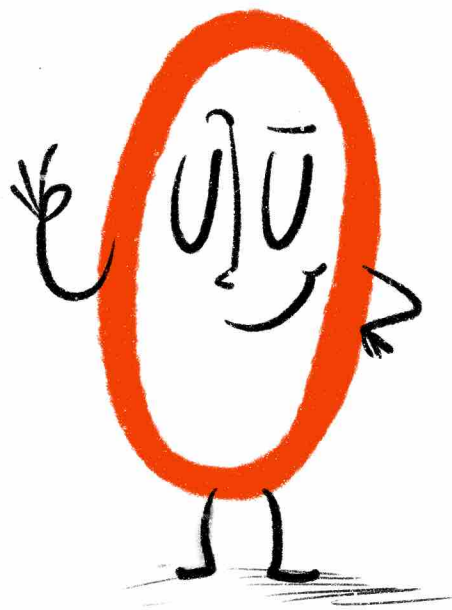
W przeciwieństwie do systemu 50/30/20, w tym modelu spłacanie zobowiązań ma osobną kategorię, stanowiącą 10% budżetu. Kontrolowanie, by spłaty krótkoterminowych długów (np. karty kredytowej, rat za sprzęt) nie przekraczały 10% miesięcznych dochodów, jest bardzo korzystne, choć trudne do zrobienia.

Metoda 70/20/10, podobnie jak 50/30/20, jest elastyczna i dostosowuje się do różnych poziomów dochodów. Umożliwia godne życie oraz budowanie oszczędności na przyszłość. Jednak przeznaczenie aż 30% miesięcznych zarobków na inne cele niż bieżące utrzymanie może być zbyt wymagające i w przypadku niższych pensji często niemożliwe do zrealizowania.

Domowy budżet 70/20/10 to jedyny system, który wyraźnie wskazuje na przeznaczenie części dochodów na pomoc innym. Regularne wpłacanie pieniędzy na cele charytatywne jest szlachetne i zdecydowanie warto promowania.

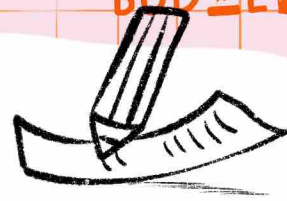
Jednak z finansowymi darowiznami jest trochę jak z zakładaniem maski tlenowej w samolocie: instrukcje zawsze przypominają, by najpierw zadbać o własne bezpieczeństwo, a dopiero potem troszczyć się o innych.

Metoda zerowego budżetu opiera się na tym, by każdego miesiąca po odjęciu od wszystkich dochodów wszystkich wydatków wychodziło równe zero.

SPRAWDŹ TO

Dzięki tym aktywnościom uczniowie uporządkują swoją wiedzę na temat budżetu domowego. Nauczą się planować wydatki i podejmować racjonalne decyzje.

Prawda- fałsz, brak informacji-brak wiedzy

Podziel uczniów na 4-5 grup. Każdej z nich wręcz zestaw kart z informacjami dotyczącymi dochodów, wydatków i innych pojęć związanych z budżetem domowym. Uczniowie zapoznają się z treścią kart i klasyfikują je do następujących kategorii: „prawda”, „fałsz”, „brak informacji”, „brak wiedzy”. Praca w grupach trwa około 10 minut. Następnie uczniowie przystępują do omówienia wyników oraz odczytania kart umieszczonych w stosach „brak informacji” i „brak wiedzy” (stanowią one źródło do rozważań na kolejnych zajęciach).

Informacje na kartach:

- 1) Gospodarstwo domowe tworzą osoby spokrewnione.
- 2) Osoby tworzące gospodarstwo domowe mieszkają razem.
- 3) Osoby tworzące gospodarstwo domowe utrzymują się wspólnie.
- 4) Mój brat wyjechał na wymianę studencką za granicę, dlatego w tym momencie nie jest częścią naszego gospodarstwa domowego.
- 5) Gospodarstwo domowe zawsze obejmuje więcej niż 1 osobę.
- 6) Gospodarstwo domowe zawsze korzysta ze wspólnego konta w banku.
- 7) Głównym źródłem dochodu zawsze jest wynagrodzenie za pracę.
- 8) Świadczenia socjalne, np. 800+ to też źródło dochodu.
- 9) Można zwiększyć domowy budżet bez powiększania dochodów.
- 10) Osoba zatrudniona na umowę o pracę dysponuje mniejszym wynagrodzeniem „na rękę” niż osoba posiadająca działalność gospodarczą przy takim samym wynagrodzeniu brutto w obu przypadkach.
- 11) Inwestycje to jedna z kategorii wydatków.
- 12) Wydatki na zachcianki zawsze pomniejszają oszczędności.
- 13) Kredyt/ pożyczka stanowi formę wsparcia dla gospodarstwa domowego, w którym okresowo wydatki przewyższają dochody.
- 14) Dochód z najmu mieszkania, którym nie mieszka gospodarstwo domowe będące jego właścicielem nie może być zaklasyfikowane jako źródło dochodu.
- 15) Dzieci nie mogą podjąć pracy zarobkowej dlatego nie mają wpływu na budżet gospodarstwa domowego.
- 16) Obowiązek płacenia podatków jest jedyną przyczyną, dla której wynagrodzenie netto nie jest równe wynagrodzeniu brutto.
- 17) Każda osoba uzyskująca wynagrodzenie za pracę płaci taką samą kwotę podatku.
- 18) Rodzice im więcej pracują, tym więcej zarabiają, tzn. że ich wynagrodzenie zależy bezpośrednio od liczby przepracowanych godzin.

Ile warta jest godzina pracy?

Zachęć uczniów do rozmowy o wartości pracy. Gdy podzielę się swoimi przypuszczeniami, poproś, by sprawdzili je przeglądając prawdziwe oferty pracy. Możesz również skorzystać z doświadczenia Ingi.

Oto Inga Bankowa. Inga ma 30 lat i po skończeniu studiów pracowała już w kilku miejscach. Ostatnio zawarła nową umowę o pracę i na swoim przykładzie opowie nieco więcej o dochodach. Inga zapozna Was z podstawowymi definicjami związanymi z tematem budżetu domowego.

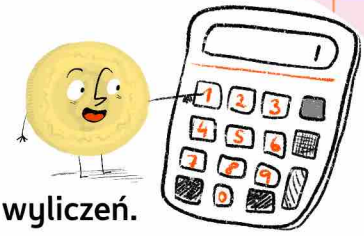

Inga zarabia 7500 zł brutto. **W kalkulatorze brutto-netto liczymy wysokość wpływu z tytułu wynagrodzenia.** Dodatkowo liczymy ile warta jest jedna godzina pracy Ingi.

<https://wynagrodzenia.pl/kalkulator-wynagrodzen>
kalkulator do którego odnosi strona gov.pl

ell

<u>Wynagrodzenie (kwota netto)</u>	<u>5442.29 zł</u>
☒ Ubezpieczenie rentowe	112.50 zł
☒ Ubezpieczenie emerytalne	732.00 zł
☒ Ubezpieczenie chorobowe	183.75 zł
☒ Ubezpieczenie zdrowotne	582.36 zł
☒ Zaliczka na podatek	447 zł
<u>Całość stanowi kwotę brutto</u>	<u>7500 zł</u>

Czysta matematyka

Zapoznaj uczniów z opisem i poproś o wykonanie niezbędnych wyliczeń.

Miesięczny dochód gospodarstwa domowego wynosi 15 000zł. Co miesiąc gospodarstwo domowe ponosi następujące wydatki:

- Opłaty za media (prąd, Internet, ogrzewanie, wywóz śmieci) – 2500zł
- Rata za kredyt hipoteczny – 3200zł
- Wyżywienie – 1700zł
- Zajęcia rekreacyjne, ubrania, niezbędne kosmetyki – 1850 zł.

Niezależnie od ponoszonych wydatków rodzina ma postanowienie, że będą powiększać oszczędności o 2300 zł każdego miesiąca. Za 5 miesięcy rodzina planuje wyjazd na wakacje, które zgodnie z oszacowaniem będą kosztować łącznie 12 000 zł. Zakładając brak możliwości sfinansowania wyjazdu wakacyjnego z oszczędności ani z pożyczki, czy rodzina będzie mogła pozwolić sobie na ten wyjazd? Jeśli tak, ile musi miesięcznie odłożyć na ten cel?

Rozwiązanie:

Co miesiąc gospodarstwo domowe notuje nadwyżkę w następującej wysokości:

$$15000 - 2500 - 3200 - 1700 - 1850 - 2300 = 3450 \text{ (zł)}$$

Do wakacji zostało 5 miesięcy, więc gospodarstwo domowe zdoła zbierać następującą kwotę:

$$5 \cdot 3450 = 17250 \text{ (zł)}$$

$17250 \text{ zł} > 12000 \text{ zł}$, a zatem rodzina pojedzie na wakacje.

Wystarczy, że miesięcznie odłoży następującą kwotę:

$$12000 / 5 = 2400 \text{ (zł)}$$

Budżet jak guma

Zapytaj uczniów o ich pomysły na zwiększenie domowego budżetu. Proponuj pracę w grupach, w której każdy zespół będzie miał za zadanie przedstawić co najmniej trzy sposoby na zwiększenie domowych dochodów. Na tę aktywność przeznaczcie 5-10 minut. Po zakończeniu pracy grupowej zaprezentujcie wyniki na forum klasy.

Przykładowe odpowiedzi poniżej:

- 1 Sprzedaje nieużywane ubrania/ książki/ przedmioty
- 2 Ograniczam własne zachcianki (rezygnuję z zakupu nowej gry/ kosmetyku)
- 3 Pomagam w kontrolowaniu wydatków (zbieram i analizuję paragony)
- 4 Kupuję na wyprzedażach/ promocjach
- 5 Oszczędzam wodę/ prąd (gaszę po sobie światło, zakręcam wodę podczas mycia zębów)

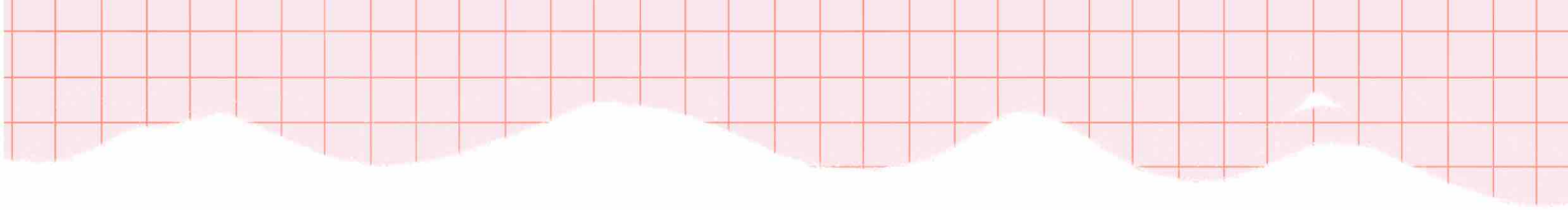
WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

Uczniowie rozumieją pojęcie dochodów, wydatków i budżetu domowego.

- Świadomie przyczyniają się do kształtowania domowego budżetu.
- Znają główne źródła dochodów i wydatków.
- Wskazują różnicę między wynagrodzeniem brutto i netto.
- Znają korzyści płynące z różnych form zatrudnienia.
- Potrafią ocenić ile warta jest godzina pracy.
- Są gotowi wspierać rodziców w planowaniu domowego budżetu.
- Wykorzystują zdobyte informacje do działań praktycznych.

AUTORZY: Katarzyna Stępińska, Anna Płaza, Anna Orawiec

> Gospodarstwo domowe tworzą osoby spokrewnione.

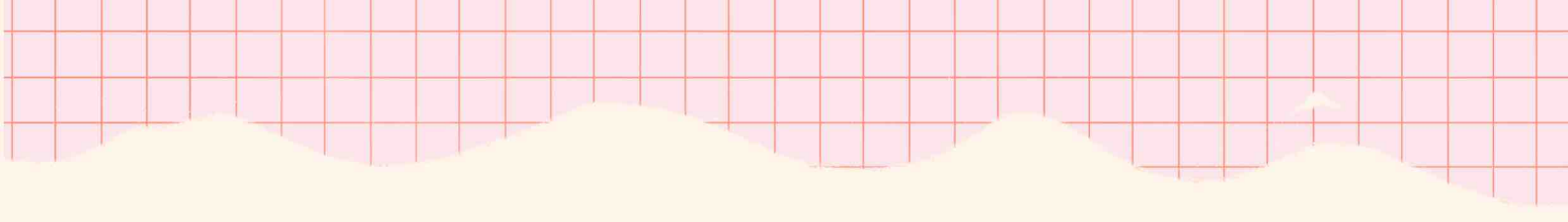
> Osoby tworzące gospodarstwo domowe mieszkają razem.

> Osoby tworzące gospodarstwo domowe utrzymują się wspólnie.

> Mój brat wyjechał na wymianę studencką za granicę, dlatego w tym momencie nie jest częścią naszego gospodarstwa domowego.

> Gospodarstwo domowe zawsze obejmuje więcej niż 1 osobę.

> Gospodarstwo domowe zawsze korzysta ze wspólnego konta w banku.

> Głównym źródłem dochodu zawsze jest wynagrodzenie za pracę.

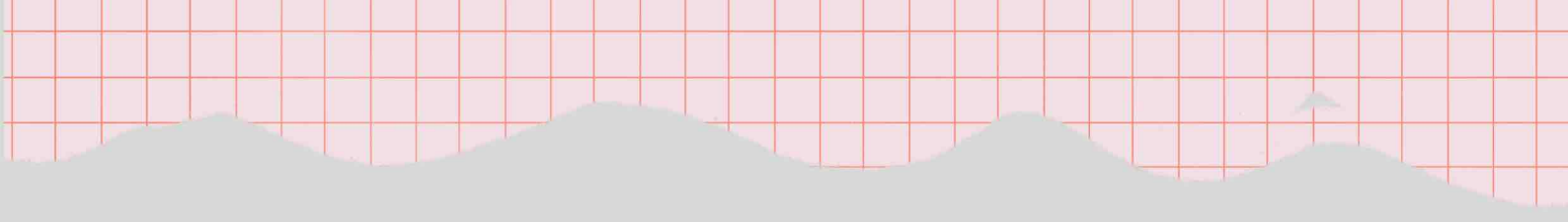
> Świadczenia socjalne, np. 800+ to też źródło dochodu.

> Można zwiększyć domowy budżet bez powiększania dochodów.

> Osoba zatrudniona na umowę o pracę dysponuje mniejszym wynagrodzeniem „na rękę” niż osoba posiadająca działalność gospodarczą przy takim samym wynagrodzeniu brutto w obu przypadkach.

> Inwestycje to jedna z kategorii wydatków.

> Wydatki na zachcianki zawsze pomniejszają oszczędności.

> Kredyt/ pożyczka stanowi formę wsparcia dla gospodarstwa domowego, w którym okresowo wydatki przewyższają dochody.

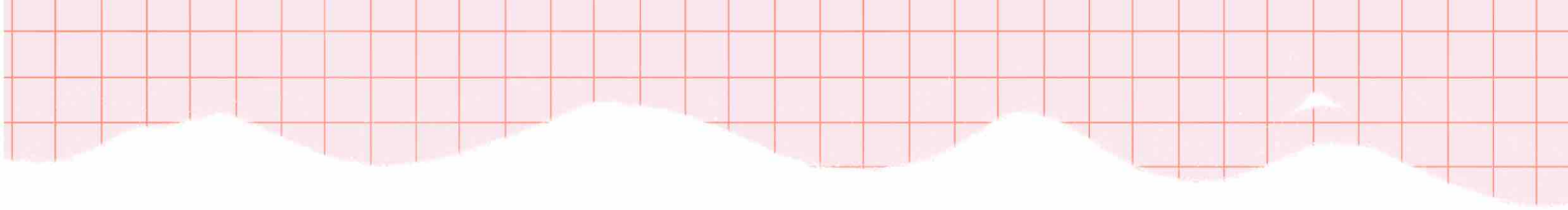
> Dochód z najmu mieszkania, którym nie mieszka gospodarstwo domowe będące jego właścicielem nie może być zaklasyfikowane jako źródło dochodu.

> Dzieci nie mogą podjąć pracy zarobkowej dlatego nie mają wpływu na budżet gospodarstwa domowego.

> Obowiązek płacenia podatków jest jedyną przyczyną, dla której wynagrodzenie netto nie jest równe wynagrodzeniu brutto.

> Każda osoba uzyskująca wynagrodzenie za pracę płaci taką samą kwotę podatku.

> Rodzice im więcej pracują, tym więcej zarabiają, tzn. że ich wynagrodzenie zależy bezpośrednio od liczby przepracowanych godzin.

PRAWDA

FAŁSZ

BRAK INFORMACJI

CENA / REKLAMA

Aktywność: Nice to have- w świecie reklamy.

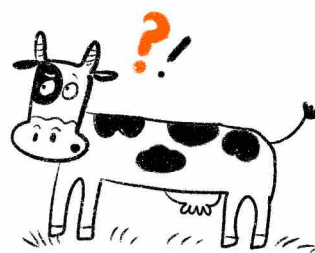
Posiadanie przedmiotów oraz korzystanie z różnorodnych usług często wynika nie tylko z naszych potrzeb, lecz także z niekończących się zachcianek (tzw. **"nice to have"**). Na te zachcianki mają wpływ m.in. reklamy. Wykorzystując instrumenty psychologiczne, firmy marketingowe wpływają na nasze decyzje. Istotne są tutaj takie elementy jak dobór odpowiednich kolorów, dynamiczny obraz czy muzyka, które bezpośrednio oddziałują na nasze emocje. Z tego powodu niezwykle trudne staje się odróżnienie, który produkt jest nam rzeczywiście potrzebny, a który po prostu chcielibyśmy mieć.

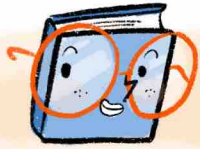
Na dobry początek...

Przed rozpoczęciem zajęć umieść pod krzesłami uczniów kartki z pytaniami (np. za pomocą maszyny do pisania). Po powitaniu klasy poproś uczniów o odnalezienie kartek i odczytanie ich treści. Następnie spróbujcie krótko odpowiedzieć na każde z pytań.

Propozycje pytań:

- Czy krowa może być pieniądzem?
- Czy można kupić coś, co fizycznie nie istnieje?
- Czy jajko może być droższe od domu?
- Czy dzieci mogą zarabiać pieniądze?
- Gdzie trzyma się pieniądze?
- Czy pieniądze na karcie mogą się skończyć?
- Skąd bank ma pieniądze?
- Skąd ludzie mają pieniądze?
- Czy można wypruć pieniądze?
- Jak można pomnożyć pieniądze?
- Czy reklama może kłamać?
- Czy kupując produkt na promocji, można być stratnym?
- Jaki cel mają reklamy?
- Po co sklepy obniżają ceny?
- Co wpływa na cenę zabawki?
- Kiedy i jak możemy negocjować cenę?
- Dlaczego sklepy oferują programy lojalnościowe? (karty stałego klienta, aplikacje)

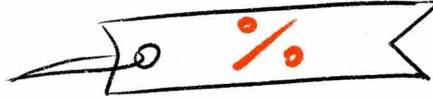
CZY WIESZ, ŻE...?

Cena produktu zależy od tego, ile osób chce go kupić (**popyt**) i ile sprzedawca może go zaoferować (**podaż**). Choć te terminy mogą brzmieć skomplikowanie, w praktyce chodzi o to, że jeśli wiele ludzi chce kupić dany produkt, jego cena może wzrosnąć.

Z drugiej strony, jeśli sprzedawca ma dużo danego towaru, może go sprzedawać taniej.

Na cenę wpływają też różne inne czynniki, takie jak **sytuacja na rynku**, koszty produkcji, **marka firmy** (czyli wizerunek) oraz opinie klientów.

→ **Konkurencja** to sytuacja, gdy dwaj sprzedawcy rywalizują o klientów, oferując ten sam produkt.

Aby zachęcić nas do zakupów, sklepy stosują różne **strategie marketingowe**, **takie jak promocje, obniżki cen, wyprzedaże oraz programy lojalnościowe**. Często można spotkać oferty, które obniżają ceny wybranych produktów przez krótki czas. Dzięki temu możemy kupić coś taniej, o ile zdążymy skorzystać z promocji. Pamiętaj, że niektóre promocje mają dodatkowe warunki, na przykład „promocja obowiązuje przy zakupie trzech sztuk”. !

Sklepy organizują także **sezonowe wyprzedaże**, które zazwyczaj odbywają się latem (w lipcu i sierpniu) oraz na koniec grudnia. To świetna okazja, by zaoszczędzić pieniądze na zakupach!

{ Bądźmy uważni i cierpliwi, bo nie zawsze warto kupować coś od razu, zwłaszcza jeśli to nie jest nam naprawdę potrzebne. Jeśli produkt jest raczej „miły do posiadania” (czyli coś, co chcielibyśmy mieć, ale nie jest to konieczne), lepiej poczekać na obniżkę ceny. Dzięki temu możemy zaoszczędzić pieniądze! }

Kto pyta, nie błądzi

Zadaj uczniom pytania, zachęcając ich do aktywnego udziału w zajęciach:

Czy kupując produkt na promocji, można stracić?

Po co sklepy obniżają ceny?

Co wpływa na cenę danej rzeczy?

Kiedy i jak możemy negocjować cenę?

eee

Bądź uważny

W wielu sytuacjach zadanie sobie pytania "Dlaczego?" może okazać się niezwykle odkrywcze i pomocne. By się o tym przekonać prześledźcie poniższe przykłady.

Masło standardowo kosztuje 7,99 zł/szt. Jest promocja i przy zakupie 3 szt. możesz zapłacić za nie 3,99 zł. Kupisz jedno masło czy trzy? Na co zwrócisz szczególną uwagę?

→ Czy uda mi się zjeść 3 masła w okresie przydatności produktu do spożycia?

→ Czy potrzebuję 3 szt. masła?

Przy zakupie 2 gier komputerowych każdą możesz nabyć o 30% taniej. Kupisz jedną czy 2 gry? Na co zwrócisz szczególną uwagę?

→ Czy potrzebuję 2 gier?

→ Czy będę dysponować czasem, aby móc z nich korzystać?

→ Czy mogę sobie teraz pozwolić na taki wydatek?

Magia liczb

Czy między 3,99 zł, a 4,00 zł jest duża różnica?

W rzeczywistości nie, ale dla naszego mózgu różnica jest znacząca. Z psychologicznego punktu widzenia dużo chętniej kupujemy produkty, które kosztują mniej, nawet jeśli różnica w cenie wynosi zaledwie 0,01 zł. Cena 3,99 zł działa na nasz mózg bardziej zachęcająco niż cena z większą cyfrą na początku.

Podobnie działają na nas **rabaty**. Chętniej kupujemy produkty po obniżonej cenie, **nawet jeśli różnica jest niewielka**. Często decydujemy się na zakup rzeczy, których nie potrzebujemy, tylko dlatego, że są aktualnie na promocji i ich cena jest niższa. W efekcie wydajemy więcej pieniędzy na produkty, które nie są nam niezbędne.

Zapytaj uczniów, jakie znają okresy promocyjne i co wtedy można kupić taniej. Do dyskusji możesz wykorzystać poniższe wskazówki.

Walentynki – obniżki cen kwiatów/maskotek/słodyczy

Dzień Kobiet - obniżki cen kwiatów/maskotek/słodyczy/ubrań damskich

Wyprzedaż po świętach Wielkanocnych

Dzień dziecka – obniżki cen zabawek

Po rozpoczęciu roku szkolnego – wyprzedaż artykułów papierniczych

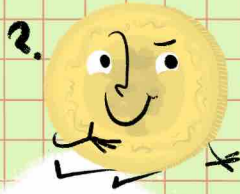
Black Friday – końcówka listopada – wiele sklepów obniża ceny produktów np. o 20%.

Cyber Monday – pierwszy poniedziałek po Black Friday – obniżki w sklepach internetowych/ darmowe dostawy

Wyprzedaże po świętach Bożego Narodzenia lub po zakończeniu sezonu zimowego to tzw. **wyprzedaże zimowe lub końcoworoczne**. Sklepy wtedy oferują zniżki na produkty z kończącego się roku lub pozostałości z kolekcji zimowych, aby zrobić miejsce na nowe towary.

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

Analiza rynku może nas uchronić od wielu niebezpieczeństw. Zapoznaj dzieci z poniższymi przykładami. Odrobina ostrożności i czystej kalkulacji to narzędzia świadomego konsumenta.

Promocja.... czy aby na pewno?

Black Friday i Cyber Monday nie zawsze gwarantują korzystne zakupy. Czasami sklepy podnoszą regularne ceny tuż przed tymi dniami, aby podczas promocji ogłosić "obniżkę". W rezultacie możemy kupować produkty w cenie regularnej, drożej, lub tylko trochę taniej. Aby lepiej zrozumieć, jak to działa, przeanalizujcie poniższy przykład.

W lipcu telefon w sklepie x kosztuje 1500 zł. We wrześniu jego cena wzrasta do 1800 zł, a w listopadzie na Black Friday sklep x oferuje ten telefon za 1550 zł. Natomiast w grudniu cena tego telefonu znowu będzie wynosić 1500 zł.

Czy warto kupić ten telefon na promocji Black Friday w listopadzie?

Porównywarki cen

Ceny poszczególnych produktów, np. sprzętów elektronicznych dostępnych w popularnych sklepach internetowych można sprawdzić w internetowych porównywarkach cen. Niektóre z nich umożliwiają również sprawdzenie historii ceny produktu, co może okazać się pomocne, gdy zależy nam na złapaniu "prawdziwej okazji".

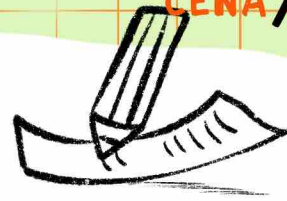
Żeby wyszukać internetową porównywarkę cen, wystarczy wpisać w wyszukiwarkę „**porównywarki cen w sklepach**” lub „**historyczne ceny produktu**” i wybrać taką, która będzie odpowiadać naszym potrzebom.

Cena i jej składowe

Kiedy kupujemy w kawiarni sok pomarańczowy, nie płacimy tylko za owoce użyte do jego przygotowania. Na cenę takiego soku składają się opłaty, jakie musi ponieść właściciel, który go sprzedaje, np. za prąd, wynajem lokalu, wynagrodzenie pracownika, podatek, który musi zapłacić od dochodu oraz koszt reklamy.

SPRAWDŹ TO

Twój zespół klasowy wie już bardzo dużo o tym, czym jest cena oraz jak działają na klienta promocje. Pozostały czas lekcji przeznaczcie, na sprawdzenie zdobytej wiedzy.

Praktyka czyni mistrza!

Siła perswazji

Zachęć uczniów, by wypowiedzieli się na temat swoich ulubionych spotów reklamowych. Poproś o uzasadnienie wyboru. Porozmawiajcie na temat emocji i potrzeb, jakie usłyszane lub obejrzone materiały wywołują. Następnie wspólnie rozważcie, czy prezentowany w reklamie przedmiot jest rzeczywiście niezbędny.

Netto, brutto - o co tu chodzi?

Zaproponuj uczniom ustalenie ceny produktu uwzględniając podatek od jego sprzedaży. Tego typu zadanie pozwala dostrzec to, co umyka uwadze przeciętnego konsumenta, czyli doliczeniu do sumy naszych zakupów podatku VAT.

Treść zadania: Oblicz wysokość podatku od sprzedaży soku pomarańczowego, który kosztuje 15 zł wiedząc, że podatek od usług gastronomicznych wynosi 23%. Wskaż kwotę netto i brutto tego produktu..

Podatek = 3,45 zł (15 zł * 0,23)

Cena netto = 11,65 zł

Cena brutto = 15 zł

**Wysokość podatku od usług gastronomicznych może się różnić. W zależności od rodzaju produktu, sposobu przygotowania lub miejsca jego spożycia może wynosić 5%, 8% lub 23%.*

Idziemy na zakupy

Podziel klasę na 5 zespołów. Rozdaj gazetki reklamowe z różnych sklepów spożywczych oraz karty pracy. Określ dostępny budżet (np. 100zł) oraz czas wykonania zadania (np. 10 min). Poproś o znalezienie w ofertach wyróżnionych produktów oraz umieszczenie ich w "koszyku". Zaznacz, że w toku dokonywania zakupów pojawią się zadania dodatkowe. Losowanie będzie oznaczało krótką przerwę w grze i będzie przeprowadzane przez przedstawicieli zespołów co 2 minuty.

Analiza podjętych decyzji konsumenckich jest doskonałą okazją do rozmowy na temat zasad prowadzenia budżetu domowego (określania potrzeb, porównywania cen, korzystania z obniżek i promocji, reagowania na nowe okoliczności). Po wykonaniu zadania omówcie zakres podjętych decyzji.

Może okazać się pomocne odpowiedzenie na pytania:

- Czy zespołom udało się zdobyć wszystkie wymienione produkty?
- Jakie decyzje podjęli? Czy kierowali się ofertą promocyjną kupując większą liczbę artykułów? Czy wydali całość posiadanej gotówki nie zważając na cenę. Czy przekroczyli budżet a może została im reszta?
- Jak niespodziewane okoliczności (zadania) wpłynęły na ostateczny skład koszyka?

WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

- Uczniowie wiedzą, czym jest **cena, promocja, podaż, popyt, konkurencja**.
- Wskazują różnicę między **zachcianką** a **potrzebą**.
- Rozpoznają i rozróżniają środki perswazji i manipulacji w tekstach reklamowych, określają ich funkcję.
- Podejmują świadome decyzje konsumenckie.
- Stosują obliczenia praktyczne (obliczają procent danej wielkości).
- Formułują opinie, myślą krytycznie.
- Są kreatywni.

AUTORZY: Barbara Jurak, Aleksandra Malinowska

METODY PŁATNOŚCI

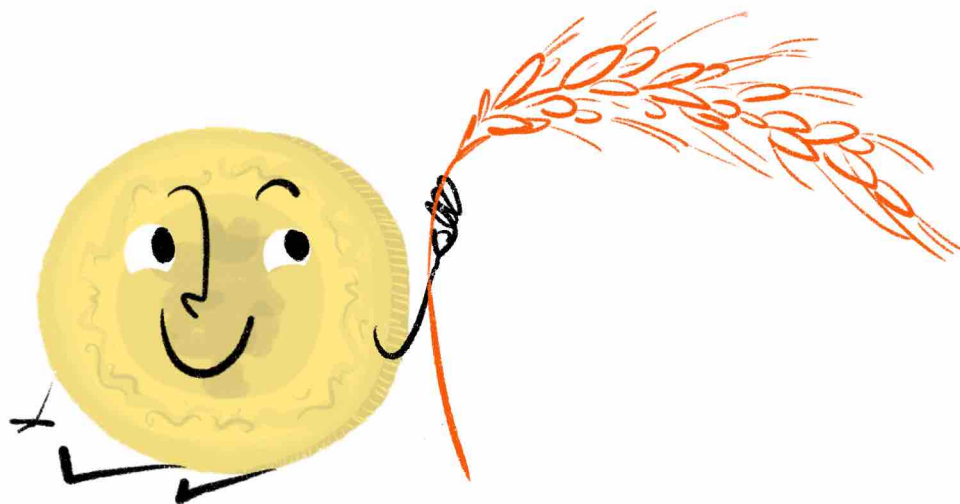

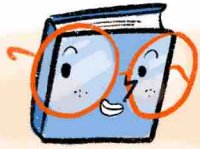
Aktywność: Telefonem, plastikiem a może jednak gotówką?

Pieniądze w formie fizycznej do niedawna były najpopularniejszym środkiem płatniczym. Były....ponieważ w ostatnich latach są wypierane przez nowoczesne technologie.

Na dobry początek...

Zaprezentuj swoim uczniom różnorodne płacidła, np. zboże, kakao, sól, ryż. Do zestawu koniecznie dołącz telefon, zegarek oraz plastikową kartę. Zanim podasz temat zajęć poproś o wskazanie, co łączy wszystkie zgromadzone obiekty.

CZY WIESZ, ŻE...?

Karta płatnicza to zaledwie 8,5 cm plastiku, a ma niezliczone możliwości. Za jej pomocą skorzystasz z pieniędzy, które znajdują się na twoim koncie (ale nie tylko).

Na jej moc składa się kilka ważnych elementów, m.in.:

- pasek magnetyczny
- moduł zbliżeniowy
- chip
- cvv2

Od 2015r. w Polsce uruchomiono system mobilnych płatności **BLIK** umożliwiający użytkownikom smartfonów płatności bezgotówkowe w sklepach stacjonarnych lub internetowych, wypłacanie i wpłacanie gotówki w bankomatach oraz realizowanie przelewów na numer telefonu, a także generowanie czeków z cyfrowym kodem.

Tych 6 wyjątkowych cyfr może znacznie ułatwić ci życie.

Za ich pomocą zapłacisz na cztery sposoby:

- **płatność blik**, czyli wygenerowanie kodu i wpisanie go w terminalu płatniczym lub na stronie internetowej;
- **blik zbliżeniowy** – działa podobnie jak karta w telefonie, po aktywacji tej usługi wystarczy odblokować telefon i zbliżyć go do terminala;
- **przelew na telefon blik** – można wykonać przelew na numer telefonu innej osoby, (przelewu na telefon nie można wycofać, dlatego ważne jest, żeby sprawdzić dwa razy numer telefonu odbiorcy).
- **cek blik**.

Kto pyta, nie błądzi

Zapisz na tablicy cztery pytania badawcze, na które uważny uczeń po ukończeniu lekcji bez trudu odpowie.

Co łączy skarpetę z banknotem?

Jakie zastosowanie mają чеки i weksle?

Czym są kryptowaluty?

O czym uważny konsument wiedzieć powinien?

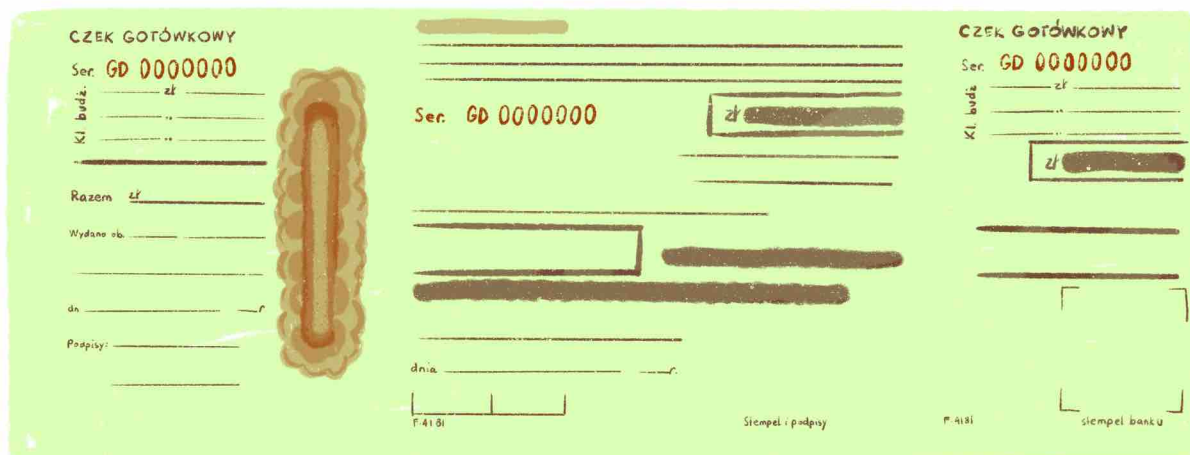
Odpowiedź na pytanie 1.

Wcale, nie chodzi o to, że nie tracą koloru podczas prania w odpowiedniej temperaturze.

Do produkcji tego środka płatniczego w Polsce wykorzystuje się głównie bawełnę (tak jak do produkcji skarpet), inne pochodne roślinne oraz ścier drzewny. Dzięki temu banknot w obiegu znajduje się nawet kilka lat.

Odpowiedź na pytanie 2.

Czek to pieniądz w formie kartki papieru do realizacji wypłaty w banku. Opiewa na ściśle określoną kwotę. Obecnie чеки nie są już powszechnie stosowane i raczej nie wrócą do użycia. Kiedyś służyły jako środek płatności, wręczane zamiast gotówki przy zakupie towarów lub usług. Dziś najczęściej spotykaną formą чеку są duże kartonowe makiety, wręczane jako nagrody, lub чеки BLIK.

Weksel jest stosowany jako forma zabezpieczenia, na przykład przy inwestycjach lub wynajmie mieszkania. W przypadku weksla należy sporządzić deklarację wekslową, czyli dokument, który precyzuje, w jakich sytuacjach można go użyć. Weksel ułatwia i przyspiesza proces egzekwowania długu przez komornika.

WEKSEL

Dnia _____, w _____, wystawiono weksel na kwotę _____

(słownie: _____)

Zobowiązuję się do zapłaty weksla na zlecenie _____

w wysokości _____ (słownie: _____)

do dnia _____, w _____.

Dane wystawcy weksla:

Odpowiedź na pytanie 3

Kryptowaluty to cyfrowe waluty, które mogą służyć jako środek płatniczy bez konieczności korzystania z banku jako pośrednika.

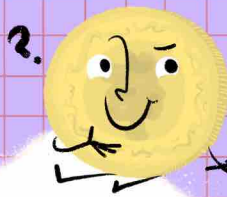
Są to wirtualne aktywa, których nie można fizycznie posiadać – istnieją jedynie w internecie. Kryptowaluty są zabezpieczane przy użyciu kryptografii, czyli technologii, która chroni informacje poprzez ich kodowanie.

Bądź uważny

Oszustwa na portalach społecznościowych i sprzedażowych stały się tak powszechne, że prawie każdy z nas słyszał o próbie wyłudzenia danych. Mimo że mamy wiele nowoczesnych metod płatności, oszuści wciąż próbują wykorzystać naszą nieuwagę czy brak ostrożności. To użytkownicy, mimo dobrych zabezpieczeń, mogą stać się najslabszym ogniwem – przez pośpiech, brak wiedzy lub nieuwagę.

Zapytaj uczniów, czy znają przykłady takich oszustw lub czy oni lub ich rodzice mieli takie doświadczenia.

Jakie działania podjęli, aby się zabezpieczyć?

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

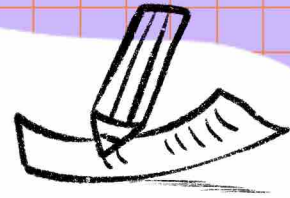
Transakcje bezgotówkowe wydają się być przyszłością płatności. Oto kilka ciekawostek, które mogą zainteresować uczniów.

Nazwa "**Blik**" to słowo dźwiękonaśladowcze, które przypomina ważne dla marki skojarzenia, takie jak „**blisko**”, „**link**” i „**click**”. Te wyrazy podkreślają istotne cechy platformy: szybkość, dostępność, nowoczesność technologii i łatwość użytkowania.

Głównymi wydawcami kart płatniczych są **VISA** i **Mastercard**, a poza Polską dużą popularnością cieszy się również **American Express**.

Czy zdarzyło Ci się kiedyś puścić komuś oko albo patrzeć na coś z przymrużeniem oka? Otóż, teraz oko może mieć zupełnie inną moc! Istnieje technologia, dzięki której możemy płacić jednym spojrzeniem – dosłownie. To system **PayEye**, który pozwala na dokonywanie płatności za pomocą skanu siatkówki oka. W Polsce pojawiły się już pierwsze terminale biometryczne, które to umożliwiają.

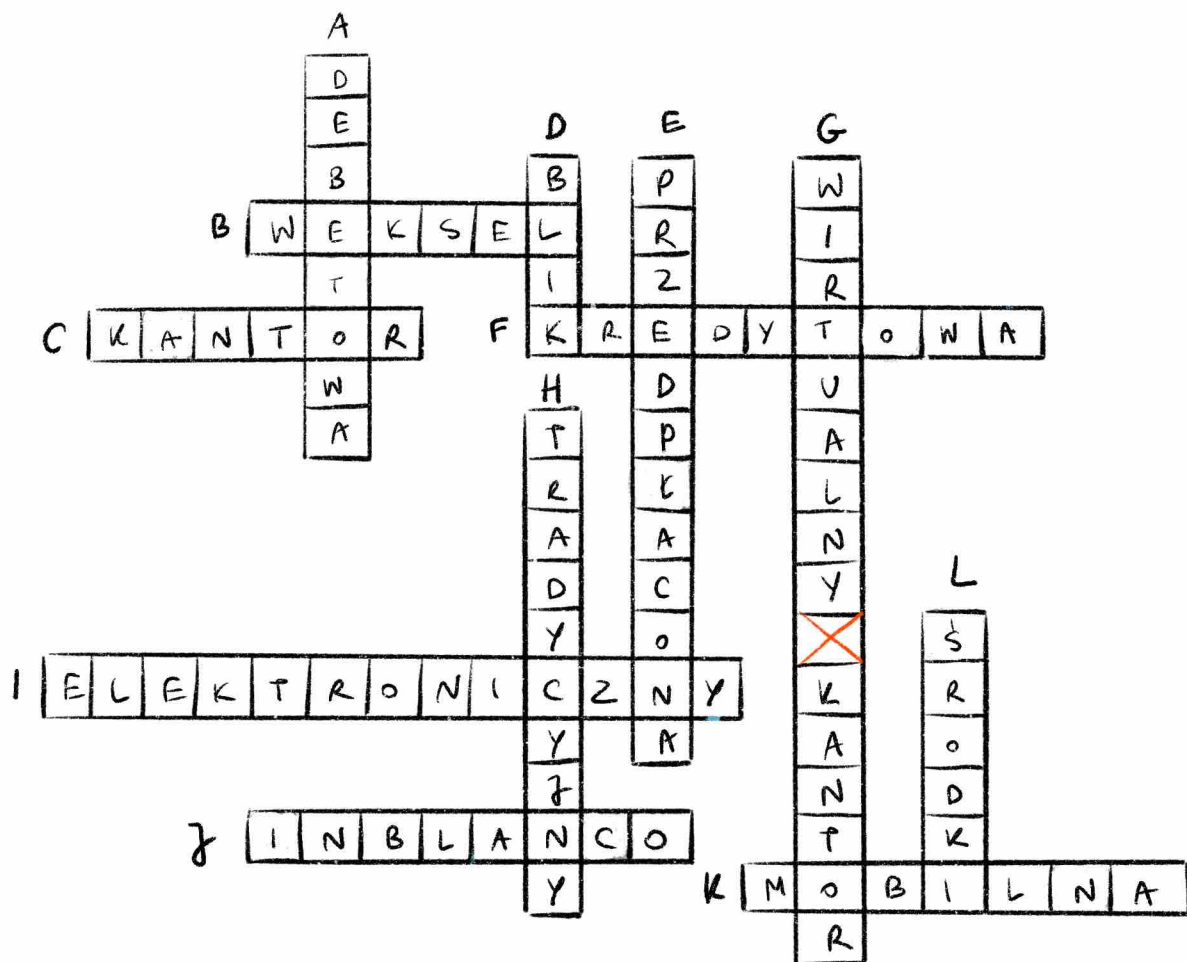
SPRAWDŹ TO

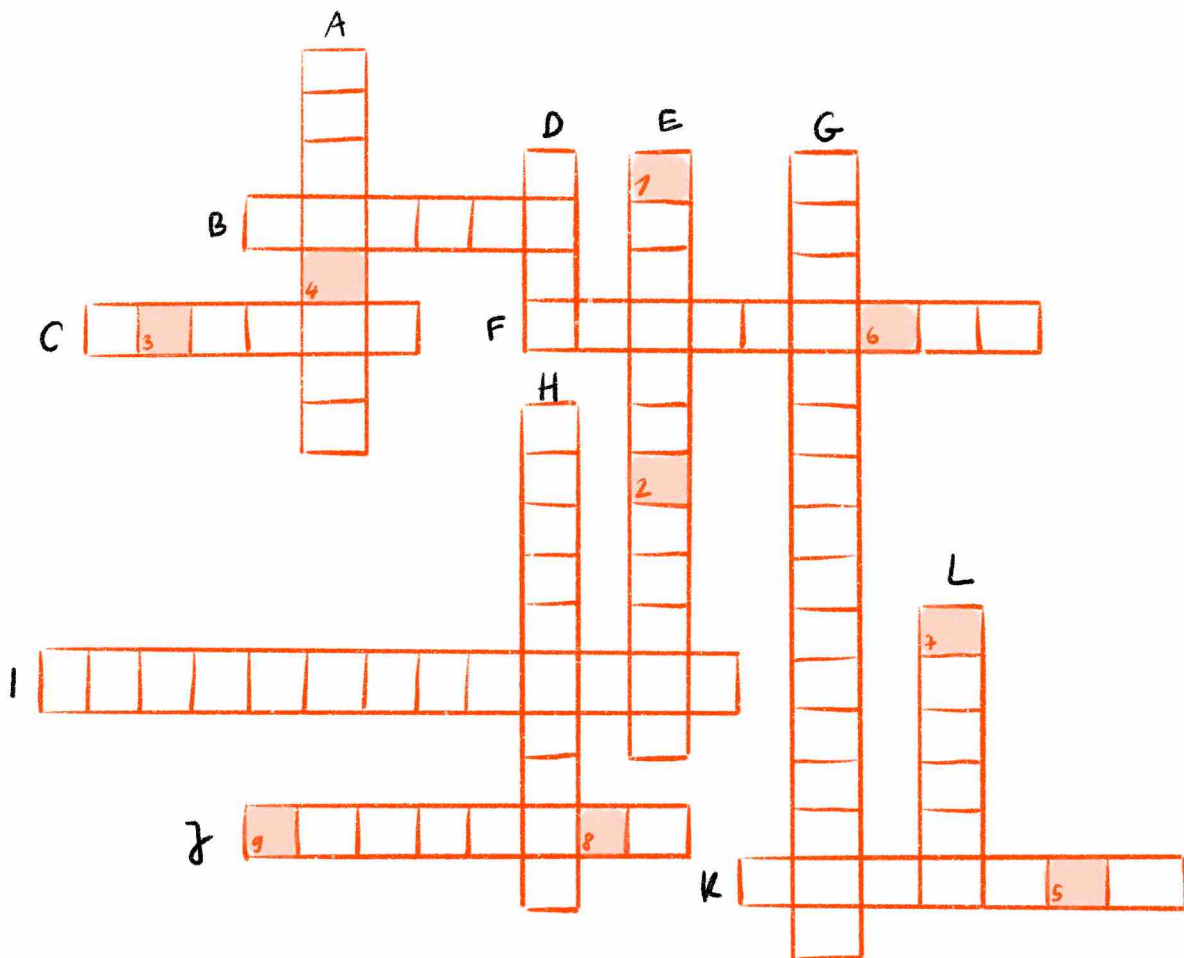
Finansowa krzyżówka

Podziel klasę na kilka grup i każdej z nich daj inną wersję krzyżówki. Pytania są takie same, ale w polach, na kolorowo zaznaczone są inne „litery specjalne”, tworzące hasło. W ramach podsumowania aktywności uczniowie zapisują uzyskane w rozwiązaniu słowa i tworzą z nich zdanie: „Płatności kodem Blik zrobisz tylko w Polsce”.

eee

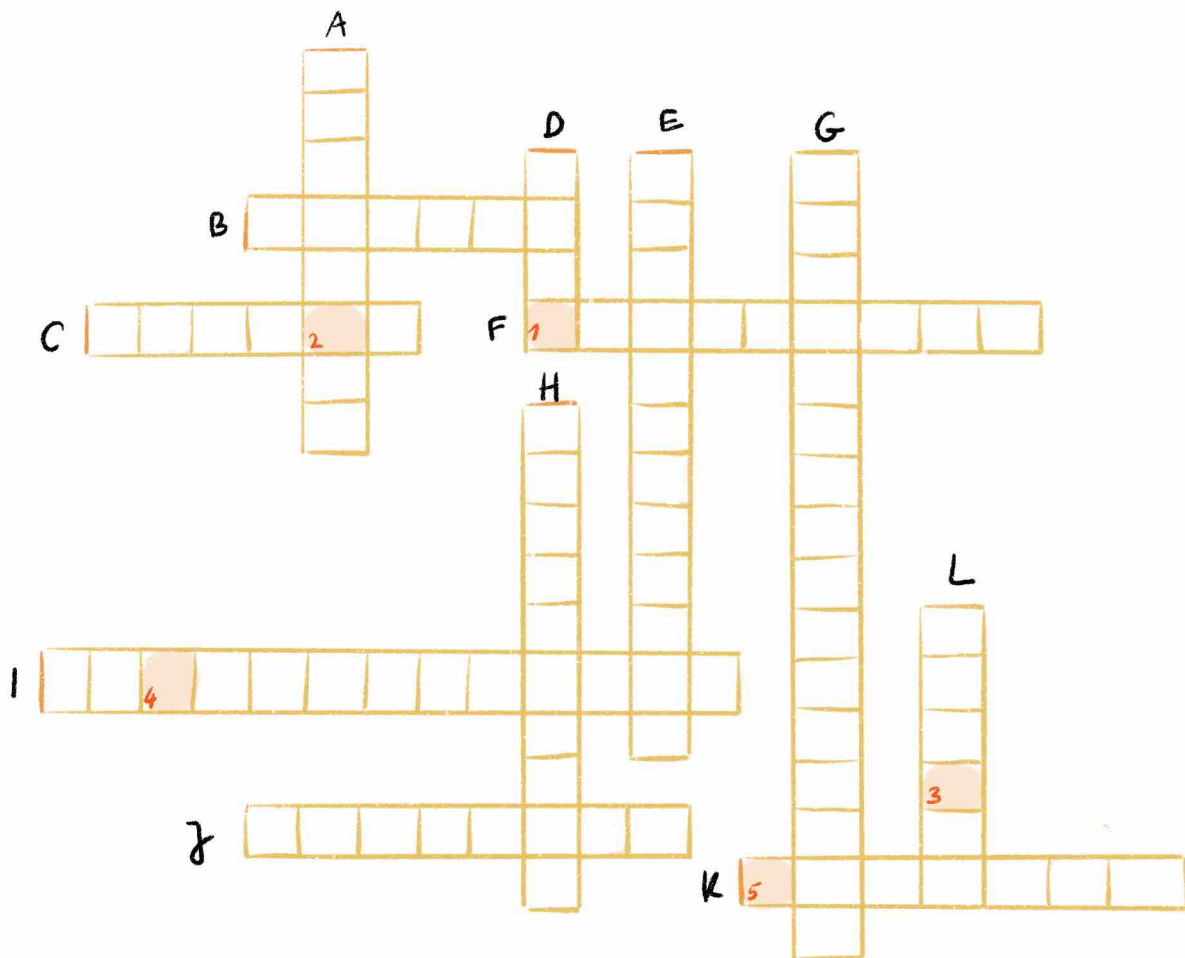
FINANSOWA KRZYŻÓWKA

- A. rodzaj karty płatniczej, którą otrzymuje każdy, kto założy rachunek własny w banku
- B. papier wartościowy będący pisemnym zobowiązaniem do zapłaty
- C. miejsce, gdzie dokonuje się wymiany walut
- D. system płatności mobilnych
- E. karta, którą banki oferują zwykle dla najmłodszych klientów
- F. taką ofertę przedstawi Tobie specjalista w banku, gdy potrzebujesz dodatkowych pieniędzy
- G. ratunek, gdy za granicą zabraknie odpowiedniej waluty, często w parze z kartą wielowalutową
- H. potocznie o rodzaju przelewu, który na pocztach lub w bankach z blankietem realizowały nasze mamy, a wasze Babcie
- I. określenie przelewu realizowanego z wykorzystaniem nowoczesnych metod tj. aplikacji bankowej lub przez stronę bankową z wykorzystaniem internetu
- J. weksel, który w momencie wypełnienia nie zawiera części danych np. kwoty
- K. mówimy o naszej aplikacji bankowej, że jest..., bo m.in. przemieszcza się z nami wszędzie i mamy ją zawsze pod ręką
- L. w domu używamy czystości, w księgowości są trwałe, a w bankowości finansowe

Hasło:

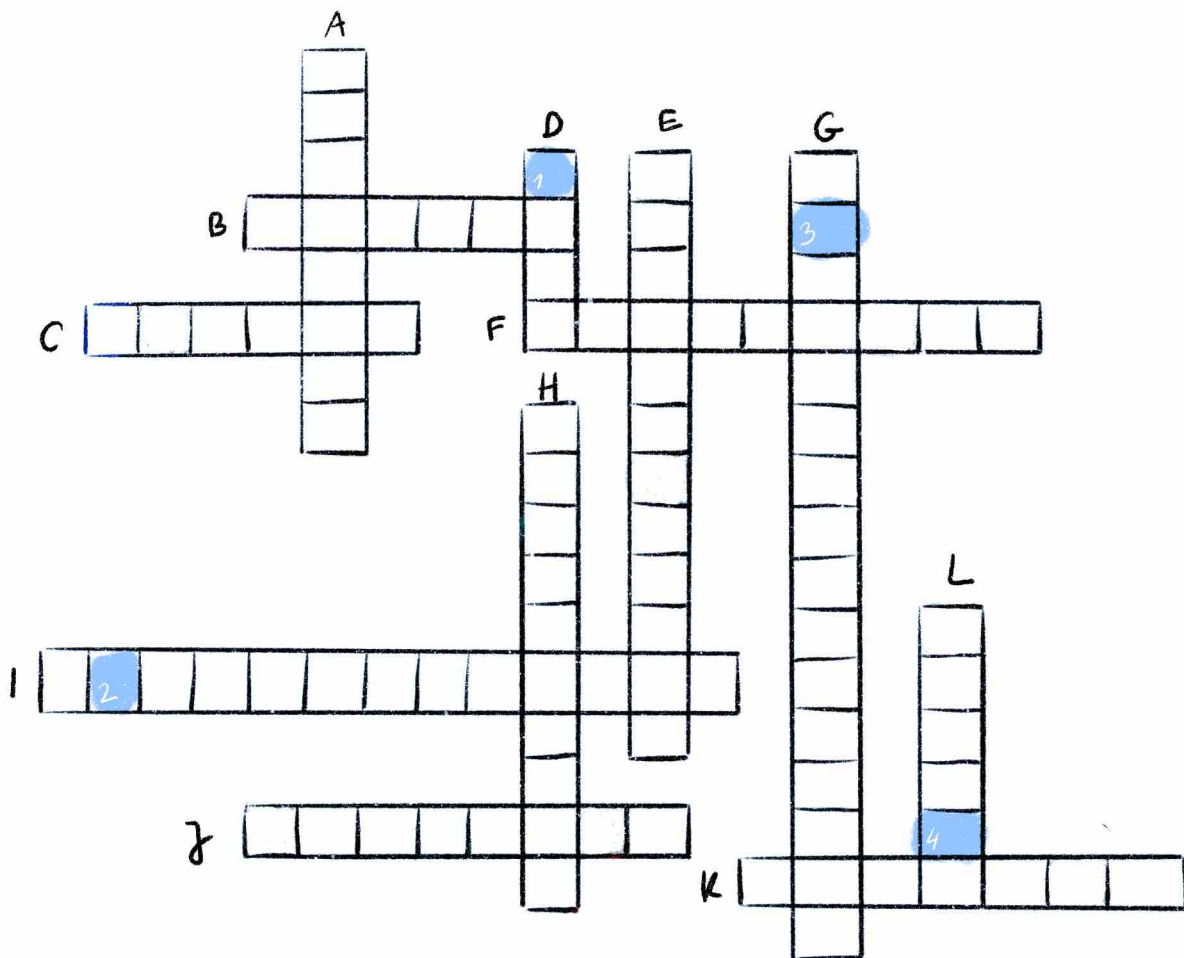
FINANSOWA KRZYŻÓWKA

- A. rodzaj karty płatniczej, którą otrzymuje każdy, kto założy rachunek własny w banku
- B. papier wartościowy będący pisemnym zobowiązaniem do zapłaty
- C. miejsce, gdzie dokonuje się wymiany walut
- D. system płatności mobilnych
- E. karta, którą banki oferują zwykle dla najmłodszych klientów
- F. taką ofertę przedstawi Tobie specjalista w banku, gdy potrzebujesz dodatkowych pieniędzy
- G. ratunek, gdy za granicą zabraknie odpowiedniej waluty, często w parze z kartą wielowalutową
- H. potocznie o rodzaju przelewu, który na pocztach lub w bankach z blankietem realizowały nasze mamy, a wasze Babcie
- I. określenie przelewu realizowanego z wykorzystaniem nowoczesnych metod tj. aplikacji bankowej lub przez stronę bankową z wykorzystaniem internetu
- J. weksel, który w momencie wypełnienia nie zawiera części danych np. kwoty
- K. mówimy o naszej aplikacji bankowej, że jest..., bo m.in. przemieszcza się z nami wszędzie i mamy ją zawsze pod ręką
- L. w domu używamy czystości, w księgowości są trwałe, a w bankowości finansowe

Hasło:

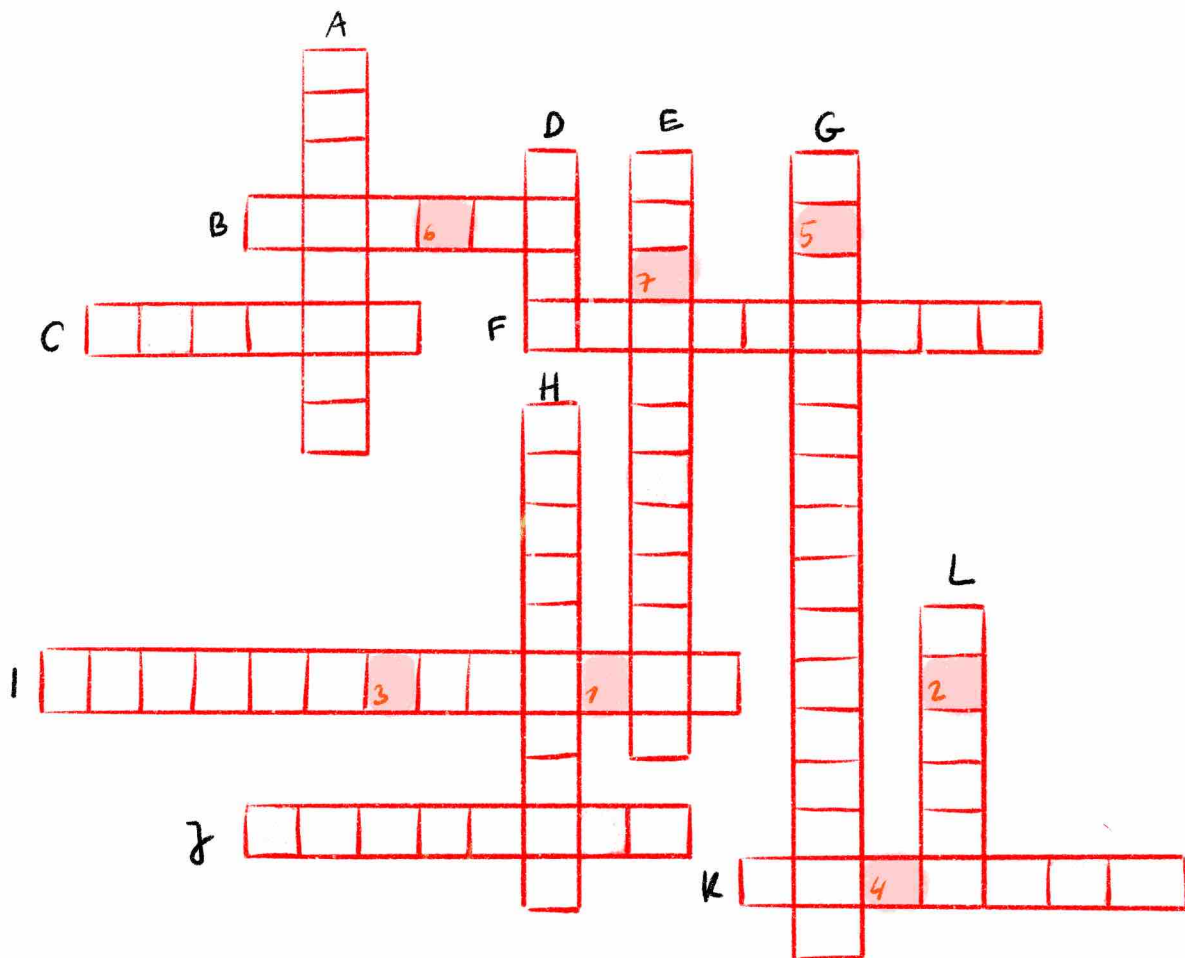
FINANSOWA KRZYŻÓWKA

- A. rodzaj karty płatniczej, którą otrzymuje każdy, kto założy rachunek własny w banku
- B. papier wartościowy będący pisemnym zobowiązaniem do zapłaty
- C. miejsce, gdzie dokonuje się wymiany walut
- D. system płatności mobilnych
- E. karta, którą banki oferują zwykle dla najmłodszych klientów
- F. taką ofertę przedstawi Tobie specjalista w banku, gdy potrzebujesz dodatkowych pieniędzy
- G. ratunek, gdy za granicą zabraknie odpowiedniej waluty, często w parze z kartą wielowalutową
- H. potocznie o rodzaju przelewu, który na pocztach lub w bankach z blankietem realizowały nasze mamy, a wasze Babcie
- I. określenie przelewu realizowanego z wykorzystaniem nowoczesnych metod tj. aplikacji bankowej lub przez stronę bankową z wykorzystaniem internetu
- J. weksel, który w momencie wypełnienia nie zawiera części danych np. kwoty
- K. mówimy o naszej aplikacji bankowej, że jest..., bo m.in. przemieszcza się z nami wszędzie i mamy ją zawsze pod ręką
- L. w domu używamy czystości, w księgowości są trwałe, a w bankowości finansowe

Hasło:

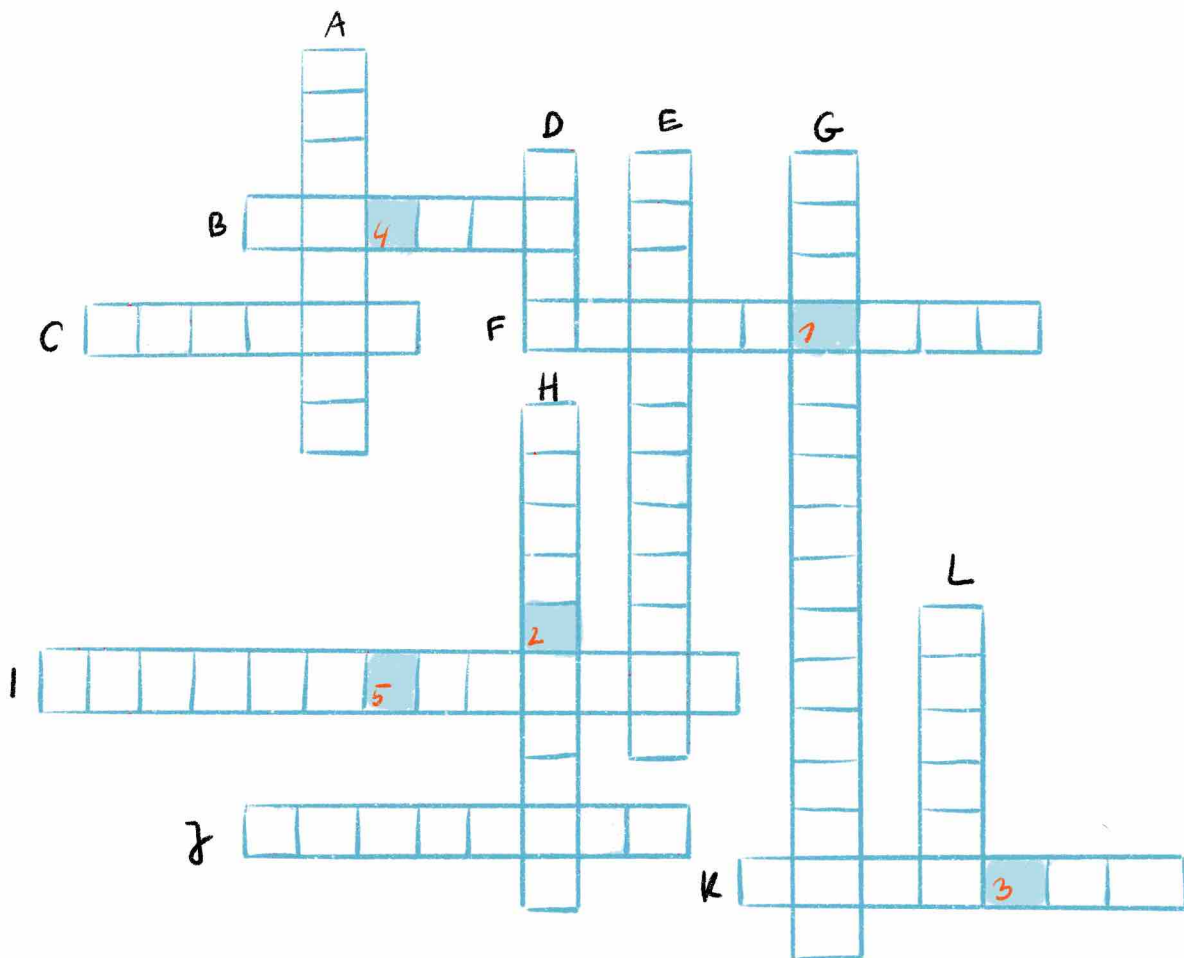
FINANSOWA KRZYŻÓWKA

- A. rodzaj karty płatniczej, którą otrzymuje każdy, kto założy rachunek własny w banku
- B. papier wartościowy będący pisemnym zobowiązaniem do zapłaty
- C. miejsce, gdzie dokonuje się wymiany walut
- D. system płatności mobilnych
- E. karta, którą banki oferują zwykle dla najmłodszych klientów
- F. taką ofertę przedstawi Tobie specjalista w banku, gdy potrzebujesz dodatkowych pieniędzy
- G. ratunek, gdy za granicą zabraknie odpowiedniej waluty, często w parze z kartą wielowalutową
- H. potocznie o rodzaju przelewu, który na pocztach lub w bankach z blankietem realizowały nasze mamy, a wasze Babcie
- I. określenie przelewu realizowanego z wykorzystaniem nowoczesnych metod tj. aplikacji bankowej lub przez stronę bankową z wykorzystaniem internetu
- J. weksel, który w momencie wypełnienia nie zawiera części danych np. kwoty
- K. mówimy o naszej aplikacji bankowej, że jest..., bo m.in. przemieszcza się z nami wszędzie i mamy ją zawsze pod ręką
- L. w domu używamy czystości, w księgowości są trwałe, a w bankowości finansowe

Hasło:

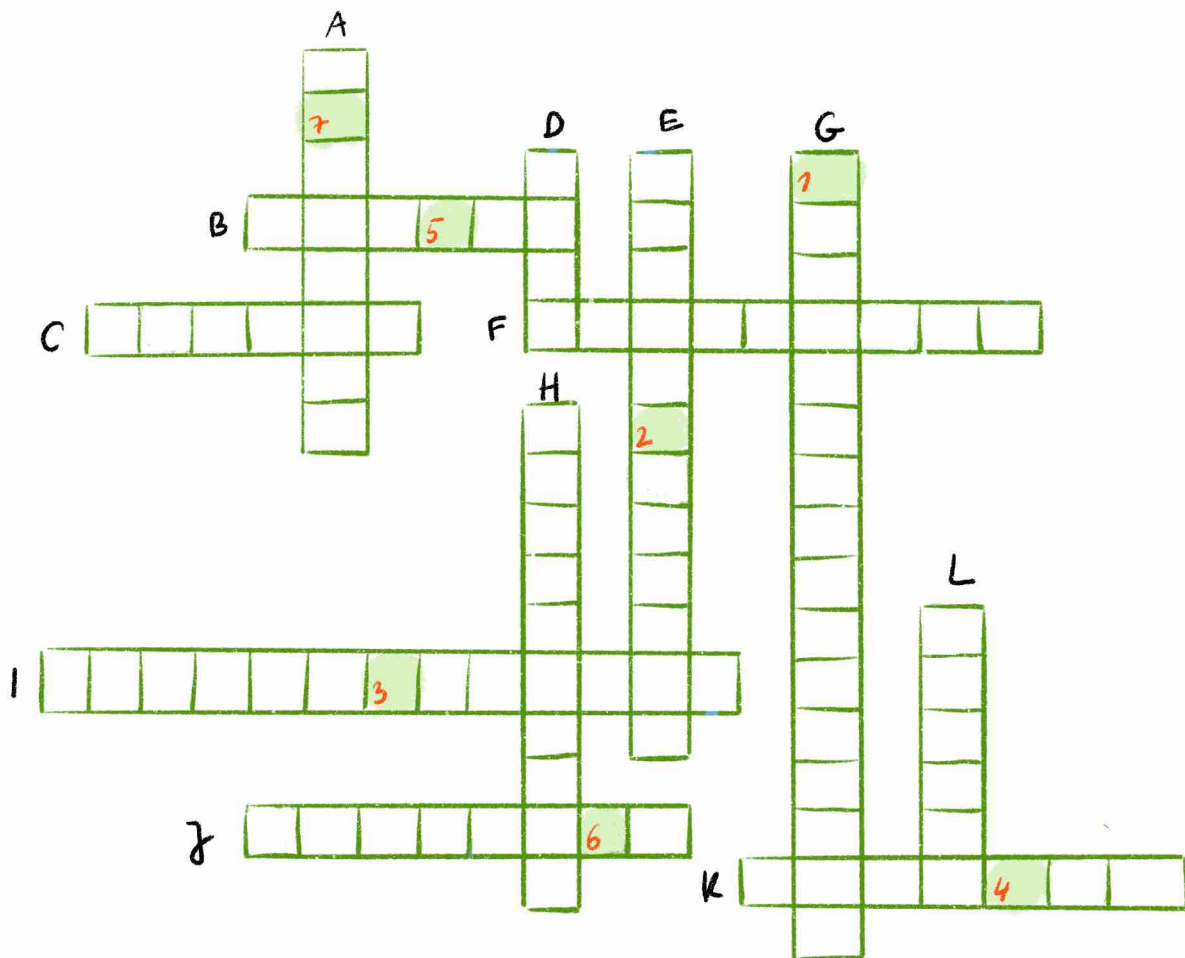
FINANSOWA KRZYŻÓWKA

- A. rodzaj karty płatniczej, którą otrzymuje każdy, kto założy rachunek własny w banku
- B. papier wartościowy będący pisemnym zobowiązaniem do zapłaty
- C. miejsce, gdzie dokonuje się wymiany walut
- D. system płatności mobilnych
- E. karta, którą banki oferują zwykle dla najmłodszych klientów
- F. taką ofertę przedstawi Tobie specjalista w banku, gdy potrzebujesz dodatkowych pieniędzy
- G. ratunek, gdy za granicą zabraknie odpowiedniej waluty, często w parze z kartą wielowalutową
- H. potocznie o rodzaju przelewu, który na pocztach lub w bankach z blankietem realizowały nasze mamy, a wasze Babcie
- I. określenie przelewu realizowanego z wykorzystaniem nowoczesnych metod tj. aplikacji bankowej lub przez stronę bankową z wykorzystaniem internetu
- J. weksel, który w momencie wypełnienia nie zawiera części danych np. kwoty
- K. mówimy o naszej aplikacji bankowej, że jest..., bo m.in. przemieszcza się z nami wszędzie i mamy ją zawsze pod ręką
- L. w domu używamy czystości, w księgowości są trwałe, a w bankowości finansowe

Hasło:

FINANSOWA KRZYŻÓWKA

- A. rodzaj karty płatniczej, którą otrzymuje każdy, kto założy rachunek własny w banku
- B. papier wartościowy będący pisemnym zobowiązaniem do zapłaty
- C. miejsce, gdzie dokonuje się wymiany walut
- D. system płatności mobilnych
- E. karta, którą banki oferują zwykle dla najmłodszych klientów
- F. taką ofertę przedstawi Tobie specjalista w banku, gdy potrzebujesz dodatkowych pieniędzy
- G. ratunek, gdy za granicą zabraknie odpowiedniej waluty, często w parze z kartą wielowalutową
- H. potocznie o rodzaju przelewu, który na pocztach lub w bankach z blankietem realizowały nasze mamy, a wasze Babcie
- I. określenie przelewu realizowanego z wykorzystaniem nowoczesnych metod tj. aplikacji bankowej lub przez stronę bankową z wykorzystaniem internetu
- J. weksel, który w momencie wypełnienia nie zawiera części danych np. kwoty
- K. mówimy o naszej aplikacji bankowej, że jest..., bo m.in. przemieszcza się z nami wszędzie i mamy ją zawsze pod ręką
- L. w domu używamy czystości, w księgowości są trwałe, a w bankowości finansowe

Hasło:

WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

→ Uczniowie wiedzą czym jest weksel i czek.

→ Wiedzą, jak istotne jest dbanie o poufność danych osobowych.

→ Przestrzegają zasad cyberbezpieczeństwa.

→ Wskazują różnicę między środkami płatniczymi.

→ Znają rodzaje płatności bezgotówkowych.

→ Wykorzystują kompetencje językowe do rozwiązywania złożonych zadań.

→ Zgodnie współpracują.

AUTORZY: Anna Pośpiech, Karolina Lesik, Aleksandra Malinowska

KREDYT I POŻYCZKA

Aktywność: Co wspólnego mają balon i kredyt?

W życiu zdarzają się sytuacje, w których chcielibyśmy „zgłosić nieprzygotowanie.” W szkole to możliwe, ale w prawdziwym życiu nie zawsze. Czasami na różne potrzeby życiowe odpowiedzią są rozwiązania, które oferują banki. Ważne jest, aby umieć z nich mądrze korzystać i dobrze policzyć, ile to będzie kosztowało.

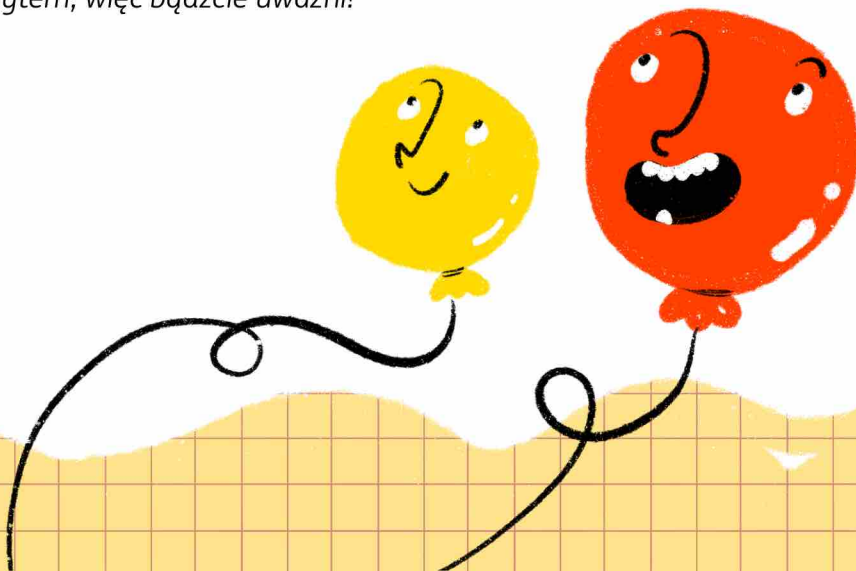
Na dobry początek...

Rozpocznij zajęcia od nadmuchiwanie balonu. Następnie wykorzystaj go do powitania uczniów. Poproś, aby podawali sobie balon z rąk do rąk, wypowiadając przy tym różne pozdrowienia, jak „cześć,” „dzień dobry,” „hej,” czy „witaj.” Gdy wszyscy zostaną zaangażowani, ponownie weź balon do rąk i zadaj pytanie: **Co łączy balon z kredytem lub pożyczką?**

Przyjmij wszystkie pojawiające się odpowiedzi.

Następnie wyjaśnij, że **„regulujemy wielkość balonu stosownie do naszych możliwości i potrzeb, podobnie jak pożyczkę czy kredyt. Robimy to, aby bez zbytniego obciążenia dla domowego budżetu sfinansować nasze plany”.**

Na zakończenie przebij balon i powiedz: **„Aby nasz budżet nie pękł, jak ten balon, musimy działać rozważnie i korzystać z dostępnych narzędzi finansowych w mądry sposób”.** Zasugeruj, że w trakcie zajęć powrócicie do balonu i odkryjecie jeszcze jedną jego cechę wspólną z kredytem, więc bądźcie uważni!

CZY WIESZ, ŻE...?

Jest ważna różnica między kredytem a pożyczką.

Pożyczka to pieniądze, które można przeznaczyć na dowolny cel – na to, czego aktualnie potrzebujesz. Pożyczki mogą udzielić różne osoby i instytucje, np. banki, osoby prywatne, parabanki czy SKOK-i.

Kredyt udzielany jest wyłącznie przez banki i musi być przeznaczony na konkretny cel, zapisany w umowie. Spłacasz go w ratach, które mogą być równe lub malejące. Ciekawostką jest, że raty malejące nazywane są czasem ratami „balonowymi.” Oznacza to, że na początku spłacasz większą kwotę, a później raty stają się coraz mniejsze, w miarę jak maleje zadłużenie.

Innym rozwiązaniem jest skorzystanie z **debetu** na koncie. To produkt kredytowy, który działa podobnie do kredytu, z tą różnicą, że dopóki nie wydasz pieniędzy z przyznanego limitu, nie płacisz odsetek. Jeśli jednak skorzystasz z części lub całości debetu, odsetki naliczane będą aż do momentu pełnej spłaty. Debet, czyli limit w koncie, jest bezpośrednio połączony z Twoim rachunkiem. Oznacza to, że **każdy wpływ pieniędzy na konto automatycznie zmniejsza zadłużenie i spłaca debet.**

Brzmi skomplikowanie? Pokażmy to na przykładzie:

Na koncie mamy 10 zł, mamy też przyznany limit (debet) w koncie w kwocie 500 zł. Do wypłaty został nam jeszcze tydzień, a pilnie musimy zrobić zakupy, które kosztują 100 zł. Płacąc za zakupy, wykorzystujemy 10 zł z naszych pieniędzy i 90 zł z limitu, co oznacza, że do czasu otrzymania wypłaty, bank naliczy nam odsetki od 90 zł, czyli będzie je naliczał przez 7 dni. Produkt ten jest bardzo podobny do kredytu, ale jest on zwykle rozwiązaniem w sytuacji, kiedy spotka nas nieprzewidziany wydatek, a nie możemy czekać na rozpatrzenie wniosku kredytowego i na jego wypłatę. Może też być on tańszy od kredytu, ponieważ płacimy odsetki tylko za dni, kiedy korzystaliśmy z pieniędzy, które zostały nam przyznane.

Kto pyta, nie błądzi

Poproś uczniów, aby zastanowili się nad kilkoma pytaniami, które pobudzą ich ciekawość i wprowadzą w tematykę kredytów oraz pożyczek:

 Czym jest RRSO? – to skrót często pojawiający się w reklamach, ale co tak naprawdę oznacza?

 Co to jest "zdolność kredytowa"? – dlaczego nie każdy może otrzymać kredyt?

 Ile zapłacimy za kredyt? – czy kredyt kosztuje tylko tyle, ile pożyczamy, czy może coś więcej?

→ Czym jest RRSO?

RRSO to Rzeczywista Roczna Stopa Oprocentowania. Co kryje się pod tą nazwą? Wyjaśnimy to przykładem.

Zastanówcie się ile kosztuje klasowe wyjście do kina? Zapiszcie na tablicy szacowany wydatek dla jednej osoby. Następnie zapoznajcie się z poniższym tekstem.

Koszt biletu to nie wszystko. Wyjście do kina zwykle wiąże się z innymi wydatkami. Po pierwsze musicie do niego dojechać. Po drugie w samym kinie fajnie jest zjeść przekąskę i popić ją napojem. Ostatecznie po seansie miło jest pójść z przyjaciółmi na pizzę/lody. Zatem dla Was to jest tylko wyjście do kina. Dla rodzica całkowity koszt to nie tylko bilet, a to wszystko na co jeszcze muszą wam dać pieniądze. Podobnie rzecz wygląda w przypadku zaciągnięcia pożyczki czy kredytu. Tu również występują dodatkowe koszty, które zawierają się w RRSO.

W jakich jeszcze sytuacjach występują dodatkowe koszty?

→ Co to jest "zdolność kredytowa"?

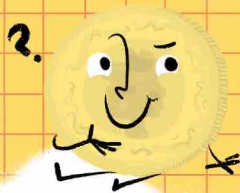
Zdolność kredytowa to coś, co bank sprawdza, zanim zdecyduje, czy może pożyczyć Ci pieniądze. Bank chce się upewnić, że będziesz w stanie spłacić pożyczone pieniądze w terminie. Sprawdza, ile zarabiasz, jakie masz wydatki, i czy masz już inne pożyczki. Jeśli bank uzna, że możesz bez problemu spłacić kredyt, wtedy go dostaniesz. Jeśli nie, to może Ci go nie dać, bo nie będzie pewny, czy dasz radę spłacić dług.

→ Ile zapłacimy za kredyt?

Kredyt kosztuje więcej niż tylko to, co pożyczamy. Oprócz oddania całej kwoty, którą dostaniesz, musisz też zapłacić odsetki. To dodatkowe pieniądze, które są jak "opłata" dla banku za to, że pożyczył Ci pieniądze. Czasem są też inne opłaty, na przykład za przygotowanie umowy. Dlatego ostatecznie spłacasz więcej niż pożyczyłeś.

Bądź uważny

Czy wiesz, że jeśli spóźnisz się ze spłatą raty kredytu, mogą zostać naliczone dodatkowe opłaty?
Zawsze warto pamiętać, ile wynosi rata i kiedy trzeba ją zapłacić, aby uniknąć problemów.

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

Aby zaciągnąć kredyt lub pożyczkę z ratą malejącą (balonową), trzeba mieć **wyższą zdolność kredytową**. Oznacza to, że trzeba zarabiać miesięcznie więcej niż w przypadku kredytu z ratą stałą. Dlaczego? Ponieważ w początkowej fazie spłaty kredytu rata malejąca jest znacznie wyższa niż w przypadku raty stałej. Z czasem jednak ta rata maleje, co może ułatwić spłatę w kolejnych miesiącach.

Pamiętaj, że przed podjęciem decyzji o takim kredycie warto dokładnie przemyśleć, czy budżet wytrzyma większe wydatki na początku!

Przy wcześniejszej spłacie kredytu należy się proporcjonalny zwrot prowizji. Jeśli kredyt zostanie spłacony szybciej, bank przelicza, ile prowizji została zapłacona przy zaciąganiu kredytu lub pożyczki, i zwraca część tej kwoty za „miesiące”, które zostały nadpłacone. Dodatkowo, koszt Rzeczywistej Rocznej Stopy Oprocentowania (RRSO) może się zmniejszyć, co oznacza, że zapłaci się mniej za kredyt. To korzystna opcja dla osób mających możliwość wcześniejszej spłaty!

Kredyt lub pożyczkę można ubezpieczyć na wypadek różnych sytuacji, takich jak śmierć, choroba czy utrata pracy. Ważne jest, aby zawsze przeczytać, co dokładnie obejmuje ubezpieczenie oraz **Ogólne Warunki Ubezpieczenia (OWU)**. To dokument, który mówi, co jest w ubezpieczeniu, a co nie jest chronione. Dzięki temu można uniknąć niespodzianek w przyszłości i wiedzieć, na co można liczyć w trudnych chwilach. Pamiętaj, że zrozumienie tych informacji jest naprawdę ważne!

Zanim bank udzieli kredytu lub pożyczki, przeprowadza analizę różnych czynników. Oprócz **badania zdolności kredytowej** na podstawie dochodu oraz historii spłat zobowiązań w Biurze Informacji Kredytowej (BIK) i **terminowości płatności za prąd czy telefon** w Biurze Informacji Gospodarczej (BIG), bank ocenia klientów za pomocą tzw. **oceny scoringowej**.

Jest to metoda, która pozwala na sprawdzenie wiarygodności kredytobiorcy. Bank bierze pod uwagę różne czynniki, takie jak stan cywilny, liczba osób na utrzymaniu, wiek, wykształcenie i zawód. Scoring kredytowy przedstawiany jest w formie punktów, podobnie jak oceny w szkole. Im więcej punktów, tym lepsza ocena, co zwiększa szanse na otrzymanie kredytu.

SPRAWDŹ TO

Zaproponuj uczniom aktywności oparte na edukacji rówieśniczej. Towarzysz im w zgłębianiu wiedzy, udzielając niezbędnych wskazówek, ale pozostawiając dzieciom rolę wiodącą.

Seria pytań i odpowiedzi

Podziel klasę na dwa równoliczne zespoły. Każdy zespół otrzyma zestaw kart z definicjami pojęć. Jeden z zespołów będzie miał za zadanie ułożyć maksymalną liczbę pytań dotyczących treści zawartych w definicjach. Drugi zespół powinien zapamiętać wyjaśnienia pojęć, aby móc odpowiedzieć na pytania zadawane przez drużynę przeciwną. Na wykonanie zadania przeznaczcie 5-10 minut. Po tym czasie przeprowadźcie rozgrywkę, w której będziecie zadawać

ZESTAW HASEŁ

Pożyczka
Kredyt
Kredyt hipoteczny
Odsetki
Marża

Prowizja
Debet w koncie
RRSO
Windykacja
Zdolność kredytowa

1. Pożyczka – to pieniądze, które można pożyczyć na różne cele, na przykład na nową zabawkę czy rower. Pożyczki mogą udzielać różne osoby lub instytucje, takie jak banki, osoby prywatne, a nawet firmy pożyczkowe, takie jak parabanki czy SKOK-i.

2. Kredyt – to pieniądze, które można dostać tylko od banków, a ich przeznaczenie musi być jasno określone w umowie. Kredyty spłaca się w ratach. Są dwa rodzaje rat: równe (gdzie płaci się zawsze taką samą kwotę) i malejące. Raty malejące, zwane też balonowymi, zaczynają się od wyższej kwoty, a z czasem stają się coraz mniejsze.

3. Kredyt hipoteczny – to specjalny rodzaj kredytu, który można wziąć na zakup lub remont domu, mieszkania czy działki. Taki kredyt zazwyczaj spłaca się przez długi czas, nawet do 35 lat, w zależności od wieku osoby, która go zaciąga.

4. Debet w koncie – to specjalny produkt, który łączy się z kontem osobistym i kartą, którą dostaje się do tego konta. Debet pozwala wydawać więcej pieniędzy, niż masz na koncie, czyli być „pod kreską”. Kiedy dostajesz wynagrodzenie, pieniądze najpierw pokrywają ten dług, a odsetki są pobierane co miesiąc. Aby spłacić debet, trzeba wpłacić całą kwotę od razu, nie można go spłacać w ratach.

5. Rzeczywista Roczna Stopa Oprocentowania (RRSO) – to całkowity koszt kredytu lub pożyczki. RRSO ma kilka składowych, takich jak: kapitał (kwota kredytu), odsetki i prowizja. Ważne: RRSO pokazuje, ile naprawdę zapłacisz rocznie za swoje zobowiązanie. Często można to zobaczyć w reklamach, ale jest podane małym drukiem, więc warto zwrócić na to uwagę!

6. Odsetki – to dodatkowe pieniądze, które płacisz co miesiąc razem z ratą lub od limitu debetu. Odsetki są naliczane za każdy dzień, a bank dolicza je raz w miesiącu do Twojego konta. Przy kredycie, na początku Twoja rata składa się z mniejszej części kapitału (kwoty, którą dostałeś) i większej części odsetek. W miarę jak spłacasz zobowiązanie, proporcje te się zmieniają, czyli coraz więcej płacisz za kapitał, a mniej za odsetki.

7. Marża – to część odsetek, która trafia do banku. Jest to stały koszt, który płacisz, kiedy korzystasz z kredytu, limitu w koncie lub karty kredytowej. Można to porównać do opłaty za korzystanie z „pieniędzy banku”.

8. Prowizja – to koszt związany z udzieleniem kredytu, który bank pobiera na początku. Może być dodana do kredytu, co oznacza, że zwiększa zobowiązanie, lub może być potrącona z kwoty, którą się otrzymuje. Na przykład, jeśli kredytobiorca bierze 10 000 zł i prowizja wynosi 2%, zostanie na konto 9 800 zł. Istnieje też możliwość, że prowizja zostanie pobrana z konta kredytobiorcy.

9. Zdolność kredytowa – zdolność kredytowa oznacza, że kredytobiorca musi spełniać pewne warunki. Na przykład, mieć stałe dochody, czyli regularnie zarabiać pieniądze z pracy. Zarobki muszą być na tyle wysokie, żeby mógł spłacać kredyt i jednocześnie mieć pieniądze na opłacenie rachunków oraz codzienne życie. Ważne jest też, żeby nie mieć innych długów, które nie są spłacane. Na zdolność kredytową wpływa również wiek oraz liczba osób w rodzinie kredytobiorcy.

10. Windykacja – to proces, który ma na celu odzyskanie długu. Jeśli kredytobiorca nie będzie spłacał kredytu, windykator, czyli osoba odpowiedzialna za odzyskanie pieniędzy, skontaktuje się z nim, aby pomóc w polubownej spłacie. Jeśli to się nie uda, sprawa może trafić do sądu. Informacje o niespłaconych długach będą widniały w rejestrach bankowych przez długi czas, co może wpłynąć na przyszłą zdolność kredytową kredytobiorcy. W konsekwencji w przyszłości może mieć trudności z uzyskaniem kredytu.

Zaproponuj uczniom rozszyfrowanie następujących akronimów: RRSO, OWU, KURDE, KNF, SKOK, BFG, BIK, BIG.

WYJAŚNIENIA SKRÓTÓW:

RRSO - rzeczywista roczna stopa oprocentowania

OWU - ogólne warunki ubezpieczenia, kluczowy dokument przy zawieraniu wszelkiego rodzaju umów ubezpieczeniowych, również tych do kredytów i pożyczek.

KURDE - Kwalifikowana Usługa Rejestrowanego Doręczenia Elektronicznego tzn. usługa Poczty Polskiej w ramach Q-Doręczeń. W skrócie coś jakby list polecony, tylko w formie mailowej.

KNF - Komisja Nadzoru Finansowego organ nadzorczy nad bankami oraz instytucjami świadczącymi usługi finansowe

SKOK - Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo Kredytowa. Instytucja świadcząca na rzecz swoich członków usługi finansowe, prowadzenie kont, udzielanie pożyczek i kredytów. Klienci SKOK-ów muszą być jednocześnie ich członkami, co zwykle wiąże się z jednorazową symboliczną opłatą za „wstąpienie”.

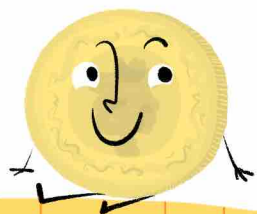
BFG - Bankowy Fundusz Gwarancyjny

BIK - Biuro Informacji Kredytowej stąd banki czerpią dane nt Twojej historii kredytowej, terminowości spłat rat i innych zobowiązań kredytowych nie tylko z banków, ale również z rozwiązań płatności odroczonych typu Allegro, Pay Po, Klarna, Twisto etc.

BIG - Biuro Informacji Gospodarczej, analogicznie jak w przypadku BIK-u, jednak tutaj są gromadzone dane nt terminowości opłacania rachunków za prąd, gaz, telefonię komórkową, kablówkę.

Następnie poproś o wykonanie zadania, w którym każdą literę swojego imienia zamieniają w skrótowiec. Podnosząc poziom trudności można przyjąć, że należy wykorzystać wyłącznie pojęcia związane z finansami.

Przykład: PIOTR:

P- ożyczka
I-nwestycja
O-dsetki
T-ransakcja
R-ata

Zadanie z gwiazdką

Przedstaw uczniom następujące zadanie tekstowe.

Pożyczasz od banku **10 000 zł** na **7 lat**. Korzystasz z promocji i nie płacisz prowizji, a kredyt jest oprocentowany na **5%** w skali roku. Ile odsetek zapłacisz w pierwszym miesiącu spłaty?

Oblicz przy założeniu, że miesiąc ma 31 dni i rok ma 365 dni.

Wykonaj niezbędne wyliczenia. Zaokrąglaj kwotę do 2 cyfry po przecinku.

- Kwota pożyczki = 10 000 zł
- Oprocentowanie = 5% = 0,05
- Liczba dni w miesiącu = 31
- Liczba dni w roku = 365
- 31/365 to proporcjonalnie czas trwania pierwszego miesiąca w skali całego roku

Odsetki w pierwszym miesiącu = kwota pożyczki * oprocentowanie w skali roku * okres pierwszego miesiąca

Odsetki = $10.000 \text{ zł} \cdot 0,05 \cdot 31/365 = 42,4657(\dots) \text{ zł} = 42,47 \text{ zł}$

Kredytowy zawrót głowy

Podział na zespoły: Poproś uczniów, aby wybrali jeden z czterech kolorów (np. czerwony, niebieski, zielony, żółty). Uczniowie, którzy wybiorą ten sam kolor, tworzą jeden zespół. W ten sposób powstaną cztery zespoły.

Zaproszenie do gry: Witam serdecznie w grze „Kredytowy zawrót głowy”!

Zasady gry:

- Każdy zespół ma do dyspozycji pionek i cztery żetony z odpowiedziami A, B, C, D.
- Przed rozpoczęciem gry ustawcie pionki przed pierwszym polem na planszy.
- Mistrz Gry (np. nauczyciel lub edukator) będzie czytał pytania oraz możliwe odpowiedzi.
- Kiedy usłyszycie pytanie, każdy zespół wybiera żeton z (ich zdaniem) prawidłową odpowiedzią i kładzie go na środku stołu. Pamiętajcie, żeby żeton był odwrócony tak, aby nikt nie widział, jaką odpowiedź wybrał dany zespół.
- Kiedy wszystkie zespoły będą gotowe, Mistrz Gry przeczyta prawidłową odpowiedź.
- Każdy zespół, który wskaże prawidłową odpowiedź, przesuwa się do przodu o jedno pole na planszy.

Zespół, który jako pierwszy dotrze do mety, wygrywa!

Gotowi na zabawę? Powodzenia!

(zał 2)

Propozycja pytań i odpowiedzi:

- 1 Jakie było najniższe oprocentowanie kredytów hipotecznych w Polsce
- 1 2,27%
- 2 4,30%
- 3 3,78%
- 4 5,16%

Funfact: Co wpłynęło na takie oprocentowanie?

Epidemia Covid 19 w Polsce spowodowała szybkie obniżenie stóp procentowych kredytów. Pandemia wpłynęła na pogorszenie sytuacji gospodarczej Polski i wielu jej mieszkańców. Zamknięto dużą część punktów usługowych, a wielu ludzi straciło miejsca pracy. Żeby utrzymać równowagę gospodarczą, obniżono stopy procentowe, a przy tym oprocentowanie kredytów hipotecznych.

1) Jakie było najwyższe oprocentowanie kredytów gotówkowych w Polsce

- 1 195%
- 2 10,8%
- 3 1015%
- 4 48,3%

Funfact: Co wpłynęło na takie oprocentowanie?

Pod koniec lat 80 w Polsce inflacja sięgała kilkudziesięciu procent w skali roku, a zobowiązanie kredytobiorców realnie malały (ich zadłużenia nie były już warte tyle samo, co wcześniej). Chcąc obniżyć poziom inflacji podniesiono oprocentowanie kredytów, co wpłynęło pozytywnie na ograniczanie nadmiaru pieniędzy z rynku.

2) Prowizję do kredytu możesz:

- 1 - Doliczyć do kwoty kredytu i spłacać w ratach;
- 2 - Zapłacić od razu po otrzymaniu kredytu;
- 3 - Odpowiedzi 1 i 2 są prawidłowe;
- 4 - Ani odpowiedź 1 ani 2 nie są prawidłowe.

3) Odsetki od kredytu naliczane są:

- 1 - każdego dnia;
- 2 - co tydzień;
- 3 - co miesiąc;
- 4 - co rok.

4) RRSO nie obejmuje:

- 1 - marży;
- 2 - prowizji;
- 3 - odsetek;
- 4 - koszt dojazdu do banku.

5) Oprocentowanie nominalne kredytu to:

- 1 Prowizja od udzielonego kredytu;
- 2 Wskaźnik procentowy uwzględniający wszystkie dodatkowe koszty związane z kredytem;
- 3 Koszt kredytu w ujęciu rocznym;
- 4 To samo co oprocentowanie rzeczywiste.

6) Oprocentowanie nominalne kredytu to:

- 1 Prowizja od udzielonego kredytu;
- 2 Wskaźnik procentowy uwzględniający wszystkie dodatkowe koszty związane z kredytem;
- 3 Koszt kredytu w ujęciu rocznym;
- 4 To samo co oprocentowanie rzeczywiste.

7) Wskaźnik wyrażający stosunek wszystkich zobowiązań finansowych do wysokości uzyskiwanych dochodów to:

- 1 DTI; (Debt to Income, czyli dług do dochodu.)
- 2 PKB (Produkt Krajowy Brutto);
- 3 Zdolność kredytowa;
- 4 WIBOR (Warsaw Interbank Offered Rate) .

8) Podczas udzielania zobowiązania bank przeprowadza tzw. ocenę scoringową. Na taką ocenę ma wpływ:

- 1 Metraż lokalu w którym mieszkasz oraz czy ma balkon;
- 2 Marka samochodu, który użytkujesz;
- 3 Twój stan cywilny;
- 4 Liczba zwierząt domowych, którymi się opiekujesz.

9) Jak jest możliwe maksymalne oprocentowanie twojego kredytu/pożyczki w przypadku braku spłaty?

- 1 25%;
- 2 Trzykrotność oprocentowania określona w umowie kredytu/pożyczki;
- 3 2- krotność stopy referencyjnej;
- 4 4-krotność stopy lombardowej.

10) Terminy płatności rat ustalasz w banku na podstawie

- 1 Wytycznych banku tj. 10,15, 20 etc;
- 2 Zawsze ostatniego dnia miesiąca;
- 3 Zgodnie z terminem wpływu Twojego wynagrodzenia na rachunek;
- 4 Zgodnie z twoją dyspozycją bank wyznacza termin spłaty.

11) Co może być wkładem własnym przy kredycie hipotecznym?

- 1 Ogródek działkowy rodziców;
- 2 Samochód osobowy;
- 3 Pieniądze wpłacone jako zaliczka;
- 4 Garaż lub miejsce parkingowe.

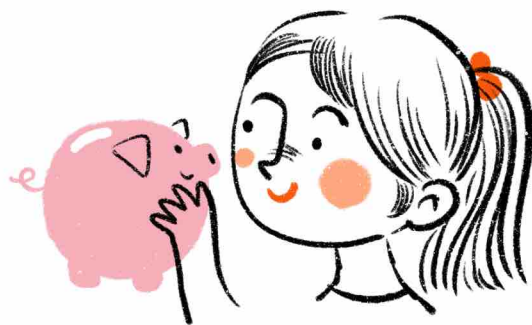
WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

- Uczniowie orientują się w terminologii finansowej.
- Wskazują różnicę między kredytem a pożyczką.
- Wiedzą czym jest zdolność kredytowa.
- Znają koszty zaciągnięcia pożyczki/kredytu.
- Poszerzają kompetencje językowe (w tym posługują się pojęciem akronim).
- Wskazują korzyści i zagrożenia wynikające z zadłużenia.
- Analizują posiadane dane matematyczne, sprawnie liczą.
- Dostrzegają użyteczność wiedzy.
- Myślą twórczo.
- Przestrzegają ustalonych zasad oraz zgodnie współpracują.

AUTORZY: Anna Pośpiech, Karolina Lesik, Aleksandra Malinowska

OSZCZĘDZANIE

Aktywność: Kakeibo, czyli jak przetłumaczyć oszczędzanie z japońskiego na nasze?

Na dobry początek...

Przygotuj małe karteczki z pytaniami dotyczącymi tematu lekcji:

Co to są oszczędności?

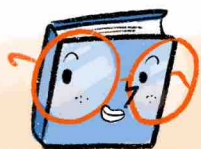
Co można oszczędzać?

Z czym kojarzy się oszczędzanie?

Jak możemy oszczędzać lub skąd się biorą oszczędności?

Dlaczego warto mieć oszczędności?

Umieść je wszystkie w dowolnej skarbonce (mile widziana w formie świnki). Rozpoczynając zajęcia zaprezentuj obiekt uczniom. Poproś o kolejne wyciąganie zagadnień i tym samym rozpocznij rozmowę na temat oszczędności. Możesz wykorzystać poniższe wskazówki.

CZY WIESZ, ŻE...?

Oszczędzanie to umiejętne gospodarowanie pieniędzmi i minimalizacja, a nawet całkowita rezygnacja z niepotrzebnych wydatków. Wszystko po to, aby mieć więcej pieniędzy na to, co dla nas ważne.

W oszczędzaniu chodzi o **poczucie spokoju i bezpieczeństwa** poprzez świadome zarządzanie swoimi finansami.

Jak możemy oszczędzać?

Na oszczędzanie możemy spojrzeć z kilku perspektyw.

1/

“Zaciskanie pasa”, czyli rezygnacja z przyjemności, poczucie niedostatku, czy konieczności porównywania cen i szczegółowej analizy naszych zakupów. Wiele osób nie lubi oszczędzać, ponieważ naturalnie wiąże się to z wysiłkiem.

Oszczędzanie wymaga od nas zmiany nawyków, uważnego spojrzenia na nasze słabości, emocje i potrzeby, a także refleksji nad przyszłością i przeszłością oraz ustalenia swoich celów.

“Rozsądne gospodarowanie”. Spójrzmy na oszczędzanie jako na niechęć do marnowania... pieniędzy, czasu, możliwości. **Chodzi o mądre gospodarowanie tym, co mamy, i jak najlepsze wykorzystywanie dostępnych zasobów.** To także poszukiwanie rozwiązań, które pozwalają znaleźć kompromis, np. między rezygnacją z jakiegoś pomysłu a jego realizacją, która mogłaby wiązać się z dużymi kosztami.

“Wyzwanie”. Nie zapominajmy, że marzenia motywują do oszczędzania skuteczniej niż obawy o przyszłość. Oszczędzanie niesie ze sobą wiele korzyści! Przede wszystkim pomaga realizować marzenia! Pobudza naszą kreatywność i poczucie sprawczości. Uczy dyscypliny, konsekwencji, zarządzania swoimi finansami. Pokazuje nam, co rzeczywiście jest dla nas ważne. **W oszczędzaniu nie chodzi jedynie o pieniądze. Chodzi też o nasze emocje i to, jak się czujemy.**

Kto pyta, nie błądzi

Zainspiruj uczniów do zgłębienia tematu oszczędności zadając im kilka pytań.

Czy widzisz różnicę między „oszczędzaniem” a „inwestowaniem” w swoją przyszłość? Jeśli tak, jak ją definiujesz?

Jak możesz nauczyć się czerpać radość z oszczędzania zamiast traktować je jak wyrzeczenie?

Czy istnieje coś, na co wydajesz pieniądze bez zastanowienia, co po przemyśleniu nie przynosi Ci żadnych korzyści?

Bądź uważny

Skąd się biorą oszczędności – poznaj japońską metodę Kakeibo

Wyraz „kakeibo” powstał z połączenia dwóch japońskich słów: przedrostka oznaczającego „finanse” i końcówki oznaczającej „zeszyt/ notatnik”.

Kakeibo dosłownie tłumaczy się zatem jako „księgę gospodarczą”, a w węższym kontekście jako „księgę finansową gospodarstwa domowego”.

W Japonii termin kakeibo nie odnosi się do czynności i nie oznacza żadnej techniki oszczędzania, ale konkretny, fizyczny przedmiot - kajet, w którym prowadzi się domową księgowość. Istotą kakeibo jest bowiem staranne zapisywanie wszystkich przychodów i rozchodów gospodarstwa domowego. **Eksperci i osoby stosujące tę metodę twierdzą, że prowadzi ona do zwiększenia oszczędności aż o 35%.**

Przygodę z kakeibo zaczynamy zawsze na początku miesiąca.

Pierwszym etapem jest wypisanie wszystkich swoich przychodów i wyznaczenie sobie celu oszczędnościowego. Następnie przygotowujemy kolumny, w których pogrupowane będą nasze wydatki.

Typowe kakeibo zawiera cztery „filary”:

Podstawowe potrzeby (jedzenie, czynsz, prąd, woda, gaz, spłaty zobowiązań, niezbędna odzież itp.).

Zainteresowania, czyli przyjemne, ale nie do końca potrzebne zakupy (zamawianie potraw z dowozem, subskrypcje, hobby, rozrywka itp.).

Kultura (książki, wyjścia do kina, teatru czy na koncerty).

Nieprzewidziane wydatki (wizyty u lekarza, naprawy sprzętu domowego, samochodu itp.).

Teraz czas na najtrudniejszą fazę. Regularne, sumienne i rzetelne odnotowywanie wszystkich, nawet najdrobniejszych wydatków, w odpowiednich rubrykach może wydawać się nudne i mozolne. Wypracowanie takiego nawyku na pewno zajmie trochę czasu, ale w którymś momencie poczujecie, że nie sprawia wam to problemu, a nawet lubicie to robić. W ciągu miesiąca na pewno wielokrotnie zauważycie, że zaklasyfikowanie niektórych kosztów do właściwej kategorii nie jest oczywiste. Nie przejmujcie się tym - to normalna i ważna część tego cyklu.

Żeby praca, którą wykonujecie ze swoim kakeibo, miała sens i naprawdę zbliżała Was do zaoszczędzenia wyznaczonej sumy, potrzebny jest jeszcze **etap zastanowienia się nad tym, co zapisaliście.**

Pomogą Wam w tym cztery pytania:

→ **Jakie mam dochody?**

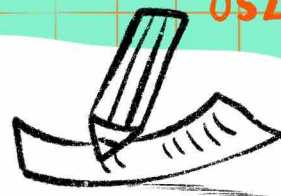
→ **Ile chcę zaoszczędzić?**

→ **Ile wydaję?**

→ **Co mogę poprawić?**

SPRAWDŹ TO

Analiza kosztów, wdrożenie działań „less/zero waste”, dobre planowanie oraz samoocena to narzędzia pozwalające na gromadzenie oszczędności. Wykonajcie zadania, aby się o tym przekonać.

Klasowe Kakeibo

Zaproponuj swoim uczniom, aby przez tydzień zbierali paragony z każdego zakupu, nawet tego opiewającego na drobne kwoty. Po tym czasie podziel uczniów na grupy i rozdaj im zebrane paragony. Poproś, aby zaznaczyli kolorowym flamastrem te produkty, które właściwie nie były potrzebne. Na tablicy zanotujcie wszystkie zbędne wydatki i wspólnie policzcie, ile kosztowały. Wynik może was zaskoczyć!

Oszczędzanie przez niemarnowanie

Zaproś uczniów do wspólnej „burzy mózgów”, w której stworzycie listę pomysłów na oszczędzanie według zasad „zero waste” (bez tworzenia odpadów) lub „less waste” (ograniczanie odpadów). Zachęć ich, by dzielili się nawet najbardziej kreatywnymi pomysłami, np. wykorzystanie skórek od banana do pieczenia ciasta, mrożenie lub pasteryzacja nadmiaru jedzenia, przerobienie starej koszulki na torbę na zakupy, czy modowe zmiany, jak farbowanie ubrań albo korzystanie z platform second-hand. Pamiętajcie, żeby zapisać wszystkie propozycje. W tym zadaniu liczy się ilość pomysłów, a nie ich jakość!

Mam plan

Zorganizuj grupową zabawę polegającą na stworzeniu listy celów, na które warto oszczędzać. Podziel uczniów na małe grupy i poproś, aby w każdej z nich stworzyli listę celów, korzystając z poniższych kryteriów:

Na białą godzinę – małe i duże marzenia. Uczniowie mogą zapisać wszystko, o czym marzą, nawet te najśmielsze pomysły.

Na wszelki wypadek – oszczędności na nieprzewidziane sytuacje, które mogą się wydarzyć w przyszłości.

Na inwestycje w siebie – cele związane z osobistym rozwojem, edukacją i zarabianiem w przyszłości.

Po zakończeniu zadania porównajcie wyniki. Może się okazać, że macie wspólne cele!

Grosz do grosza, a będzie...

W wielu kulturach są przysłowia, które odnoszą się do oszczędzania. Mamy nasze rodzime „**Ziarno do ziarnka, a zbierze się miarka**” czy „**Grosz do grosza, a będzie kokosza**”.

O ile u nas oszczędza się „na czarną godzinę”, o tyle Brytyjczycy oszczędzają na... deszczowy dzień. Biorąc pod uwagę liczbę deszczowych dni w roku... muszą być naprawdę oszczędnym narodem!

Korzystając z podanych podpowiedzi zachęć uczniów do połączenia przysłowia z jego polskim tłumaczeniem.

JAKIM TYPEM OSZCZĘDZACZA JESTEŚ? QUIZ

Przeprowadź w klasie quiz. Odpowiedzi potraktujcie z przymrużeniem oka.

1 Jak często idziesz na zakupy z listą i kupujesz tylko to, co wcześniej zaplanowałeś / zaplanowałaś?

- a Zawsze robię listę zakupów i kupuję tylko to, co jest na niej zapisane.
- b Nie planuję zakupów – kupuję to, co mi się spodoba lub to, na co akurat mam ochotę.
- c Jest różnie – czasami nie mogę oprzeć się kupieniu czegoś, czego nie mam na liście.

2 Czy często dajesz się skusić promocjom i hasłom marketingowym?

- a Nie. Zawsze najpierw sprawdzam, czy promocja rzeczywiście mi się opłaca.
- b Tak. Za każdym razem, kiedy idę na zakupy kupuję coś tylko dlatego, że było w promocyjnej ofercie.
- c Czasami – kiedy coś rzeczywiście bardzo mi się spodoba.

3 Kupujesz przez Internet wymarzone buty. Są w bardzo dobrej cenie, ale koszt przesyłki jest wysoki. Co robisz?

- a Zamawiam produkt z odbiorem osobistym, jeżeli to możliwe.
- b Kupuję mimo to, bo przecież tak długo czekałem / czekałam na te buty.
- c Widzę, że jest możliwość darmowej przesyłki, ale przy zakupach na wyższą kwotę, więc dobieram do koszyka jeszcze coś.

4 Właśnie wróciłaś / wróciłeś do domu i zauważasz, że w pokoju brata jest zapalone światło a on jest przecież na treningu. Co robisz?

- a Gaszę światło.
- b Nie wchodzę do pokoju brata pod jego nieobecność za żadne skarby.
- c Mówię rodzicom i to oni gaszą światło.

5 Dostałeś / dostałaś niespodziewany zastrzyk gotówki od dziadków. Co zrobisz z dodatkowymi pieniędzmi?

- a Odkładam do słoika oszczędności – przemyślę, co fajnego mogę za nie kupić.
- b Od razu wydaję na różne przyjemności (słodycze, nowa bluza, itp.).
- c Wydaję trochę na drobne przyjemności, a resztę odkładam.

Punkty za odpowiedzi: a – 5; b – 0; c – 3

Interpretacja:

Liczba punktów 20–25: Brawo! Wiesz, jak kontrolować swoje wydatki i skutecznie zarządzać budżetem. Kupujesz tylko to, co rzeczywiście jest Ci potrzebne, i nie dajesz się skusić promocjom. Jesteś świadomym konsumentem i doskonale zdajesz sobie sprawę, jak Twoje codzienne nawyki przekładają się na realne oszczędności.

Liczba punktów 12–20: Nie jest źle! Przemyśl, jak Twoje codzienne nawyki mogą pomóc zwiększyć oszczędności. Spróbuj zastosować zasadę 50-30-20, a podczas zakupów rób listę i trzymaj się jej. Potrzebujesz tylko odrobiny dyscypliny, aby poprawić kondycję swojego budżetu.

Liczba punktów 0–11: Jeszcze wiele musisz się nauczyć o zarządzaniu budżetem i oszczędzaniu. Zastanów się, z których poznanych wskazówek możesz skorzystać i wypróbuj je – to naprawdę działa. Nagrodą będzie pełny słoik oszczędności, a może nawet spełnienie jakiegoś małego marzenia!

WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

- Uczniowie znają sposoby planowania budżetu.
- Dostrzegają wartość gromadzenia środków finansowych.
- Przejawiają postawę proekologiczną.
- Posiadają umiejętność krytycznej oceny posiadanych informacji.
- Dokonują analizy danych matematycznych, formułują wnioski.
- Stosują zasady etykiety językowej.
- Doskonalą kompetencje w zakresie wielojęzyczności.
- Doceniają takie wartości jak: systematyczność i wytrwałość.
- Dokonują ewaluacji swoich działań.

AUTORZY: Grzegorz Furgalski, Marta Mrowiec, Krzysztof Ściepien,
Katarzyna Maksymiuk

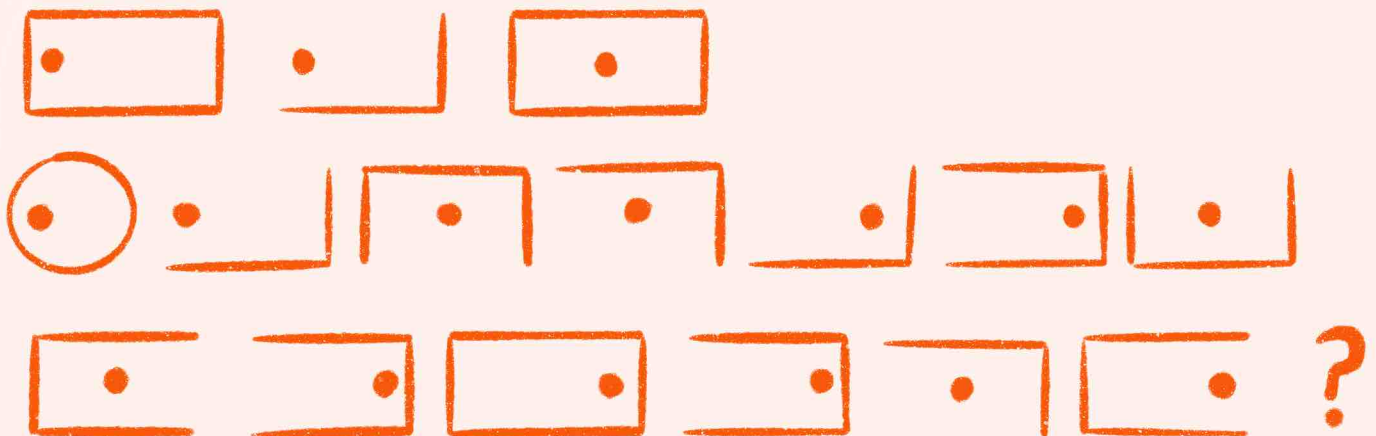
MISJA OSZCZĘDZANIE

Na dobry początek...

- Przedstaw uczniom na tablicy zaszyfrowane hasło wraz z kodem.
- Jego rozwiązaniem może być "Jak zarobić milion?"
- To doskonały wstęp do rozmowy o oszczędzaniu.

Jak zarobić milion?

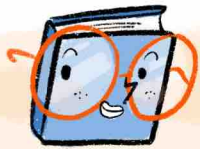
Czekoladka

A Ą B	C Ć D	E Ę F
G H I	J K L	Ł MN
Ń O Ó	P R S	Ś T U

V
W X
Y

Q

Z Ż Ź

CZY WIESZ, ŻE...?

Zysk to pieniądze, które zarabiasz, kiedy robisz coś, co przynosi ci więcej, niż na początku miałeś (tzw. różnica między przychodem a kosztem).

Można to porównać do sytuacji, w której coś kupujesz lub robisz, a potem sprzedajesz to drożej albo zyskujesz coś, co ma większą wartość niż to, czym dysponowałeś na początku. Przykładem jest np. sprzedaż zabawki.

Wyobraź sobie, że przeznaczasz na zabawkę 10 złotych. Potem znajdujesz kogoś, kto ją od ciebie kupuje za 15 złotych. Różnica między tym, co wydałeś (10 zł), a tym, co dostałeś (15 zł), to 5 złotych – **to właśnie jest twój zysk**.

Taką nadwyżkę nad wydatkami można wygenerować również w inny sposób. Przykładem jest zrobienie lemoniady. Jeśli wydasz 20 złotych na składniki: cytryny, cukier, wodę i potem sprzedasz tę lemoniadę za 30 złotych, to zarobiłeś 10 złotych. **To też jest twój zysk**.

Zysk to efekt przedsiębiorczości, czyli nagroda za twoją pracę lub pomysłowość. Dzięki zyskom możesz rozwijać swoje pasje i realizować pragnienia. Powierzając swoje środki finansowe bankom, również możesz liczyć na wzrost posiadanej gotówki. Jednak zanim rozpoczniesz swoją przygodę z oszczędzaniem powinieneś wiedzieć kilka rzeczy....

Kto pyta, nie błądzi

Zapisz na tablicy pytania badawcze. Poinformuj uczniów, że niebawem przedstawisz na nie odpowiedzi. Równocześnie poproś, by w trakcie twojej wypowiedzi spisali (indywidualnie) maksymalną liczbę pytań zamkniętych (to takie na które odpowiesz tak lub nie) do pozyskanych informacji. Takie działanie zachęca do uważnego słuchania oraz podsumowania najważniejszych kwestii.

Przykłady pytań:

- ➔ Czy procent składany to jeden ze sposobów oszczędzania?
- ➔ Czy Albert Einstein nazwał procent składany ósmym cudem świata?
- ➔ Czy stopa procentowa określa ile dodatkowych pieniędzy zyskasz za ulokowane na koncie oszczędnościowym środki?
- ➔ Czy prawdą jest, że kiedy stopy procentowe są wysokie pożyczanie jest droższe?

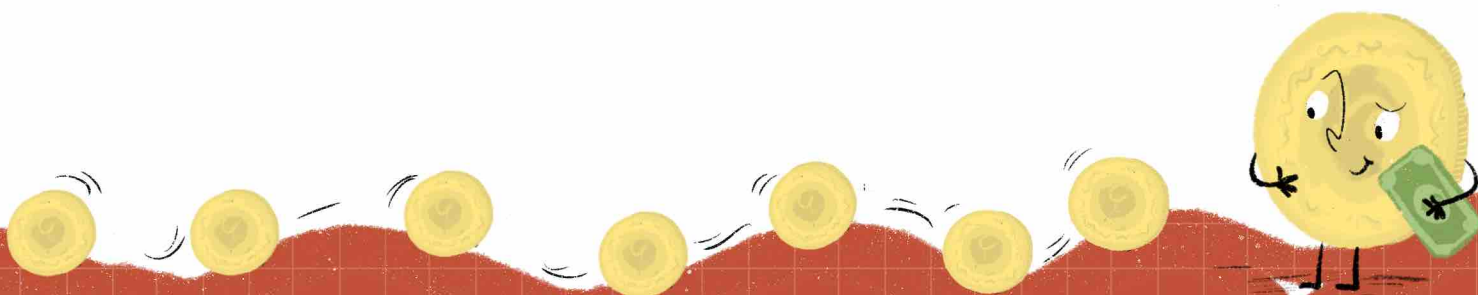
eee

Ósmy cud świata, czyli jak działa procent składany?

Kiedy “duża stopa (procentowa)” może się przydać?

Ile można zarobić na oszczędzaniu?

Procent składany to taki sposób oszczędzania lub inwestowania pieniędzy, który sprawia, że twoje pieniądze rosną szybciej. Wyobraź sobie, że wkładasz pieniądze do skarbonki, a potem one **nie tylko same się mnożą, ale też zarabiają dodatkowe pieniądze.**

Jak to działa?

→ Krok 1. Zarabianie na odsetkach:

Na początku masz pewną kwotę pieniędzy (np. 100 złotych) i zarabiasz od niej trochę dodatkowych pieniędzy, zwanych odsetkami. Na przykład, jeśli zarabiasz 10% odsetek (czym są zdefiniujemy w dalszej części), dostajesz 10 złotych na koniec roku.

→ Krok 2. Procent składany:

Teraz masz 110 złotych (100 złotych plus 10 złotych odsetek). W kolejnym roku nie zarabiasz już tylko od pierwotnych 100 złotych, ale od całych 110 złotych. Znowu dostajesz odsetki, ale tym razem są one większe, bo zarabiasz również na tych 10 złotych z poprzedniego roku. Z każdym rokiem pieniądze rosną coraz szybciej, bo zarabiasz nie tylko od pierwotnej kwoty, ale też od tych dodatkowych pieniędzy, które już wcześniej zarobiłeś. To jest właśnie magia procentu składanego! Albert Einstein nazwał procent składany ósmym cudem świata.

Ci, którzy go rozumieją, zarabiają. Ci, którzy nie, płacą.

Stopa procentowa to coś w rodzaju ceny, którą płacimy za pożyczanie pieniędzy lub bonusu otrzymywanego za ich oszczędzanie. Wyobraź sobie, że pożyczasz pieniądze od banku lub sam oszczędzasz pieniądze na koncie w banku – stopa procentowa określa, ile dodatkowych pieniędzy będziesz musiał zapłacić lub otrzymać.

I tak w wariacie oszczędzania pieniędzy przestawią się to następująco:

Kiedy trzymasz swoje pieniądze w banku, bank płaci Ci za to, że może je u siebie przechowywać i używać. Ten dodatkowy zysk, który dostajesz, to właśnie procent od oszczędności. Na przykład, jeśli wpłacisz do banku 100 zł, a stopa procentowa wynosi 5%, to po roku Twoje oszczędności urosną o 5 zł, więc będziesz miał 105 zł.

Dlaczego to ważne? Stopa procentowa wpływa na to, ile zapłacisz za pożyczkę i ile zarobisz na oszczędzaniu. Kiedy stopy procentowe są wysokie, pożyczanie pieniędzy staje się droższe, ale oszczędzanie jest bardziej opłacalne. Kiedy stopy procentowe są niskie, pożyczki są tańsze, ale zyski z oszczędności są mniejsze.

Odsetki to takie „**nagrody**” albo „**opłaty**”. Mogą być przyjemnym bonusem, kiedy oszczędzasz albo dodatkowym kosztem, kiedy pożyczasz pieniądze.

Kiedy pożyczasz pieniądze musisz być gotowy na to, że **oprócz pożyczonej kwoty będziesz musiał oddać trochę więcej**.

Kiedy oszczędzasz pieniądze odsetki mogą sprawić, że **Twoje oszczędności będą rosnąć, nawet jeśli sam nic nie dodajesz**. Bank płaci Ci za to, że trzymasz u niego swoje pieniądze. Odsetki są ważne, ponieważ wpływają na to, ile zarobisz na oszczędzaniu lub ile zapłacisz za pożyczkę.

Prześledźmy jak to działa.

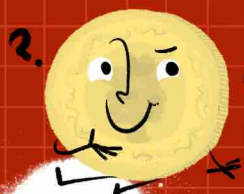
Należy wyodrębnić dwie sytuacje w zależności, w którą stronę dochodzi do przekazania pieniędzy.

→ **Odsetki, gdy pożyczasz pieniądze (np. z banku):**

Wyobraź sobie, że potrzebujesz pieniędzy na coś, na co chwilowo Cię nie stać – na przykład nowy telefon. Pożyczasz te pieniądze od banku. Za to, że pozwala Ci korzystać ze swoich pieniędzy, musisz zapłacić odsetki. Jeśli pożyczysz 100 zł, a odsetki wynoszą 10%, to po roku musisz oddać bankowi nie tylko te 100 zł, ale także 10 zł dodatkowo jako opłatę za pożyczenie pieniędzy.

→ **Odsetki, gdy oszczędzasz pieniądze (np. w banku):**

Teraz wyobraź sobie, że to Ty masz pieniądze, które trzymasz na koncie w banku. Bank może używać tych pieniędzy, więc płaci Ci odsetki za to, że je tam przechowujesz. To taki bonus od banku za oszczędzanie. Jeśli wpłacisz do banku 100 zł, a odsetki wynoszą 10%, to po roku bank doda do Twoich oszczędności 10 zł, więc będziesz miał 110 zł.

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

Ciekawość można podsycać tylko poprzez podnoszenie poziomu trudności. Zapoznaj zatem uczniów z poniższymi faktami.

Jeśli jesteś zainteresowany wyliczeniem jak długo zajmie podwojenie zainwestowanej kwoty, weź liczbę 72 i podziel ją przez zakładaną roczną stopę zwrotu z inwestycji. **Czym jest ta stopa zwrotu. Już spieszę z wyjaśnieniem.** Jest to sposób na sprawdzenie, ile zarobiliśmy na tym, że gdzieś zainwestowaliśmy nasze pieniądze. Inwestowanie można przyrównać do sadzenia nasionka: wkładasz coś (np. pieniądź) i czekasz, aż urośnie, **czyli przyniesie zysk.**

Przykładowo stopa zwrotu wynosi 5%. Stąd 72 dzielimy przez 5 co daje nam nieco ponad 14 lat. Tyle czasu potrzeba, żeby 10 tys. zł urosło do 20 tys. zł przy rocznej stopie zwrotu równej 5%.

Bez procentu składanego, zajęłoby to 20 lat.

Odsetki to nic innego jak wynagrodzenie za korzystanie z cudzego kapitału.

Ich wysokość zależy od stopy procentowej, wielkości kapitału i czasu, na jaki jest zaciągnięte zobowiązanie (czyli powinność realizacji czynności przez każdą z umawiających się stron) i może wpłynąć na wysokość zobowiązania.

Warto pamiętać, że odsetki to świadczenie akcesoryjne w stosunku do głównego zobowiązania. Tak więc, aby je obliczyć, konieczne jest wzięcie pod uwagę kwoty opiewającej na podstawowe zobowiązanie i przemnożenie jej przez odpowiednią stopę procentową odsetek - oczywiście w zależności od ich rodzaju oraz czasu, jaki upłynął od terminu, w którym zobowiązanie główne miało zostać zrealizowane.

Kapitalizacja- to określenie wiąże się ze zwrotem kapitału, czyli zgromadzoną kwotą pieniędzy. Chodzi o ustalenie z jaką częstotliwością, tj. jak często dana instytucja dopisuje odsetki do kapitału.

Ulokowany kapitał początkowy zostanie zwrócony klientowi wraz z oprocentowaniem po określonym czasie. Wzbogacą go naliczone przy tym odsetki. Te mogą być – zwłaszcza w przypadku krótkoterminowych lokat – **doliczone do kapitału jednorazowo**, wraz z zamknięciem lokaty.

Wypracowane fundusze mogą jednak zasilać go częściej – np. co miesiąc, kwartał czy pół roku. **Częstotliwość dopisywania odsetek do kwoty kapitału to właśnie kapitalizacja odsetek.**

Częstsza kapitalizacja odsetek powoduje, że kapitał, który zarabia, regularnie rośnie. W związku z tym zarobi się w tym przypadku więcej niż w sytuacji, gdy do kapitalizacji dochodzi dopiero na koniec lokaty.

Obliczanie ostatecznego zysku z produktu oszczędnościowego będzie wymagało skorzystania z procentu składanego.

→ Wpływ czynników zewnętrznych na oszczędności – czyli inflacja, deflacja

Na pewno słyszeliście w radio, telewizji lub w innym miejscu o **inflacji**. Ostatnio wywołuje ona dużo emocji, ale o co z nią właściwie chodzi?

Wyobraźcie sobie, że odkładacie na rower / konsolę / telefon i potrzebujecie 1.200 zł. Rodzice zgodzili się dołożyć połowę, jeśli drugą uzbieracie sami, więc potrzebujecie 600 zł. Jak długo będziecie odkładać taką kwotę? Być może będziecie odkładać z kieszonkowego, a może zarabiacie np. za wyprowadzenie psa sąsiadów? Powiedzmy, że jesteście w stanie odłożyć 100 zł miesięcznie więc potrzebujecie pół roku. Po tym czasie okazuje się jednak, że rower nie kosztuje 1.200 zł a 1.250. **To jest właśnie inflacja – to sytuacja, w której rower, jedzenie, ubrania czy wizyta u fryzjera drożeją wraz z upływem czasu.** Rower podrożał tylko o 50 zł, co nie wydaje się dużą różnicą, ale pamiętajcie, że inflacja dotyczy również innych rzeczy, które na co dzień są nam potrzebne. Pamiętajcie również, że w tym przykładzie minęło tylko pół roku – jeśli potrzebowalibyście więcej czasu na odłożenie tych pieniędzy, rower pewnie byłby jeszcze droższy.

Od czasu do czasu zdarza się też, że takie rzeczy tanieją – wtedy mówimy o deflacji. Zjawisko to występuje bardzo rzadko.

Bądź uważny

Przedstaw uczniom wskazówki dla uważnego konsumenta, by nauczyli się dokonywać świadomych wyborów. Analiza rynku i ćwiczenia cierpliwości są doskonałą lekcją.

Oszczędzanie przez kupowanie

Kupując/nabywając towary lub usługi również możesz oszczędzać. Przed zakupem wybranego produktu warto sprawdzić ile kosztuje on w różnych sklepach. Wykorzystaj do tego funkcjonujące porównywarki cenowe lub aplikacje z gazetkami sklepów w wersji online. Dzięki temu możesz sprawdzić i ustalić, gdzie dany produkt nabędziesz taniej i czy nie ma akurat na niego w danym momencie promocji, czyli czasowej obniżki ceny.

Można skorzystać także z programów lojalnościowych, aplikacji mobilnych poszczególnych sklepów lub opcji cashback, czyli zwrotu w gotówce określonej kwoty liczonej od wartości zakupu.

W tym celu warto zainstalować specjalną wtyczkę do przeglądarki internetowej, np. **cashgoback**, **Goodie** czy **LetyShops**, lub skorzystać z funkcjonującego dodatku w samej przeglądarce, np. w przypadku przeglądarki Opera jest to Opera Cashback.

Pamiętaj o unikaniu kupowania w pośpiechu, korzystaj z listy zakupów i zbieraj drobne kwoty, które uda Ci się zaoszczędzić, w ten sposób możesz zgromadzić znaczne oszczędności.

Oszczędzanie może być, jak gra – im bardziej przemyślane są Twoje zakupy, tym więcej pieniędzy możesz zachować na inne przyjemności.

SPRAWDŹ TO

W efektywnym oszczędzaniu niezbędna jest sprawność rachunkowa. Zaproponuj uczniom poniższe aktywności, by zbudować ich pewność w zakresie finansów.

Orzeł czy reszka?

Świnka skarbonka lub słoik nie są jedynymi sposobami gromadzenia pieniędzy. W niektórych bankach można posiadać własne konto bankowe (oszczędnościowe) mając już 6 lat!

Zaproponuj przeprowadzenie debaty pt. **“Gdzie korzystniej jest trzymać pieniądze- w skarbonce czy w banku?”**

Podziel uczniów na dwa zespoły. Wykorzystaj monetę, by określić stanowisko zespołów (awers- pieniądze należy trzymać w skarbonce, rewers- pieniądze należy trzymać w banku). Wyznacz np. 5 min na zebranie przez grupę argumentów potwierdzających przydzieloną tezę. Następnie przedstawiciele obu grup powinni zademonstrować je na forum klasy.

Pomocne mogą okazać się poniższe kryteria:

- podział środków (możliwość wyznaczenia celów oszczędnościowych),
- łatwość dostępu do zgromadzonych środków,
- wzrost oszczędności (oprocentowanie, procent składany).

Przykłady rozwiązań:

→ Możliwość podziału pieniędzy na określone cele.

Przy tradycyjnym oszczędzaniu można przygotować kilka opisanych słoików np. „Rower”, „Prezenty na święta”, „Wakacje”. Rachunki bankowe również dają taką możliwość – możecie założyć odpowiednie cele i wpłacać na każdy z nich osobno.

→ Łatwy dostęp z dowolnego miejsca .

Wyobraźcie sobie, że wyjechaliście na kolonie i zabrakło wam pieniędzy. Rodzice są daleko i nie mogą ich wam przekazać do ręki, ale mogą szybko przelać na wasz rachunek. Możecie później płacić kartą lub wypłacić w najbliższym bankomacie.

→ Pieniądze są oprocentowane.

Odkładając co miesiąc do skarbonki 100 zł w każdym kolejnym miesiącu jej stan zwiększa się o dokładnie tyle samo i po roku będziecie mieć 1.200 zł. Pieniądze w bankach są oprocentowane – oznacza to, że za wpłaty pieniędzy bank w określonych okresach (najczęściej miesięcznych) dołoży do waszych oszczędności pewną kwotę. W ten sposób wpłacając co miesiąc 100 zł i doliczając dodatki od banku po roku będziecie mieć np. 1.250 zł. To dodatkowe 50 zł wynika z oprocentowania rachunku oferowanego przez bank je prowadzący i jest waszym zyskiem.

→ Procent składany.

Bank odsetki liczy od wszystkich pieniędzy na rachunku. Nie tylko od tego co sami wpłaciecie, ale też od tego co wam doliczył w poprzednich miesiącach. Jeśli w kolejnym roku nadal będziecie wpłacać po 100 zł miesięcznie, to z waszych wpłat uzbieracie 2.400 zł. Po pierwszym roku mieliście 50 zł zysku które również już jest oprocentowane, więc po drugim roku ten zysk będzie jeszcze większy i będzie wynosić np. 70 zł. W ten sposób po 2 latach będziecie mieć odłożone 2.520 zł z czego wy wpłaciście tylko 2.400 zł. W domowej skarbonce zjawisko to nie zachodzi.

Oprocentowanie

Jeśli oprocentowanie wynosi 10% w skali roku, to oznacza, że od każdej pożyczonej lub oszczędzonej złotówki zapłacisz lub zarobisz 10 groszy w ciągu roku. Policz ile przy powyższym założeniu możesz zyskać gdy dysponujesz 750 zł.

Rozwiązanie:

W celu wyliczenia zakładanego zysku należy przemnożyć kwotę kapitału razy oprocentowanie, czyli w podanym zadaniu będziemy mieć $750 \times 10\%$ co da nam efektywnie 75 zł.

Jeszcze jedna niezmiernie istotna sprawa. Otóż trzeba pamiętać o **podatku**, czyli obowiązku zapłaty określonej kwoty od otrzymanych środków na rzecz państwa, czyli dorzucić się do takiej dużej skarbonki, tzw. **budżetu państwa**, z której finansowane są różne istotne rzeczy, np. budowa i funkcjonowanie przedszkoli, szkół, bibliotek, placówek zdrowia, itd.

Powoduje to, że finalnie od kwoty otrzymanych odsetek dojdzie do zapłaty podatku (płaci ją za ciebie bank), a tym samym otrzymasz nieco mniej niż zakładałaś(eś).

Stawka podatku od odsetek dopisywanych do rachunku bankowego w Polsce wynosi 19%.

Procent składany

Dysponujesz dodatkową gotówką, którą planujesz pomnożyć. Oblicz jaką sumę pieniędzy uzyskasz po 3 latach jeśli konto oszczędnościowe oprocentowane na 10% w skali roku wpłacisz 100 zł.

Rozwiązanie:

- Rok 1: Miałaś 100 złotych i zarobiłaś 10 złotych. Teraz masz 110 złotych.
- Rok 2: Masz 110 złotych, więc zarobisz 11 złotych odsetek. Teraz masz 121 złotych.
- Rok 3: Masz 121 złotych, więc zarobisz jeszcze więcej, np. 12,10 złotych.

Odpowiedź: Po 3 latach dysponujesz kwotą w wysokości: 133,10 zł.

Wyliczenie oprocentowania rachunku

Bank na swojej stronie internetowej poinformował klientów, że jak wpłacą na rachunek oszczędnościowy 300 zł, to po roku wypłaci im 400 zł. Oblicz jak oprocentowany jest oferowanych rachunek?

Rozwiązanie

Liczymy odsetki:

- początkowo wpłacono 300 zł, a po roku na koncie jest 400 zł,
- czyli odsetki wynoszą: $400 - 300 = 100$ zł

Liczymy procent odsetek:

- obliczamy, jaki procent od początkowej kwoty (300 zł) stanowią te odsetki (100 zł),
- w celu obliczenia oprocentowania, dzielimy odsetki przez początkową kwotę i mnożymy przez 100%, czyli $100/300 = 0,33 \times 100\% = 33,33\%$

Odpowiedź: Oprocentowanie wynosiło około 33,33% rocznie.

WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

- Uczniowie wiedzą, że oszczędzanie jest formą pomnażania pieniędzy.
- Wiedzą czym jest zysk oraz jak go generować.
- Definiują takie pojęcia jak: odsetki, oprocentowanie, procent składany.
- Selekcjonują, przetwarzają i wykorzystują zdobyte informacje.
- Odczytują algorytmy, dekodują informacje.
- Sprawnie wykonują operacje na liczbach.
- Znają podstawowe zasady retoryki (argumentują, rozpoznają manipulację językową).

AUTORZY: Grzegorz Furgalski, Marta Mrowiec, Krzysztof Ścipień,
Katarzyna Maksymiuk